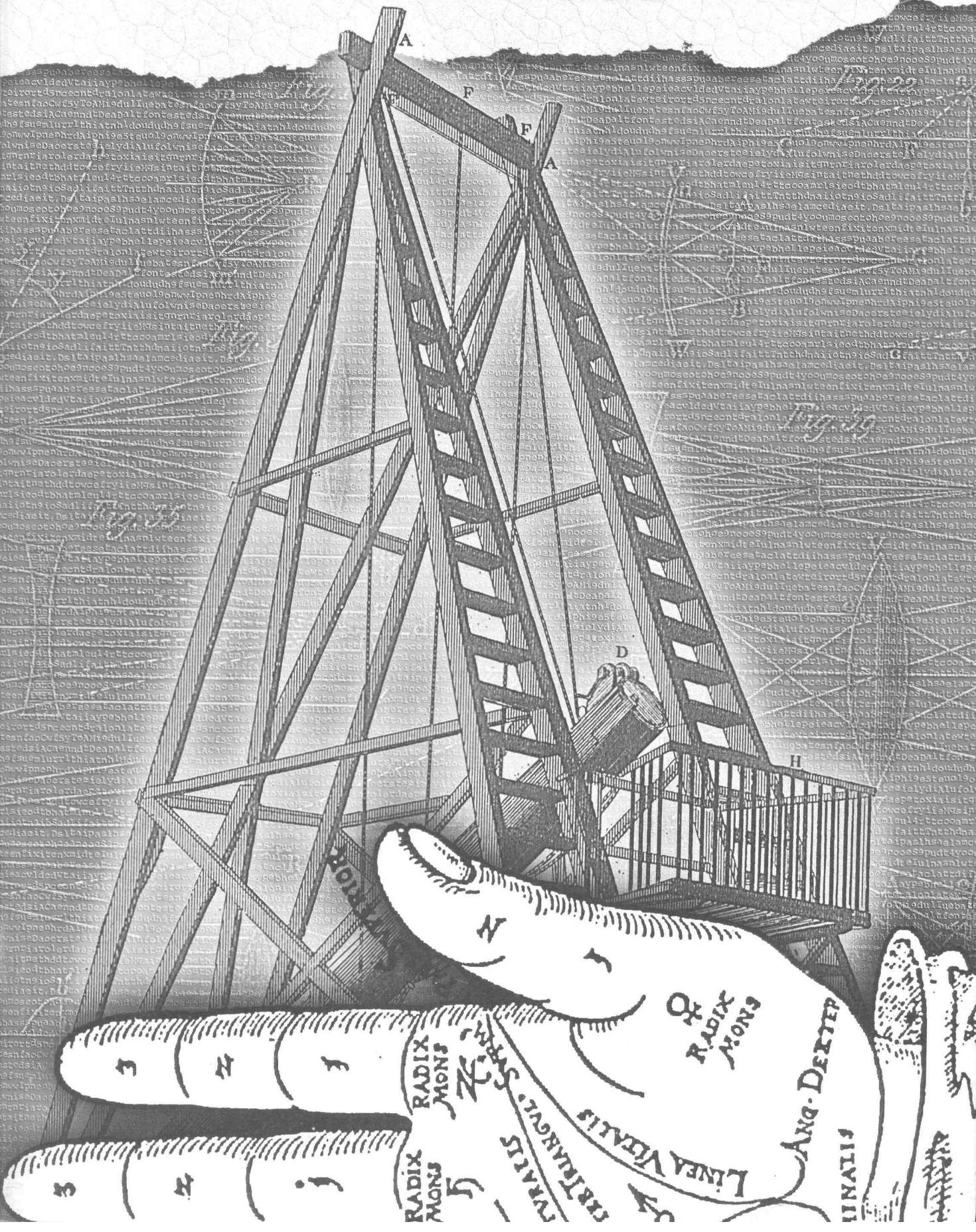

Hayalet Gemi

Sayı 34

Orak / Şubat 1997

200.000 TL

Baska bir dünya olduguna yemin edebileceginiz
o acik denizlerin gecesinden cikip gelen
hayalet geminin sisli sehir caddelerinde,
koy mezarliklarinin tarlalarla kestistigi
bosluklarda, cocuk parklarında ve kurgusu
bosalms luna parklarda, sandalyeleri
ters cevrilmis meyhanelerde, okuyuculari
coktan yokolmus kutüphanelerin issiz
koridorlarında gezindigini mutlaka birileri
fısıldamıştır kulaginiza. Hatta geceleyin
birdenbire havilayan köpeklerin neden
ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir.
Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında
yasanan türden bir hayal.

Eger Hayalet Gemi ile ilişki
kurmak istiyorsanız...

Herhangi bir evin los odalarından
birinde gözlerinizi kapatın. Ve
karanlıkta bir koltuğa kendinizi
bırakıp, geçmiş ve geleceği
ve en önemlisi bugünü düşünüp
sorular sorun. Sonra yaklaşımakta
olan Hayalet Gemi'yi düşünün.

Ya da bize yazın.

Paul Strand, 1923

Hayata tutunmaya çalışan ellerimiz yoruldukça, yazgımızın haritasına da yeni çizgiler

ekleniyor. Değişiyor; avucumuzun içinde olduğunu zannettiğimiz...

Yazgımız ile zihnimiz arasındaki belirsizliğin tuzağına düşen

hep aynı yalnız ruh değil mi?

Hayalet Gemi

<http://www.wavenet.com/~ulay/hayaletgemi>

İki Ayda Bir Yayınlanır

Sayı 34, Ocak/Şubat 1997

200000 TL KDV Dahil

Sahibi ve Sorumlu Yazı

İşleri Müdürü

Teknofil Teknoloji

Tasarım Ltd. Şti. adına

Adnan Kurt

Yazı Kurulu

Sedef Erkman

Murat Gülsoy

Ergun Kocabıyık

Nazlı Ökten

Pınar Türen

Halide Velioglu

Tasarım

Faruk Ulay

Baskı

Net Matbaacılık

Yazışma Adresi

MBE 201 Levent 80600

Istanbul

Emeği Geçen

Sylvia Karmen Canbek'e,

Başak Çingir'e,

Faik Kurşunoğlu'na,

Mürşid Sertal'a,

Batur Şehirlioğlu'na,

Zeynep Terzioğlu'na,

teşekkür ederiz.

İçindekiler

3 med-cezir

**Kader Üzerine
Konuşmanın Vakti mi?
Cemal Ener**

6 deligönmeği

**İtfaiyeci
Ezop**

8 üstüçizilmişkişiler

**Ben Sefalet Tahtında
Şanlı Bir Hükümdarım
Nazlı Ökten**

11 yanlışpusula

**Mahşer Yeri Ateşi
Selim Ergun**

14 çıkmazsokak

**Zamana Karamsar Yaklaşım
S.G.F. Brandon**

15 düşdeğirmeni

**Herşey Faldaki Gibiydi
Orhan Cem Çetin**

16 sisdişleri

**Kesik Başın Hikayesi
Balku**

21 karanlıksular

**Kumun Yazgıyı Altüst Ettiği Yerde
Ölçülebilir Bir Derinlik Kalır
Mustafa Toker**

25 gizlihazine

**"Yazan Da Sensin Yazılan Da"
Ergun Kocabıyık**

28 şeytanminaresi

**Ağ
Derya Erkenci**

32 kirlimelekler

**Doğum
Zeynep Direk**

35 zahiradası

**Düzlüğe Cezalı Bir Bilet Lütfen
Faruk Ulay**

42 denizkızlarınınışarkısı

**Kutsal Duvarlar
İdil Önemli**

44 ölüdalga

**Telden Tele Sekreter
Sedef Dicle Yaşatılan**

48 karagöründü!

**Zaman Ve Kader
Halil İbrahim Bayrakçı**

51 uzakyalcu

**Umudun Usulsüz Ezgisi
Zeynep Uzunbay**

52 serdümen

**Hepimiz Rehineyiz
Jean Baudrillard**

54 aytutulması

**Ab-ı Hayat
Richard Garnett**

57 déjà vu

**Battaniye Kaplanı
Ergun Kocabıyık**

58 uçanhollandalı

**Değiştikçe Aynı
Murat Gülsoy**

Kader Üzerine Konuşmanın Vakti mi?

Eski Ahit'teki Vaiz, "her şeyin zamanı, ve gökler altında her işin vakti" olduğunu söylüyor. "Doğmanın vakti var, ve ölmenin vakti var, dikimin vakti var, ve dikilmiş olanı sökmenin vakti var; öldürmenin vakti var, ve şifa vermenin vakti var; yıkmanın vakti var, ve bina etmenin vakti var..." Ve bu olağanüstü şiirsel metin böylece sürüp gidiyor, ta ki bir anlamda vakitsiz, yani mutlak ve sonsuz olana gelinceye kadar: "O her şeyi vaktinde güzel yaptı, onların yüreğine ebediyeti koydu, fakat şöyle ki, insan Allah'ın yaptığı işi baştan sona kadar bulup çıkartamaz... Var olan eskidendir, ve olacak olan eskiden olmuştur." Bu sözleri kabullenebilir, ya da karşı çıkabilirsiniz, ama insanlığın tam da bu imkansızın peşine düştüğünü görmezden gelemezsiniz.

Şimdi bir vaizden bir yazara geçelim:

"Bir tavşanın olsun, bir kaplumbağanın olsun, her ikisinin de yaşam süreleri hücrelerince düzenlenip belirlenir (...). ikisiyle de ilgisi olmayan bir soyutlama yapmaksızın tavşanın yaşam süresiyle kaplumbağaninkini kıyaslamak mümkün değildir. İşte insanoğlu bu soyutlamayı icad edip, bitiş çizgisine önce hangisinin ulaşacağını bulmak üzere bir yarışma düzenledi. (...) İki olguyu bağdaştırdığı sürece insan benzersizdir. Olgulardan biri kendi biyolojik organizmasına -bu bağlamda tavşan ve kaplumbağa gibidir- öbürü kendi bilincine aittir. Bu nedenle insanda birarada işleyip, bu iki olgunun karşılığı olan iki zaman vardır. (...) Zamanların ilki yine kendince anlaşılır. Bunun içindir ki, hayvanların felsefi sorunları yoktur. ikincisiyse değişik dönemlerde, değişik biçimlerde anlaşılmıştır. Gerçekten de her kültürün ilk hedefi, geçmişin gelecekle olan bağlantılarını anlayabileceği böyle bir bilinç zamanı anlayışı üretmek olmuştur."

John Berger, *Ve Yüzlerimiz, Kalbim, Fotoğraflar Kadar Kısa Ömürlü*, çev. Z. Aracagök.

Sonuçta kader bir zaman, zamansa felsefenin belki de en temel ve kapsamlı sorunu. İnsanın, kendisini

yalnızca tavşandan ve kaplumbağadan değil, dünya üzerindeki tüm varlıklardan ayırdığı ve bu işlemi bir ayrıcalık talebiyle birlikte yürüttüğü bilinen bir durum. Üstelik bu yeni bir çaba da sayılmaz. Yeniden vurgulanması gereken nokta belki şu olabilir: insanın ayrıcalık istemi, yaratılmışların en seçkini olmakla yetinmeyip, "Tanrı'nın ölümünden" bu yana mutlak öznenin koltuğuna göz dikerken, süreç, bu koltuğu doldurmanın sanıldığı kadar kolay (hatta mümkün) olmadığını gösterdi. Yirminci yüzyıl, yalnızca olgular -savaşlar, çevre tahribatı, vs...- değil, düşünce ve algı düzeyinde de bu dinamığın bir yandan ateşlendiği, diğer yandansa köklü biçimde sorgulandığı bir dönem oldu. Ve felsefenin konusu haline gelen her soru da olduğu gibi, bu özne tartışmasının ardında da en temel ve soyut biçimiyle özgül bir zamansallaştırma - bu durumda 20. yüzyıla özgü bir zaman kavrayışı- vardı. Bu zamansallık etkisini ve hakimiyetini, tüm tartışmalara karşın büyük ölçüde sürdürüyor.

Böyle kısa bir denemenin çerçevesi içinde, zaman sorununu tüm açılımlarıyla ele almaya olanak yok. Kaldı ki, yazının meselesi de bu değil zaten. Şu sıralarda, çevirmeye çalıştığım bir kitap, önemli tarih düşünürü Reinhart Koselleck'in *Gecmiş Gelecek* adlı çalışması, sorduğu ve kısmen cevaplamaya çalıştığı sorularıyla konunun ilgilileri açısından temel bir kaynak olacaktır sanıyorum. Ben burada kader nosyonunu çevreleyen unsur olarak ve yalnızca ana hatlarıyla zamana değinmekle yetineceğim:

Berger'in sözleri zamanın en çıplak ve indirgenemez tanımını veriyordu: geçmiş ve gelecek arasında, varlığı anlamlandırmaya yönelik bir bağ kurma çabası. Ve yine Berger'in vurguladığı ikinci ve çok önemli bir nokta, zaman soyutlamasının kökenindeki bir ayrıma işaret ediyor. Biyolojik/organik zamanın, soyutlanmış bir kültürel zamandan ayrılması, belki de insanın, bir varlık olarak kendi yerini saptayabilmek konusundaki en önemli projelerinden biri olmuştur. Bu ayrımın çok eskilere dayandığı, Vaiz'in sözlerinden de anlaşılıyor: Bir yanda ölmenin, öldürmenin,

yıkmanın, kurmanın, vs. biyolojik/organik zamanı, diğer yanda ebediyet. Bu proje daima tarihsel olarak verili koşullar altında ve belirli bir tarihsel süreç içinde yürütüldüğüne göre, zamanın kendinde ve tarih aşırı bir yapı oluşturmadığı, hatta bir soyutlama olarak bile tekil bir tarihsel zamandan söz edilemeyeceği açıktır. Kısacası zaman, kategorik olarak tarihsel ve çoğuldur. Üstelik belirli bir tarihsel kesit alındığı zaman, Berger'in deyiimiyle, bu "bilinç zamanları"nın, yani farklı zaman kavrayışlarının birbirlerinin yerini alan çizgisel bir diziliş içinde değil, yanyana ve birarada var oldukları görülür. Collège de France'a kabul töreni sırasında yaptığı konuşmada, bedeninin çağdaşı olmadığını söyleyen Roland Barthes'ın bu noktayı çarpıcı bir kestirmeyle vurgulamak istediğini sanıyorum. Tüberkülozun -belki günümüzdeki kanser ya da aids gibi- kaçınılmaz bir son olarak yaşandığı bir dönemde sanatoryuma düşmüş bedenine, Barthes'ın 70'li yıllardaki bilinci ancak çok uzak bir geçmişin kalıntısı gibi bakabiliyordu

Benim kuşağımın eğitilileri gündelik hayatta kader sözcüğüyle karşılaştıklarında, tıpkı bedenine yabancı gözlerle bakan Barthes gibi, çok gerilerde kalmış bir şeyin, nasıl olup da hâlâ, yaşayabildiğini garipsemeyle karışık bir şaşkınlık içinde sormak zorunda kalırlar. (Tabii Türkiye'de! Batı Avrupa'da bu şaşkınlığın ilk izlerine rastlamak için birkaç yüzyıl geriye gitmek gerekirdi herhalde) En iyimser tahminle, araya folklorik bir nostaljinin uzaklığını koyarak ve sinik bir tavırla vurgularız onu. Altı alaycı bir vurguyla çizilmeden, ya da gemi azıya almış bir ilimperestliğin elinde zavallı bir retorik malzemesi konumuna düşürülmeden bu sözcükle karşılaşmak hâlâ, mümkün müdür? Modern insan artık yalnızca bizzat çizdiğini belirtmek için telâffuz etmiyor mu bu sözcüğü? Ama biraz düşününce bu şaşkınlığın ne kadar saf ve yersiz bir tepki olduğu anlaşılır. Aslına bakılırsa, bunu anlamak için öyle uzun boylu düşünmek bile gerekmez. 21. Yüzyılın eşiğinde bir

modern mit makinası, anonim korkular imalathanesi gibi işlemeyi sürdüren Hollywood yapımlarına bir göz atmak yeter: Bu filmlerde hâlâ, bir gelecek canlandırılıyorsa eğer, bu artık yalnızca kıyamet vizyonları üretmek üzere yapıyor. Kıyamet ve kader, bugün yeniden ve belki de hiç olmadıkları kadar güncel kavramlar. Peki ama, kaderin kıyametle ne ilgisi var?

Eğer tek bir cümleyle tanımlamam istenseydi, kaderin geçmişte saklı bir gelecek ya da geçmişte yatan gelecek şifresi olduğunu söyledim. Ya da Vaiz'in sözlerini tekrarlardım yalnızca: Var olan eskidendir, ve olacak olan eskiden olmuştur. Eğer zamanı, geçmişte olmuş olanlarla gelecekte olacaklar arasında, şimdi yaşadıklarımızı anlamlandırmaya yönelik bir bağ kurma girişimi olarak anlıyorsak, kadere özgü zamansallığı bu sözlerden daha iyi tarif etmek zordur gerçekten de. Kader, sözgelimi bir insanın başına geleceklerin toplamıdır, yani konusu ya da içeriği geleceğe ilişkindir. Ama yeri geçmiştir, çünkü olacaklar zaten eskiden olmuştur; ta en başından beri yazılmış ve gerçekleşeceğini beklemektedir. Bu anlamda, kadere özgü zamansallık geleceği bir geçmiş tecellisine indirger, geleceğin herhangi bir yeniyi içerebileceğini şiddetle reddeder. Kader sözcüğünün Türkçe'deki karşılığı yazgı ya da alınyazısı deyimlerinin bu açıdan çok isabetli ifadeler olduklarını düşünürüm.

Koselleck, 16. yüzyıla gelinceye dek, hıristiyanlığın (en azından Avrupa hıristiyan aleminin) geleceğe yönelik tek tasarımı bir son, bir kıyamet günü bekleyişi olduğunu yazıyor. Bu önerme, bir ölçüde (tarihlendirmeyi bir kenara bırakacak olursak) tüm semavi dinleri kapsayacak biçimde genişletilebilir belki. Ama 16. yüzyılda, önce kilise içindeki çatışmalar ve reformasyon hareketi, ardından kilisenin yetkesinden büyük ölçüde bağımsızlaşan dünyevi hükümdarların yönetimleri, geleceği tanrısal bir

söylemin alanı olmaktan çıkarırlar. Mutlakiyetçi yönetimler altında dinden koparak bağımsız bir etkinliğe dönüşen siyaset, geleceği hesaplanabilir bir olasılıklar kümesi olarak tanımladığında, öngörü (prognoz) denilen sanat çıkar ortaya. Ama yalnızca reformasyon ile aydınlanma arasındaki bir geçiş dönemidir bu. Öngörü, geleceği mutlak bir son beklentisi olmaktan çıkarır gerçi, ama yalnızca eldeki verilerden hareketle gerçekleşmesi olası bir gelecek öngörmek, geleceğe kökten yeni bir nitelik atfetmek anlamına gelmez. Bunun için aydınlanmayla birlikte gelen devrimler çağını beklemek gerekecektir. Gerçekten de devrimin bu sürece müdahalesi son derecede kökten bir altüst oluş sürecini başlatır. Devrimin gelecek perspektifi ütopyadır. Ütopya, yani yok-yer: Hiç olmamış, deneyim alanımıza girmeyen, tanımadığımız, kısacası kökten yeni bir gelecek vaat eder devrim. Ütopyanın dünyası bir cennettir. Devrime gönül verenlerin tek yapması gereken, geçmişin tüm izlerini silmek ve cenneti andıran bu geleceği bir an önce bugüne taşımaktır; yani zamanı hızlandırmaktır bir anlamda. Bu bakış, sözgelimi Hobespierre'in sözlerinde açıkça dile gelir. Burada gözden kaçırılmaması gereken önemli bir paradoks gizlidir: Devrim, teolojiyle mücadele ederken, yeni bir teleoloji yaratmış, geleceği yeniden metafizik bir söylemin içine çekmiştir. Din ve devrim, tarihi aşkın ve durağan bir geçmiş ya da gelecek perspektifinden anlamlandırmaya çabaladıkları ölçüde, ortak bir zeminde buluşmuş ve bir kutupsallık oluşturmuşlardı. Biz, bugün bile bu iki kutbun arasında sıkışıp kalmış durumdayız.

Devrimler çağı belki kapandı, belki de sürüyor; ama bir restorasyon dönemine girdiğimiz de apaçık ortada. Fransız Devrimi'nden yaklaşık iki yüzyıl sonra gelinen noktada, zamanın hızlandırılması akıl almaz boyutlara varmış durumda. Neredeyse her günü, hatta her anı, bilinmeyen bir gelecek adına unutulması gereken bir geçmişe kurban vermeye hazır bir insanlık imgesi yaratıldı. Sovyetlerin

çöküşünden sonra, siyaset bir kez daha mutlakiyetçilik dönemini çağrıştıran bir "kendinde değer" niteliği kazandı. Ve devrimler çağından devraldığı içi boşalmış bir gelecek vaadi dışında, vaat edebileceği hiçbir şey bulunmayan günümüz siyaseti, dikkatlerimizi daima ileriye, belirsiz bir geleceğe çekerken, yapacaklarını hep şimdi ve burada yapmaya devam ediyor. Böyle bir ortamda ütopyanın yerini anti-ütopyalara terk etmesi, geleceğin yeniden kıyamet imgeleriyle birlikte düşünülmesi şaşırtıcı sayılmamalı, çünkü kıyameti her gün yaşıyoruz bir anlamda. Şimdi tartışılması gereken, geçmişin mi yoksa geleceğin mi daha güzel ya da anlamlı olduğu değil, bu zamansal paradigmanın kendisidir. Bu tartışmada kaderden öğrenebileceğimiz bir şey var mı?

Kaderden, yani kökendeki o mutlak yazgıdan kaçmanın mümkün olmadığı söylenir. Geçmişin gelecekle ilişkilerini anlamamıza yardımcı olacak yeni bir zaman tasarımı, Berger'in ifadesiyle yeni bir "bilinç-zamanı" üretmediğimiz sürece, bu deyim doğruluğunu koruyacaktır. Eğer kader, bu zaman sorunsalı üzerine düşünmemizi sağlarsa, görevini fazlasıyla yapmış olacaktır.

↓

İtfaiyeci

Kader ha! peki, dinle: Herşey önceden belliymiş gibi değil mi? Yani, özgürlük falan diyoruz ama ahh, yok, belki bu şehre aittir, belki hayata, kılımı kıpırdatsam biri benim masalımı anlatıyor ben de oynuyorum gibi gelir. Filimde bir rol, sahnede bir oyuncu, resimde bir ağaç gölgesi, değil mi, hatta bazen beni hinlikle süzen gözler sezerim. Herşeyi biliyorlar da bana söylemiyorlar. Geriye bakarsın, ahh, yahu nasıl da bile bile, göre göre devam etmişim, her şey baştan belliymiş. Baştan belli! Hah işte, budur! Şöyle çizgi gibi. Kader! Kesintisiz bir çizgi gibi! Benim hemen canım sıkılır vallahi. Kaçıp gitmek isterim. Ne bu ya! istemem, öyle üstüme dağlar yığılsın. Başım boş kalsın isterim, zihnim temiz, hazır, hür, her şeyi unutmuş, yepyeni gözler.

Mahalleden mi tanıyordum, şimdi çıkaramadım, bir ağabeyimiz vardı, daha 14 yaşında itfaiyede çalışmaya başladı. Hayatı alevlerle çizilmiş biri dersiniz, görerseniz öyle işine dalmış, bağlanmış bir adam. Can kurtarmak mı, yoksa cehennemini sıcak mı, ateşle ettiği canhıraş kavga mı cezbediyordu onu, hiç anlayamadım. Yüzünde her zaman ateşin, dumanın kararttığı lekeler olmasına, biraz is kokulu dolaşmasına rağmen evinde sakin durur, melul mahzun etrafını seyrederek, sohbetlerde mülayim gülüşüyle merak dolu sorular sorar sadece. Ama, duyardım, hortumu, baltayı eline aldı mı kırk yılın birikmiş hıncını kusar gibi ateşe, kor kesmiş tahtalara, elle tutulacak kadar koyu, kara dumanlara saldırır. Yangına düşmüş insanları, çocukları, kadınları, bayılmış bekçileri sanki savaşına engel olmasınlar diye kurtarıp sokağa bırakır ama mülkün parçalarını unufak etmekte o da sanki alevlerle yarıştırdı. Bir keresinde gördüm, üç büyük ev beraber tutuşmuş, yangın ilerlemiş, iki büyük itfaiye takımı gelip yolları tutmuşlar ama nedense herkes sessiz. Mahalleli toplanmış, yorgun ıslak itfaiyeciler sanki donmuş gibi çatıya bakıyorlar. Bizimki bir elinde çengelli balta, öbüründe ucundan kusar gibi su püskürten bir kalın hotum damdan dama geçerek boyunu aşan alevlerin üstüne gidiyor, bir an her tarafı kızıla, dumana sarıyor, öbür an elinden püsküren su etrafını coss! diye söndürüyor. O ilerledikçe alevler geriliyordu. Öyle ki bir an solda ateş sağda o kaldı, bir ejder ve bir deli kahraman! Alevleri biraz gerilettikçe zaten gevremiş tahtalara baltasıyla vuruyor, çekiyor, atlayıp geçtiği çatıyı çökertiyor, böylece yangının tekrar yalayıp yutacağı bir yer bırakmıyordu ardında. Hiçbir yer bırakmıyordu. O kadar hızla ve kuvvetle hareket ediyordu ki bütün sesler, bedenler durmuş ateşin ve itfaiyecinin bu mahvetme oyununa bakakalmışlardı. Delip çökerttiği bir çatıdan alt katlara inmesi, elinde ucundan yalnızca yorgun bir su damlayan hotumu sürükleyerek yürümesi... Aralarından geçerken halk evlere değil ona bakıyordu artık. Üstünden dumanlar tüterek, burnunu çekerek ilerledi, başı önüne eğik. Kimsede mutluluk, sevinç ve tezahürat yok. Gergin bir şaşkınlıkla ona yol verirlerken farkettim: Çocukca, ya da öcünü almış bir esir gibi, dişlerinin arasında bir bıçak tutar gibi gülümsüyor. İsten kapkara olmuş yüzünden korkmamak mümkün değildi. Belki de

~~Şöyle çizgi gibi.~~

~~Kader! Kesintisiz bir~~

~~çizgi gibi! Benim~~

~~hemen canım sıkılır~~

~~vallahi. Kaçıp gitmek~~

~~isterim. Ne bu ya!~~

~~istemem, öyle üstüme~~

~~dağlar yığılsın. Başım~~

~~boş kalsın isterim,~~

~~zihnim temiz, hazır,~~

~~hür, her şeyi unutmuş,~~

~~yepyeni gözler.~~

ahalinin ona karşı sessizliği bundandır. Hep böyle olur, hep sonunda yangın yerinin ortasında yalnız o kalırdı. E, yangın bu, hayat kadar uzun sürmez ki, sonunda söner. Bizimki yara bere içinde, ıslak, yanmış, sanki düşmanını önünden hop! diye çekivermişler gibi şaşkın, sessizce evine dönerdi. Bir gün bezdi. Artık vücudundaki yanıklar derisini iyice hassaslaştırdığından mı, yoksa ateş denen düşmanı yeryüzünden silmenin mümkün olmadığını anladığından mı bilmem, alev sıcağına tahammülü kalmadı. Kırmızı miğferini hatıra diye almış sandığa kaldırmış, kimseyle de vedalaşmamış. Günlerce aylarca yıkanmış, keselenmiş, artık derisinden kara kara izleri sökene kadar. Kokuyu attığına, herşeyi, savaşmayı, yangını unuttuğuna iyice kani olduğunda ak pak biri olarak sokağa çıktı ve kendine sevinçle bir başka iş buldu. Gariptir, koku ve iz kalmadığında, zihin artık bedende ve bedenın etrafında hiç bir işaret bulamadığında kendini yeni zanneder, her karşısına çıkanı da! O kadar iyi yıkandı ve öyle bir iç huzuruyla unuttu ki, sonunda başvurduğu ilanı verenler bu temiz yüzlü ve iyi huylu adamı hemen işe aldılar: İtfaiyeci olarak! işe hevesle, hemen başladı ve kısa bir süre sonra bu iş için biçilmiş kaftan olduğunu düşündü, niçin bunca zaman vaktini boşa harcadığını anlayamadı. Hatta hiç farkına varmadan ruhundaki gizli hıncı, kendine hiç yakıştıramadığı bu garip kabusu bir oyun haline getirebileceği tek mesleğin yangını kovalamak olduğunu keşfetti. Hayatlarını kurtardığı insanları alevlerle arasındaki meseleyi çözmesinin önünde bir engel gibi görmeye başladı, yangına düşmüş insanları, çocukları, kadınları, bayılmış bekçileri sanki savaşına engel olmasınlar diye kurtarıp sokağa bırakıyor ama mülkün parçalarını unufak etmekte o da sanki alevlerle yarışlıyordu. Gördüm, bir keresinde, üç büyük ev beraber tutuşmuş, yangın ilerlemiş. İki büyük itfaiye takımı gelip yolları tutmuşlar ama nedense herkes sessiz, yorgun ıslak itfaiyeciler sanki donmuş gibi çatıya bakıyorlar. Bizimki bir elinde çengelli balta, öbüründe ucundan kusar gibi su püskürten bir kalın hortum...

**İsten kapkara olmuş
yüzünden korkmamak
mümkün değildi. Belki
de ahalinin ona karşı
sessizliği bundandır.
Hep böyle olur, hep
sonunda yangın
yerinin ortasında
yalnız o kalırdı. E,
yangın bu, hayat
kadar uzun sürmez ki,
sonunda söner.**

Ben Sefalet Tahtında Şanlı Bir Hükümdarım

A jail cell is freedom from the pain in my home
 Hatred passed on, passed on, passed on
 A world of violent rage but it's one that I can recognize
 Yes I dwell in hell but it's a hell that I can grip
 I tried to grip to my family but I slipped[...]
 Read my writing on the wall
 No one's here to catch me when I fall
 But death is on my side
 Suicide

Settle for Nothing/Rage Against the Machine*

Her daim esrikliğı ve bir o kadar çirkinliğı orta sınıf ve üstü için katlanılmaz. Sırım gibi bir Anadolu delikanlısı olabilirdi ama omuzlarını gururla yükselten İbrahim Tatlıses'in Amerikan rüyası karşılığı en aşağıdan gelip en tepeye tırmanmanın mümkün olduğu Türkiye hayaline inat içine kapanıp düşürdüğü omuzlarıyla ve ezik duruşuyla toplumsal sınıfın bir kader gibi insanı gittiğı her yerde izleyeceğine söylüyor bize. Kendisine anlatılan hikâyeye inanmıyor duruşu. Umurunda da değil zaten. Bir şey istemeden isyanını haykırıyor, isyan olmaktan çıkıp salt acıya dönüşmüş beklentisizliğı. İşte bu yüzden arabesk onunla geri gelecek. Haber bültenlerinde jiletledikleri vücutlarıyla dehşet uyandıran, sevgileriyle neredeyse ona saldıracak denli ileri giden hayranları artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığını anlatıyorlar bize. Orhan Gencebay'ın filmlerinde buldozerlerin önüne oturup yıkımını engellediğı yoksul ama dürüst insanların oturduğu gecekondu mahalleleri -yeni deyişle varoşlar- ihale kavgalarında öldürülmüş cesetlerin atıldığı otoyol kenarlarında rahatsızca kıvıldanan canlılar şimdi. Mücadele edecek ya da tek başlarına yırtacak gücü bulamayınca kendilerine yönelen şiddetleri, köpekbalıkları gibi kanın kokusuna yönelen televizyonların izleyicilerine "manyak canım bunlar" dedirtiyor. Oysa toplumsal damarlarımızda biriken iltihabı atmaya onların çıkardığı kan yetmeyecek.

Konserlerin en ön sıralarında Müslüm baba diye bağırان ve kendilerini jiletleyenlerin çoğı neredeyse ergenlik

çağından yeni çıkan çocuklar. Bir eriştirme töreninde, bir geçiş ayinindeymişcesine çocukluklarından sıyrıldıklarını, onu öldürüp yeni bir yola girdiklerini söylüyorlar, vücutlarında kan kırmızı izler bırakarak. Mircae Eliade dinin içinde varolan insanın bulunduğu doğal durumla yetinmeyip bir üst yaşam aşamasına geçmek istediğini söyler. Yeniden doğmak için ölmek gerekir. Bu şık bir benzetmeden öte bir şeydir. Şehrin karanlık yüzünde her türden korkuyla karşılaşan bu insanlar eriştirme ayini için köyünden ve ailesinden koparılıp, vahşi ormanın içine, kozmik gecenin tam ortasına atılan genç kabile üyeleri gibi hissedemezler mi?

Kırık dökük ama isteyince gürleşen bu ses, yaralı ama yürüyen bu beden, umutsuz ama yaşamaya devam eden bu adam neden bir baba? Çünkü tıpkı kendi babaları gibi onlara bırakacak bir mirası yok ama nasıl bir hayatın beklediğini anlatıyor, yalan söylemeden.

"Topraktan bedene can veren Allah

Bana da yaşamak hevesini ver"

derken o bitmek tükenmek bilmeyen kader tartışmasını ima eder şarkısı. Madem bunca güçlüsün ve her şeye kadirsin benim suçum ne o zaman ve ben neden sorumluyum? Ağzında eze eze Mevlit kıvamında, "Allahım baştan yaz benim yazımı, her gün isyanım var benim kadere" der, "Allah yazdıysa bozsun" der, "Cehennem dertleri var cennetinde, ben yaşarken ruhum öldü içimde" der şarkıları. Tıpkı çirkinlik gibi, toplumsal sınıfın da bir kader olduğunu göstererek. Beni neden böyle doğurdun, neden böyle fırlatıp attın diye sormaz mı? Bu sadece köyünün geleneksel ortamından kentin vahşi ortamına fırlatılmış olanını sorusu değildir. (Ve bu sorulara şık bir fular, iyi bir pipo tütünü kokusu, iyi bir eğitim ve ışıltılı bir zeka eklediğinizde varoluşçular çıkmaz mı karşınıza?)

Üç Arkadaş'ın özenle üzerine titreyip kaderini değiştirmek için kendilerini feda ettikleri, gözleri görmeyen güzeller güzeli Muhterem Nur'la evlenmesi bir tesadüf müdür? Kimisi için bu, şöhretini kaybedip

*"Bir hapisane hücresi evimdeki acıdan kurtuluştur/Nefret sürüp gidiyor sürüp gidiyor sürüp gidiyor/Azılı bir öfke dünyası/Ama tanıyabildiğim dünya bu/Evet cehennemdeyim ama/Bu tutabileceğim bir cehennem/Ailemi tutmak istedim/Ama kaydım/Duvardaki yazımı oku/Duşerken beni tutacak hickimse yok/Ama ölüm benden yana/İntihar..."

ikinci sınıf gazinolarda dansözlük yaparak yaşamını sürdürmeye çalışan Muhterem Nur'u elinden tutup kurtarmak gibi baba bir jesttir; oysa kuşkusuz zaman ve acıyla yoğrulmuş bir güzelliğe aşiktir o, aşka aşiktir. Filmlerinde bar kadınlarıyla onları kurtarmak için değil, aşık olduğu, çile çekmiş olmanın verdiği ortaklık duygusuyla bağlandığı için evlenmek ister. İstanbul Sokakları'nda "onu benden siz aldınız, söyleyin sevgilim nerde İstanbul sokakları" der; İstanbul sokakları cisimleşmiş kaderdir böyle bir sevgili belki de hiç olmamıştır, belki de şarkı İstanbul sokaklarında herkes sevgilisinin omzuna kolunu atmış yürürken ben niye yalnızım, neden kadınlara genelevlerde yaklaşabiliyorum yalnızca diyenlerin sorusudur. Kadın da sahip olunamamış şeylerden biridir aslında, bu erkekçe bir arayıştır. Arabeskin söylemi erkek tarafındadır doğal olarak (bu duruma iki istisna sanırım Esengül ve Bergen'dir ve ikisinin de kaderi gerçekten trajik olmuştur)¹. Kaset kapaklarında, sosyete fotoğrafçılarına çektiği fotoğraflarda ipek gömlekleri, pırıl pırıl boyalı ayakkabıları, kravatı, tek bir beyaz taşımayan kuzguni saçları, pudralı yüzü ve kimbilir hangi aklievvel makyözün tıkrıyla çaktırmadan alınmış kaşlarıyla boy gösterebilir. Çünkü kendilerini temsil etmek üzere şöhret arenasına, "müzik alemlerine" çıkmış bu adamın parlak ve temiz görünmesini ister ona baba diyenler. Aynı nedenle Orhan Gencebay'ın mercedesi gıcundurmazdı tıkış tıkış minibüslerde onun müziğini dinleyenleri. Onları temsilen pradadır o.

"Yıllardır soruyorum bu soruyu kendime bilmem ki bu dünyaya ben niye geldim?" diyen o şarkının içinde sözleri herhalde kendine ait bir uzun hava patlatır:

"Ben sefalet tahtında şanlı bir hükümdarım

Binlerce dert kölem benim bilsen ne bahtiyarım"

Dertleri zevk edinmek bireyci ve akılcı zihniyetin -ister muhalif ister konformist tezahüründe olsun- kavrayamayacağı bir durumdur. Kuşkusuz "akıldışı"dır ama aklın götürdüğü sanılan yolların

çıkmaçlarla birbirine bağlandığı bir toplumsal yapıda ve bir dünyada bu şaşkırtıcı mıdır? Amerikalı, ünlü bir mazoşist, Bob Flanagan yıllardan beri çeşitli sergileme biçimlerinden yararlanarak acısını sahneye koyuyor². Yaptıkları normal insanlar için tahammül edilmez ve korkunç ama o küçük yaşından beri birlikte yaşamak zorunda olduğu hastalığı yüzünden bu iki kelimenin anlamını çoğumuzdan daha iyi tanıyor. Gerek doğrudan hastalığın neden olduğu, gerek tedavi sürecindeki tıbbi pratiklerin ve müdahalelerin yol açtığı fiziksel ve ruhsal acılar onda insanları bu acıyla yüzyüze getirme isteği uyandırmış. Hastanelere, tımarhanelere hapsedilen, ağır kesicilerle, uyuşturucularla günlük hayattan kovulan acıyı beylik deyişle bir tokat gibi çarpmak istemiş insanların yüzüne. Elbette ki kültürel içerik farklı ve Müslüm baba hayranları Flanagan'ı görseler "herif uçmuş" derler ama yine de sözün olmadığı yerde kendini acıyla ifade etmekle acıya söz kazandırmak arasındaki fark, bazı şeylerin parasal karşılıklarının olmadığı bir toplumla, en ufak bir duygunun ve bilgi kııntısının bile alınır satılır haline geldiği ölçüde metalaşmış bir toplum arasındaki fark değil midir? (Türkiye'de müzisyenler bir sektör olduğu için seviniyorlar ve Amerika'da sevgilileri tarafından terkedilenler Suç işlemeden öc almanın yolları konulu bir seminere kaydolmak için para ödeyebiliyorlar. Bu, metalaşma düzeyleri arasındaki fark hakkında bir fikir veriyordur herhalde).

Geçtiğimiz yıl bir televizyon programında cam yiyen bir gençle yapılan röportajda gencin şunları söylediğini hatırlıyorum: "En çok neyi yemek istiyorum biliyor musun abi? Hani şu araba kullanırken falan güneş gözlüklerini saçlarının arasına yerleştirmiyorlar mı? Kafalarından alıp yemeye başlasam amma şaşırırlardı değil mi?" Sözün bittiği ya da kendine ait bir sözün

dillendirilemediği durumlarda ben varım, ben buradayım ey dünya diyecek bir şeyler yapmak ne güç öyle değil mi? Güneş gözlüğünün bir ihtiyaç değil bir lüks olarak, bir statü sembolü olarak işgördüğü yerde güneş gözlüğüyle hava atarak varlığını gösterene karşı ben de varım demek değilse bu tuhaf istek, peki nedir?

Köyden kente göç, gecekonda, kültürel uyum sorunu falan evet sosyolojik olarak arabeski³ tanımlamak için çok gerekli tahlil unsurları ama acı çekerek belli bir ruhsal mertebeye erişme düşüncesinin kökenleri çok daha eskilere uzanıyor. Yukarıdaki kavramlar anomiye, şiddeti açıklıyor ama bu şiddetin nasıl ve niçin aynı zamanda kendine dönük bir şiddet haline geldiğini söylemiyor. Hint fakirlerinin çivili yatakları, ortaçağ keşişlerinin kırbaçları, çilecilerin ezalarıyla sürüp giden çizgiler kuşkusuz başka bir yol üzerinden devam eder ama bir yandan da bize, insana dair daha karmaşık mekanizmalarla uğraştığımızı hatırlatır. Hristiyanlıkta acı ilk günahın bedelidir, insan dünyaya suçlu gelmiştir. Çocukluğumda Hz.Eyüp için anlatıldığını duyduğum hikaye zihnimde hala yankılanır: Allah Hz Eyüp'ü sınamak için çaresiz bir hastalık verir başına, bir türlü iyileşmeyen yaraları kurtlanır. Kurtlar çürüyen ete doyup yere düştüklerinde Eyüp eliyle onları alır ve yaralarının üzerine geri koyar. Tuhaf davranışının *sebebini soranlara şöyle cevap verir: "Allah da benim yaralarımı onlara rızıkletmiştir, rızıklarına mani olamam".* Acı ve çile yüksek bir ruhsal mertebeye erişmek isteyenlerin aracıdır. Roland Barthes çağımızın güzellik tanrıçaları sayılan mankenlerin insanüstü bedensel varlıklarını neredeyse çileci (asketik) yaşam tarzlarına bağlar. Sürekli aç gezen ve spor yapan bu varlıklar çağımızın keşişleridir. Ne diyelim, böyle çağa böyle keşiş! Dünya hasta, çağ hasta, biz hastayız. Ama bu hep böyle değil miydi zaten? Bilinen en eski Sümer tabletlerinde yaşlıların dünyanın ne kadar bozulduğundan sözettiği söyleniyor ve her kuşak bir sonrası için kıyamet

günü yaklaştı diyor. Oysa kıyamet günü her gün doğumunda yeniden yaşanıyor. Her coğrafyada baş başa tezahürlerle ortaya çıkıyorsa da kıyamet hemen, şimdi ve burada. Arabesk bize bunu söylüyor "Cehennem dertleri var cennetinde..."

↓

Notlar:

1. Güneri Civaoglu beyaz ve sık bir erkektir ama bundan birkaç yıl önce köşesinde bir örnek verir Türk işçisiyle Fransız işçisi karşılaştırmak için. Fransa'nın bir yerinde, bulunduğu binanın penceresinden dışarıdaki bir kafeye bakmaktadır bir öğle vak. Bir Fransız işçi, kendi gibi mavi tulumlu bir işçi olan arkadaşısıyla öğle yemeği yemektedir. Daha sonra hesap beklerken duvar kenarında cilveleşirler. Kız uzun kıvılcık saçlıdır. Civaoglu şöyle bir çıkarımda bulunur: Fransız işçisi öğle yemeğini bu kafeteryada yiyecek ve böyle güzel bir kız arkadaşlık edecek kadar iyi durumdadır. Kadın, araba, ev ve para gibi belli bir düzeyde iyisi alınacak bir maldır(bu maddeleri söylemi bayat gelebilir ama maalesef gerçek te bu kadı bayat). O kız yaşam düzeyi hesaplanacak işçilerden değildir, yaşam düzeyini hesaplamada kullanılacak madde kriterlerden biridir. Çünkü özne erkektir nesne kadındır.
2. Los Angelesli yazar, müzisyen ve performans sanatçısı 1978'de Fakir Musafar'ın öncülük ettiği, medyayla dolu taşınmış bir toplumda tek gerçek deneyimin beden aracılığıyla yaşanabileceğini öne süren ve pratikleri, vücudun çeşitli yerlerinin delinmesi (piercing), boyanması (dövme) ve yaralanması (scarification) olan Modern Primitive hareketi dahildir. Hastalık, cinsellik ve acı üçgeninde gezine sadomazoşist performanslarında tırnağıyla penisini çizerek kadar ileri gittiği oluyor. Nine Inch Nails adlı grubun Happiness is Slavery (Mutluluk köleliktir) videoklibinde işkence göre birini oynamış ve klip MTV'de yasaklanmıştı.
3. Bir Amerikan psikoloji dergisinde Country müziğinin intihay yöneltilen etkisi üzerine eyalet radyoları arasında karşılaştırma bir çalışma görünce önce şaşırıp sonra kasıklarımı tuta tutmuşum. Country müzik te bir beyaz alt toplumsal tabak müziği olarak tanımlanıyor ve kadereci temaların ağırlı vurgulanıyordu. Bir kolu yanık söyleyiş biçimleri ve birbirini benzeri müzikal yapılarıyla sürerken öbür kolu Wood Guthrie'den Bob Dylan'a uzanan bir geleneği oluşturdu.

Mahşer Yeri Ateşi

Çocukken teyzemin kızı bir şaka yapmıştı bana... Beraber yürürken birden koşmaya başlamış ve kaybolup gitmişti... Peşinden koşmuş ve bir dört yol ağzına gelmişim... Üç ihtimal vardı önümde... En doğru seçim tam karşımda duran yoldu çünkü o tarafta bir yerlere gidiyorduk... Ama teyzemin kızı bir şaka yapıyordu ve belki de sağ tarafa doğru gitmişti... Sağ tarafa doğru bakmış ve oraya doğru gitmeye karar vermiş ama birden kaybolmaktan korkmuştum... Annem, ablamlarla bana, kaçırılan ve bir daha bulunamayan çocuklarla ilgili o kadar çok hikaye anlatmıştı ki, artık ikimiz de bir büyüğün yanında sokağa çıkmadığımız müddetçe kaçırılacağımızdan emin olmuştuk...

O korkuyla gitmem gereken tarafa yani karşı sokağa doğru koşmuştum. Teyzemin kızı orada olmasa bile ben, gitmemiz gereken yere doğru hiç durmadan koşmaya karar vermişim... Karşı sokağa geçtim, bir on metre koşunca boş bir arsada teyzemin kızını beni beklerken buldum... Ağladım ve ona sarıldım... Çok korkmuştum. Sanırım 4 ya da 5 yaşlarındaydım...

Bu olaydan sonra o dört yol ağzındaki yapayalnız halimi bir türlü unutamadım... Bütün çocukluğum boyunca "Ya sağ tarafa sapsaydım, neler olurdu?" diye düşünüp durdum... Büyük ihtimal kaybolacak, belki de kaçırılacak ve ailemden uzak, beni kaçıranların yanında bambaşka bir hayatım olacaktı... Teyzemin kızına da acırdım hep, eğer sağa sapsaydım beni kaybeden kişi olarak bütün hayatı yıkılacaktı çünkü...

Bu konuda ne zaman daha serinkanlı düşünmeye başladığımı şimdi kesin olarak hatırlamıyorum... Ama belirli bir süre sonra sağ tarafa doğru sapsaydım kaçırılma ihtimalimin çok düşük olduğunu düşünmeye başladım... Çünkü belli ki hemen ağlamaya başlayacaktım ve günün o kalabalık saatinde birileri elbette benimle ilgilenecek, teyzemin kızı da karşı sokakta saklandığı yerden çıkıp beni aramaya başlayacaktı... Her neyse uzatmanın anlamı yok, önemli olan bütün çocukluğum boyunca o dört yol ağzını ne zaman hatırlasam çok korktuğum...

Korktum çünkü eğer sağ tarafa gitsem beni bir başka

hayatın beklediğini düşünmüştüm hep. Beni dehşete düşüren asıl şey, hayatımızın seyrinin bir anlık kararlara ne kadar bağlı olduğu gerçeğini kavramaktı... Hem de o kadar küçük bir yaşta...

[...]Üç dört yıl önce yıllardır çok az görüştüğüm bir arkadaşımın buluştuğum... ABD'den yeni gelmişti ve Türkiye'de yeni bir hayata başlamak üzereydi... Uzun ayrılıklardan sonra geçmişte çok sır paylaşmış insanlar nereden gelip nereye gittiklerini konuşurlar ya, biz de "neydik ne olduk" türünden bir muhabbetin sularında dolaşıp duruyorduk... Arkadaşım birden onca konuşmanın ardından "Ben artık kadere inanıyorum." dedi... Neden diye sorduğumda, "önemli olanın kadere inanmak değil kadercilik olmak" dediğini hatırlıyorum... Ona göre kadercilik olursan hayatla başa çıkmak daha kolaylaşıyordu, "ve" diyordu, "aşlında herşey ta başından itibaren belirlenmiş bence."

Şüphesiz benim için önemli bir açıklamaydı... Çünkü o mistik inançlarını en mahrem şeyi gibi saklayan biridir. Zaten bu fikrini benden ve birkaç yakını dışında kimseye uluorta anlattığını da zannetmiyorum... Belki çok sıcak bir sohbet, altına asla girmeyeceği bir şaka gibi öne sürebilir ama hiçbir zaman herşeyin çok önceden belirlenmiş olduğunu iddia edebilecek biri değil... Ama buna inanıyor ve en yakın arkadaşlarından birine bunu anlatmakta sakınca görmüyor...

İşin ilgi çeken başka bir yanı daha var... Onunla ABD'den Türkiye'ye geldiği yaz tatillerinden birinde bir sohbet esnasında saatler boyunca anlık kararların, basit tesadüflerin hayatımızın akışını nasıl değiştirdiğini konuşmuş ve birbirimize anlattığımız olaylar karşısında şaşkınlığa düşmüştük... Ama birçok anlık kararın ve basit tesadüfün hayatının akışını nasıl değiştirdiğiyle ilgilenmeyen bir sürü insan tanıyorum. Kaba bir hesapla insanların çok büyük bir çoğunluğunun bu konu üzerine hiç düşünmediğini ve önemsemediğini söyleyebilirim.. İki ayrı nedenden ötürü: Kimisi tanrıya ve kadere inanıyor ve hayatının akışını sorgulamaya pek gerek görmüyor... Kimisi ise hiçbir şeye inanmıyor ve hayatının akışının sorgulanacak bir şey olduğunu bile

düşünmüyor; onlara göre hayatın akışını düzenleyen hiçbir şey yok, her an herşey olabilir ve buna şaşırarak da gereksiz... Yani bir yanda inananlar öte yanda inançsızlar... Her iki taraf da anlık kararlar ve tesadüflerin insan hayatı üzerindeki o muazzam etkisi üzerine düşünmeyi reddediyor...

Peki ya sayılarının pek de az olduğunu zannetmediğim arada kalmış insanlar? Yani benim gibi, tam olarak neye inandığımı bilmeden birşeye inanan insanlar... İşte kadere inanmakla inanmamak arasındaki o ince çizgide duranların çoğu bu gruptan geliyor ve basit tesadüflerle anlık kararların ne kadar çok şey değiştirdiği üzerine düşünen insanlar da yine bu gruptan çıkıyor...

[...]Batı düşüncesinin tarihini inceleyen herkes bilir... Batı rasyonalizminin köklerinden biri de Ortaçağ'daki o bitmek tükenmek bilmeyen free will yani özgür irade tartışmasıdır... Tanrı varsa ve doğumdan ölüme neler yaşayacağımızı biliyorsa ya da bir başka deyişle Tanrı varsa ve herşey onun iradesiyle gerçekleşiyorsa bizim eylemlerimizin, seçimlerimizin ne önemi olabilir ki? Hıristiyan düşünürler, herkesi bir anda çekici günahlar karşısında özgür bırakan bu düşünceden epey korkmuşlar ve meseleyi çok ciddiye almışlardı... Ayrıca çok incelikli bir mesele duruyordu karşılarında... Hem Tanrı'nın o sınırsız gücünü hafife almayacak hem de insanları günahlar karşısında özgür bırakmayacak bir açıklama getirmeleri gerekiyordu... Sanırım felsefe tarihinin gelişiminde bu ince açıklamaların küçümsenemeyecek bir önemi var... Ama ne yalan söylemeli, bu tartışmalar benim hiçbir zaman ilgimi çekmedi.. Çünkü okuduğum bütün özgür irade tartışmaları, hangi kaynaktan gelirse gelsin daha çok bir din felsefesi disiplinine bağlı tartışmalardı ve benim gibi "arada kalanlar" için çok fazla şey ifade etmiyordu...

Sonuç olarak, düşüncelerin dini ya da akademik disiplinlere bağlı olduğu her alanda olduğu gibi, serbest irade, kader, tesadüf gibi kavramlar için, ben de geriye kalan tek kaynakla avutmak zorunda kaldım kendimi: Yani, düşüncenin disipline edilmek zorunda olmadığı için serbestleşebildiği, inançla inançsızlık arasında o

ince sınırın hoşgörülendiği, sistemli düşünceye ihtiyaç duymayan ve böylelikle kimselerin ciddiye almadığı temel insani sorunların dile getirilebildiği sanata...

Özellikle de hikaye anlatmakla iştiğal eden edebiyat ve sinemaya... Çünkü sözlü ya da yazılı bir hikaye anlatabilir ve sonuca varmayan düşüncelerinizi hikayeleriniz aracılığıyla dilediğiniz gibi dışavurabilirsiniz... Gerçekten de basit tesadüfler ve anlık kararların hayatın akışını nasıl değiştirdiği üzerine anlatmak istediğiniz şeyleri isteksizce dinleyen ve sizin hevesinizi kırabilen insanları, ilginç bir hikayeye tavlatabilir, onları garip takıntılarınıza ortak edebilirsiniz... Ya da bu takıntıları tıpkı sizin gibi paylaşan insanların romanlarını, hikayelerini okuyabilir, filmlerini seyredebilirsiniz...

Bir şeyleri çözümlenebilmek için değil, hayatın olağan görünüşünün altında yatan o fevkalade ayrıntıları farkedebilmek ve dünya üzerinde süre giden yaşamın birçoklarının sandığı gibi sıradan bir seyir takip etmediği düşüncesini bir başkasıyla paylaşmak ve biraz rahatlamak, "çok şükür anormal biri değilim, başkaları da benzer şeyleri düşünüyor" diyebilmek için...

[...]Hiçbir zaman "Kadere inanıyorum" diye açık bir düşünceyi belirten bir cümle kuramadım. Çünkü çocukluğumdan beri hayatın yolları çatallanan bir bahçeye benzediğini düşündüm sürekli... Çocukluğumun o uzak hatrasında olduğu gibi yetişkinlik yıllarımda dört yol ağzında kalıp bir karar vermek zorunda olduğum çok olay oldu.. Ama kararlarımı çok çabuk verdim ve birkaç tanesi hariç hiçbir zaman hiçbir şey için pişmanlık duymadım... Sonra geçmişte yaptığım o hatalarda da doğru bir yan keşfettim... Çünkü o hatalar o pişmanlıklar olumlu bir yönde beni değiştirdi. Zamanında girmediğim bazı yolların bana kaybettirdiklerini telafi etmek, bütün hayatımı verdiğim yanlış bir karar yüzünden bir kabusu çevirmemek için çok

uğraştığım da oldu...

Ama sonuçta bulunduğum noktaya baktığımda hatalarını telafi ederek ayakta durmaya çalışan bir insandan başka bir şey görmüyorum... Çünkü asıl hiç pişman olmadığımız ve zamanında hiç önem vermediğimiz kararlarımızda, seçimlerimizde yanılıyoruz galiba...

İşte arkadaşım tam da bu noktada kadere inanmak gerektiğini söylüyordu... Ona göre kadere inanıp kendimizi teslim etmezsek, ulaşamadığımız bütün mutluluklar için ya kendimizi ya da hayatı suçlayıp duracağız... Haksız sayılmaz. Sözkonusu olan şey *aldığımız* kararlar ve yaptığımız seçimler olduğu müddetçe böyle düşünmenin bir sakıncası yok... Birey olarak yaptığımız herşeyden sorumluyuz. Bir daha ziyaret edemeyeceğimiz bu dünyada namludan çıkmış bir kurşun gibi doğumdan ölüme doğru düz bir çizgide ilerliyoruz ve asla bir saniye için bile olsa geri dönemiyoruz. Dolayısıyla, mutlulukları asla biriktirmiyor ve mutsuzluklardan sürekli kaçmak istiyoruz... Hayat da zaten belirli bir süre sonra bir tür mutsuzluktan kaçma oyununa dönüyor... İşte tam da bu noktada, kaçmak istediğimiz mutsuzluğun kökenlerinde yatan nedenleri düşünmektense, bir tür alınyazısına inanmak çok rahatlatıcı bir şey... Ya da geçmişi silmek ve her gün yataktan kalkıp kilometreyi sıfırlamak... İkiisi de aynı şey...

Ben her gün kilometreyi sıfırlayanlardanım... Diğer bir deyişle, şimdiki zamandan başka bir zaman kavramı olmadığını düşünüp kendimi varoluşun hazlarına ve acılarına bırakıp gitmekten yanayım... Bireysel etiğin çok önem kazandığı bir nokta bu... Ve etik ile kader arasında da bence çok önemli bir bağ var...

[...]Yıllar önce televizyonda bir sohbet programında ABD'den yeni gelmiş antipatik bir erkek manken kendisine mesleki başarıyla ilgili bir soru soran sunucuya "Orada (ADB'yi kastediyor) doğru zamanda doğru yerde bulunmak çok önemli" demişti... Bugün ne programın adını ne o mankeni ne de sorunun bağlamını tam olarak hatırlamıyorum. Aklımda kala bu "doğru zaman doğru yer" ifadesi kalmış... Sonra bunun

herkesin mesleki başarı peşinde koştuğu ABD'de çok geçerli bir ifade olduğunu öğrendim: "Right time right place"... Yani, başarıdaki şans faktörünü bile sıfırlayan bir zihniyetin insanlara sunduğu bir ifade: "Doğru zamanda doğru yerde bulunmayı da öğrenebilir, kendi şansını kendin yaratabilirsin."

İşte modern kapitalizmin bireye sunduğu mesajın ta kendisi... Kaderin alnında yazılı değil, senin elinde... Geçen yüzyılın sonunda da Marx aynı öneriyi işçi sınıfı için getirmişti... Çareyi kapitalizme entegre olmakta bulan, sistemin içinde ya da hemen dışında bir iktidar odağı olarak misyonlarını sürdürmek isteyen tek tanrılı dinlerin resmi siyasi söylemleri de benzer bir öneriyi getiriyor artık...

Ve dünya şu haliyle, kaderini kendi elinde tutan insanların daha çok mutlu olmak için yaptıkları bireysel savaşlarla geçip gidiyor... Daha çok mutlu olmanın 20. yüzyıl sonu itibarıyla en kaba tanımı dünya nimetlerinden daha çok yararlanmak şeklinde özetlenebilir... Herkesin şüphesiz kendine göre daha çok istediği bir nimet var. Para, mülk, seks, iktidar, tüketim ve yine tüketim... Kısaca kaderciler olmaktan vazgeçtiğiniz an hayata obur bir iştahla saldırmanız ve bu büyük mahşeri eğlenceden nasibinizi almanız gerekiyor...

Mahşer yeri ateşi yanıyor ve Yeryüzü nimetlerinden yararlanmak isteyen insanlar açlık sorununu, terörizmi, şiddeti, keskin sınıf farklılıklarını, kültürel ve cinsel yozlaşmayı, toplumsal cinneti asla yokedemeyecek tüketim toplumundan daha çok pay almak için didinip duruyorlar... Herkes ya bu mahşeri eğlenceden payını almak istiyor ya da ona karşı çıkarak siyasi iktidara gelmek... Ama iktidar isteği etik bir değerler sistemini değil asıl olarak nefreti barındırıyor içinde... Ve nefrete dayalı bir iktidar isteği, ne yalan söylemeli, ister siyasi soldan gelsin ister siyasi sağdan, beni şu anki sistemden daha çok korkutuyor...

Rasyonalizmin uzantısı olan kaderciliğin reddi ilk bakışta iyi bir şey gibi görünüyor. Ama yerine etik değerleri koyamazsanız dünya da işte böyle bir hale geliyor...

Meseleye buradan bakınca kaderciliğin reddi karşısında insanın sığınabildiği tek bir kale kalıyor: Bireysel etik...

Zamana Karamsar Yaklaşım

[...]Zamanın meydan okuyuşuna karşı olası iki tane karamsar yaklaşım sayılabilir. Bunlardan ilki insanlık durumunu tamamıyla umutsuz olarak nitelendirirken ikincisi bu yaşamın ve fenomenolojik dünyanın uzay-zaman sürekliliğini inkar eder. Aslında bu ikincisi nihai olarak karamsar değildir çünkü bu dünyanın ötesinde güvenlik bulunacağı umudunu besler.

Tam anlamıyla karamsar tepkinin en önemli örneği eski çağda Mısır uygarlığına eşit olan Mezopotamya kültüründe bulunur. Buradaki insan öğretisine göre tanrılar, kendilerine hizmet etmesi için insanı yaratırken ölümsüzlük armağanını geri alırlar. Bununla birlikte ölüm, bireyi beklediği düşünülen ölüm sonrası kaderden daha iyi olabilecek bir kişisel imha olarak görülmez çünkü insan ölmekle korkunç bir dönüşüme uğrar ve kur-nu-gi-a'nın, "Dönüşü olmayan topraklar"ın meşum aleminde toz ve karanlık içinde var olmaya gider. Eski Yunan toplumunun kabul görmüş dünya görüşünü oluşturan ve Homeros'ta görülen insanın alinyazısı görüşüne göre bunun benzeri umutsuz bir kader insanı bekler. Bu tür görüşler carpe diem (günü yaşa) türü bir yaşam felsefesine götürdü ve zamanda aşkın bir anlam arama eğilimlerini engelledi; hayat gerçekçi olarak kabul edilmiş ve varoluşsal olarak yaşanmıştı çünkü başka bir amacı yoktu.

Eski Yunan'daki Stoisizm ve Epiküryanizm ve Çin'in Taoculuk ve Konfiçyusçuluk gibi klasik sistemlerin temel yorumu insanın doğanın ya da evrenin tamamlayıcı parçalarından biri olduğu ve tekil bir varlığı ya da kaderi varmışçasına buna karşı gelmemesi gerektiğidir. Buna göre bireye, nihai imhayı evren fiziğinin bir parçası olarak kabul edip doğayla uyumlu bir yaşam sürmesi öğütlenir. Zaman şeylerin temel düzeninin parçasıdır; aşkın bir anlamı yoktur ve Stoisizmde aynı olaylar düzenini sürekli yeniden üreten döngüsel bir süreç olarak görülür.

Hinduizm ve Budizmin muhteşem sistemlerinin altında yatan varoluş değerlendirmesinin temelleri Kuzey Hindistan'da Upanişat döneminde (M.Ö.800-M.Ö.300) atmıştır. Bu değerlendirmenin özü, benlik bilincinin ya da bireysel varlık anlamının tehlikeli sonuçları olan bir yanılsama olarak reddidir denilebilir. Olaylar dünyasının benlik tarafından kavranılan gerçekliği de aynı derecede yanılsamalıdır.

Yaşamın tüm acı ve ıstırapı ayrı bir bireysel varlık olma duygusundan ve bu bireylik duygusunu koruma arzusundan türer. Dahası, bu acı ve ıstırap bitmez çünkü kendi kimliğini koruma telaşı, benliğin ya da âtman'ın her yaşamın sonunda bir başka yaşama doğarve böylece o kasvetli samsara sürecinde, birbirini izleyen doğum ve ölümlerle bu yeniden doğumların sefaleti ve mutsuzluğu süregider. Yine de durum umutsuz değildi; çünkü moksa (kurtuluş), bireylik yanılsamasının gerçek bir kavranışıyla ve karşılığında bunun sonuçlarından kurtulmayla gerçekleşebilirdi. bu kurtuluş, bireylik duygusunda ısrar etme arzusundan vazgeçme ve Kozmik Benlikle özdeşleşerek Kozmik Atmanın ya da Benliğin, Brahmanın içine dalma anlamına gelir. bu inanış Chandogya Upanişa ta çok güzel ifade edilir: "Bu, kalpteki bendir, bir pirinç tanesinden, bir arpa tanesinden, bir hardal çekirdeğinden, bir darı tohumundan ya da bir darı tohumunun çekindek içinden daha küçüktür. Bu, kalpteki bendir, yerküreden, havaküreden, gökyüzünden, bu dünyaların hepsinden daha büyüktür...bu benim kalpteki benimdir; bu Brahmandır. Buradan çıkarak ona gireceğim. Geçekten de buna inanan bir daha şüphe etmez."

Budistlerin çözümü aynı türdendi ama daha köktenciydi. Çünkü sözde bireysel kişinin, ölümle dağılacak olan maddi ve psişik bileşenlerin geçici bir birlikteliği olduğunu savunarak bireysel benliğin varlığının kendisini reddetti. Sonuç olarak ampirik "geçmiş" ve "gelecek" kavramları anlamdan yoksundur, ve zaman gerçekten varoluşsal "an"dan ibarettir. İster Hindu, ister Budist olsun, Hint düşüncesinin insan doğası ve kader konusundaki zengin karmaşası içinde bulunabilecek en anlamlı zaman değerlendirmesi ünlü Bagavadgita'da ortaya çıkar. Büyük tanrı Vişnu'nun yumuşak haliyle görüldüğü kahraman Arjuna tanrının başka bir yüzü olduğunu hisseder ve ona göstermesi için yalvarır. İsteği yerine gelir ve korkunç ifşadan dehşete düşen Erjuna şöyle söyler:

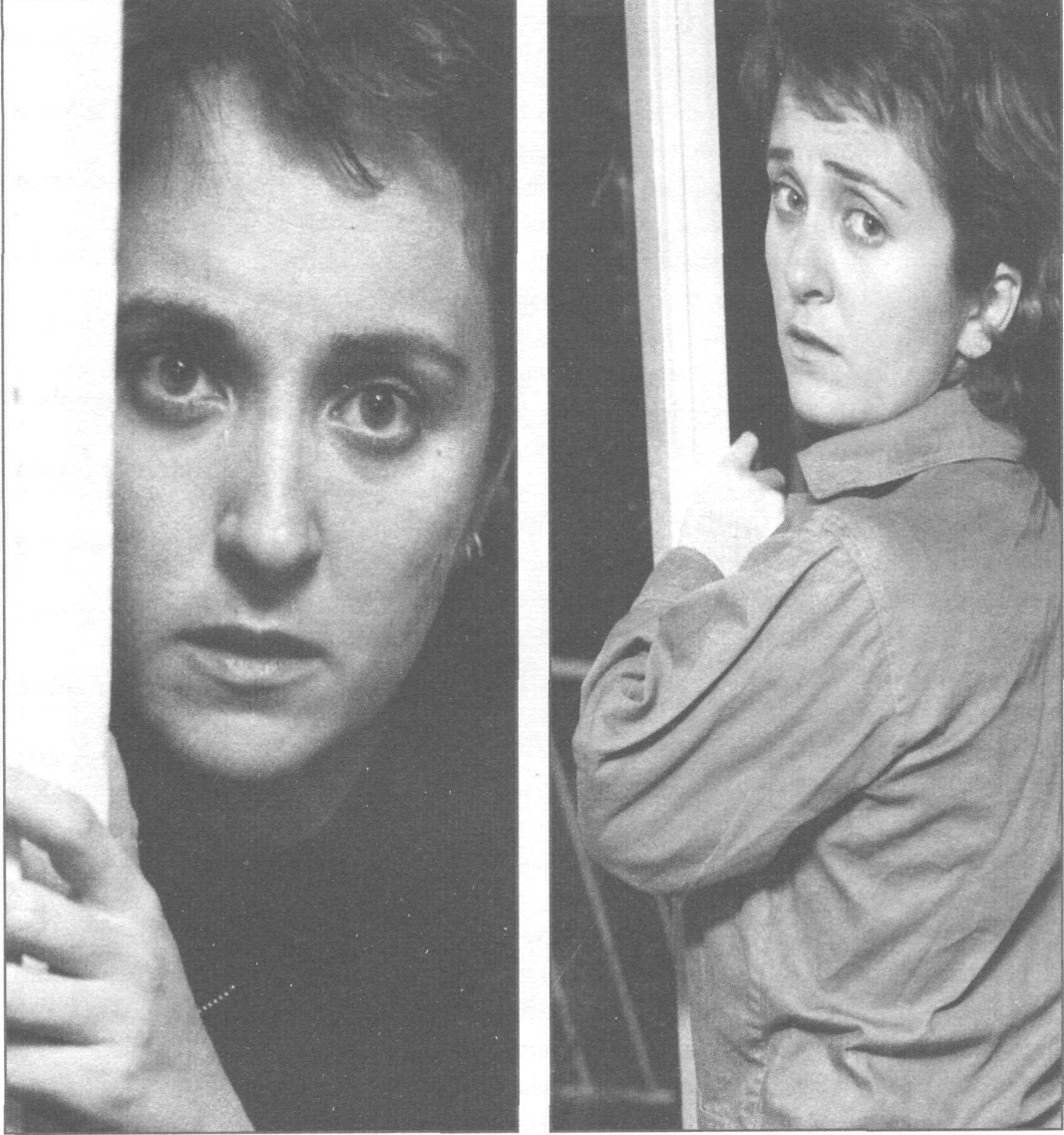
Senin çok ağızlı ve gözlü, çok kollu ve bacaklı, çok göbekli kudretli biçimine / ve çok dişli haşinliğine bakarken, ey kudretli, dünyalar ve ben titriyoruz.../ Etraftaki dünyaları alevli ağızlarla yalıyor ve yutuyorsun; ihtişamının kızıl /haşinliği tüm evreni ısıltıya boğuyor, ey Vişnu.

Ve tanrı korkunç biçimini açıklayarak şöyle karşılık verir: Ben dünyaları harap eden, büyüyen ve dünyanın imhası için çalşan /zamanın.

FRASER J.T.,The Voices of Time, George Braziller, New York, 1966. s.153-156'dan derleyip çeviren Nazlı Ökten

Herşey Faldaki Gibiydi

Orhan Cem Çetin

Fotografcının Notu:

Görür görmez ürpererek hatırladım onu. Yıllar önce bir arkadaşımın evinde tanışmıştık. Gecenin bir noktasında, laf olsun diye kahve falına bakmış ve onun falında kendimi gördüğüm duygusuna kapılmışım.

Ne ona, ne bir başkasına, hiçkimseye söz etmemiştim bundan. Bir daha da karşılaşmamıştık. Ama işte herşey faldaki gibiydi ve artık kaçırmamın hiçbir yararı olmayacağını çok iyi biliyordum.

Kesik Başın Hikayesi

for whatever we lose (like a you or a me)
it's always ourselves we find in the sea
e.e.cummings

Köye yaklaşırken genzime dolan koku, kızarmış et, hayvan gübresi ve üzerlik karışımı bir şeydi. Bu miğde bulandırıcı belirtiyi kötüye yormadıysam bu biraz bâtila karşı olan inançsızlığuma duyduğum sarsılmaz inançtan, biraz da işin içinde bir uğursuzluk varsa bile, üzerlik kokusunun, onu bir-iki demeden defedebileceğini bilmemden. Herşey bir yana, şaşırtıcıydı yılın bu vaktinde buralarda pişmiş et kokusuyla karşılaşmak. Bu sarp ve unutulmuş, kartallarda bile yalnızlığı andırır bir başdönmesi duygusu uyandıran küçücük köye nasıl ve niçin trmandığını hiç mi hiç anlayamadığım mezhebimiz, yılın bu ayında çiğ keçi sütü ve kökleri suyun içinde bulunmak koşuluyla büyüyen bazı bitkiler dışında herhangi bir şey yiyip içmeyi kesinlikle yasaklar çünkü.

Köye girince şaşkınlığım daha da arttı. Topu topu yirmibeş erkek, yirmi kadın ve onbeş çocuktan ibaret cemaatini, her haftanın bugününde yaptığı gibi, büyük incir ağacının altına toplayan Koca Dede'nin, bazen yükselip tok ve dünyadan bir sese; bazen de en yakındakilerin bile zor duyabildikleri ama duyamayanların da ne cehennemlik olduğunu açıkça anladıkları yılan tulasmasını sandırır bir sese dönüşen vaazını vermesi beklenirdi. Oysa şimdi kulağıma koca Dede'nin sesi, hatta başka sesler de çalınıyordu. Ama sesler büyük incir ağacının yakınlarından değil, köyün diğer ucundaki Koca Dede'nin evinden yükseliyordu. Giderek Koca Dede'nin başına üşüşmüş, büyük meblağlı bir borç isteyecekmişcesine ürkek ve gizemli duran erkekleri, her an daha dehşetli bir telaş hatta acıyı kabullenmeye hazırmış gibi kara bir yığın halinde kaynaşan kadınları gördüm. Kadınların fısıldaşmaları kimi zaman öylesine yükseliyordu ki, kalabalığın üstünde gürültücü ve şekilsiz bir bulut oluşturan sivrisineklerin vızıltısını bile bastırıyordu. Benim varışımla birlikte gürültü azalır gibi oldu. Erkekler kuşkusunu yitirmemiş bakışlarla yaklaştılar. Sessizlik genişledi. Sivrisinek ordusunun sesleri tek ve dev bir sivrisineğin vızıltıymışçasına birleşti. Bana doğru dönen yüzleri ve dev sivrisineğin sesini birleştirenince, bir yığın vızıldayan insan üstüme yürüyor gibi irkildim. Tam insanların bir zamanlar sözcüklerle anlaştığını unutacak hale gelmişken Koca Dede hiç bir şey söylemeden elimden tutup beni kalabalığın dışına sürükleyerek korkumu körükledi.

Sürüklendiğim yer, Koca Dede'nin bahçesinin ekmek fırınının bulunduğu en kuytu köşesiydi. Havadaki koku giderek yoğunlaşırken, bu koku, fırın ve bahçedeki insan yığını arasında bir ilişki olabileceğini düşünmeye henüz kalkışmışım ki, bunlar arasındaki herhangi bir bağın kolayca felakete dönüşebileceğinin ayırımına vararak duraksadım. Oysa hiçbir kaçınma gerçeği uzaklaştırmaya yetmedi. Koca Dede'nin ancak bir büyücüde ya da din adamında olabilecek ince ve beyaz eli, fırından yeni çıkarılmış bakır bir tepsi içindeki insan kafasını gösteriyordu. Çok şaşırmadım. Sanki yol boyunca aldığım koku beni pişmiş, saçları yanmış bir insan kafasına hazırlamıştı. Buysa şaşırtıcı bir şeydi.

Koca Dede anlattı: Bu sabah uyandıklarında önce tarifsiz şekilde iştahlandırıcı bir kokuyla sonra da bu insan başıyla karşılaşmışlardı. Kim olduğunu anlamaya çalışmışlar, faydasız olduğunu kısa zamanda anlayarak kesik başa ait olması gereken bedeni aramaya

Bu sabah

uyandıklarında önce

tarifsiz şekilde

iştahlandırıcı bir

kokuyla sonra da bu

insan başıyla

karşılaşmışlardı. Kim

olduğunu anlamaya

çalışmışlar, faydasız

olduğunu kısa

zamanda anlayarak

kesik başa ait olması

gerçekten bedeni

aramaya

başlamışlardı.

Cristofano Allori, Judith

**Kesik başı mezarından çıkarmanın bir alışkanlık halini alacağını
kestiremezdim. Kestirebilsaydım bile bu ilk olaydan korkmamı
engellemezdi.**

başlamışlardı. (sözün burasında birazdan çok sevdiğim bir yakınımı kaybedeceğim gibi ağır bir hüzne bulandım.) Ancak kesik başa ait bir beden bulunamadığı gibi ben hariç, herkesin köyde ve sağ olduğu da anlaşılıyordu. (sözün burasında başım döndü kendimi kaybeder gibi oldum.) Şimdi ben de gelmişim, yani ölen ben de değildim.

Bunu duymak başımın dönmesini biraz hafifletti. Gizli bir sevinç duyar gibi oldum. Yine de çevremdekilerin sessiz, soran bakışlarla beni ve birbirlerini süzdüklerini fark etmemek mümkün değildi. Soru biraz sonra benim de boğazıma yapıştı. Ölen kimdi? Bu dağ köyü bile sayılamayacak denli sapa ve ıssız köye bir yabancıнын geldiğini değil, herhangi bir köylü, yüzyıllardır burada yaşıyormuş gibi beyaz ve uzun sakallı, sağlam ve yaşlı görünen Koca Dede bile görmemişti.

Sessizlik dokunulmaz bir şey gibiydi. Sanırım herkes benim gibi sessizliğe atılacak taşın, Koca Dede'den gelmesini bekliyordu. Beklenen olduğunda, herkes benim gibi sessizliğin henüz bozulmadığını düşünüyordu eminim. Koca Dede, inanılmaz duygusuzlukta bir sesle, kesik başa yandan bakıldığında, altın parasının üstündeki kafir hükümdar kabartmasına benzediğini söyledi. Altmış yıldır cebinde taşıdığı ve asla kullanmak zorunda kalmadığı bu altın paraya garip bir sadakatle bağlıydı. İncir ağacının altındaki vaazlarının sonunda cebinden bu parayı çıkarır, üstündeki kabartma yüze nefretle tükürdükten sonra parayı cübbesine siler ve tekrar cebine koyardı. Kesik başla kafir hükümdarın kabartması arasında gördüğü benzerlik bana ürpertici geldi. Kesik başın kime ait olduğunu henüz kimse bilmiyordu çünkü. Herhangi birini kafir hükümdara benzetmek ise Koca Dede'nin sık yaptığı bir şey değildi.

Sessizliği gerçekten bozan ses ise köyün delisine aitti. "Bu O!" diye haykırdı. "Bu O"... Kalabalık kaynaştı. İki kişi delinin ağzını kapatıp sürükleyerek götürdü. Herkes yine uzun uzun sustu, sessizlik ürkünç hatırlatmalarla birlikte geri geldi.

Kesik başı öylece Koca Dede'nin fırınında bırakıp evlerimize döndük. Bir iki parça eşyadan ibaret olan evim, üzerime çöken sıkıntı ile daha da çıplak görünüyordu. Yer yatağının altından aşık kemiklerini çıkarıp, akşamüstü Koca Dede herkesi büyük incir ağacının altında toplanmaya çağırınca dek fal baktım. Bu ateşte kızartılmış on iki kemik parçasına gizli bir güvenim vardı. Ama onları evin zeminine attığım yüzlerce kere içinde bir kerecik olsun yürek serinletici bir şekilde sıralanmadılar. İçimdeki sıkıntı giderek şekerlenmiş reçel kıvamına ulaştı.

İncirin altına en son ben gittim. Ama Koca Dede'nin yüzündeki gergin ifade benden kaynaklanmıyordu sanırım. Herkesin yaklaşmasını isteyen sinirli el hareketleri yaptı. Uzayan bir mırıltı ile, bugün öğleden sonra kesik başı ortalıktan kaldırmaya karar verdiğini, ancak Mecnun'un, Koca Dede köyün delisini böyle çağırırdı, yeni bir delilik yapmasını önlemek için kesik başı köyden uzaklaştırması gerektiğini düşünerek onu götürüp bir sepet içerisinde artık uzamaya başlamış ağaç gölgelerinin serinlettiği nehre bıraktığını; en sevdiği ekmek sepetini bu işe harcadığı için üzgün olduğunu ama aklına bu tuhaf kesik başı ortadan kaldırmak için daha tuhaf bir yol gelmediğini söyledi. Öylesine sinirli görünüyordu ki, kesik başı niye köyden uzakta bir yere gömmediğini ya da niçin düpedüz nehre atmadığını sormaya cesaret edemedik...

**Bu ateşte kızartılmış
on iki kemik
parçasına gizli bir
güvenim vardı. Ama
onları evin zeminine
attığım yüzlerce kere
içinde bir kerecik
olsun yürek serinletici
bir şekilde
sıralanmadılar.**

Köylüler, ben, hepimiz ürküten bir sessizlik içinde evlerimize dağıldık. Sanırım kimse gecenin sabaha, sonra yine geceye döndüğü zamana dek birbiriyle tek kelime konuşmadı; o zaman da sadece rüyalarını anlatmak için konuştu:

Demirci, rüyasında rüya görüyorken nedendir bilinmez uyanıverdiğini, pencereden dışarı baktığında uçuşan kumaşlara sarılı başsız bir bedenin kesik boynundan kanlar fışkırarak sokakta doloştüğünü hatta sokağın iki yanındaki evleri taşıladığını gördüğünü söylüyordu. Ama evinin camı şangirtıyla aşağı inip kendisi de yataktan fırladığında sokakta bir çocukla başını gövdesinden ayırdığı bir serçeden başka hiçbirşey göremediğini de anlatıyordu.

Mecnun rüya görmediğini, rüya görmenin mümkün olmadığını, kısacası, dün gece başsız bir bedenle seviştiğini söyledi fısıltıyla. Sabah olunca kendini yatağında yapayalnız bulsa bile böyleydi bu.

Rüya görmenin elbette mümkün olduğunu, rüya görmenin hep mümkün olduğunu söyleyerek ve kıpkırmızı bir yüzle söze giren, rüyasında kendini tecavüze uğramış bir kadın olarak gördüğünü söyleyen kasaptan sonra Koca Dede'nin sözü alması uzun sürdü. Herkes onu beklediğinden, ortalıkta dolaşıp dün sapanla camını kırdığı için hiddetlenen Demirci'nin hem kendisini dövdüğünü hem de hep yanında gezdirdiği serçesini iki parçaya ayırdığını ve şimdi de demircinin öldürdüğü kuş yerine kendisine bir kuş kafesi yapması gerektiğini söyleyen, bir yandan da ağlayan küçük çocuğa kimse aldırış etmedi.

Ellerini arkasında kavuşturan Dede, yere bakarak mırıldanıp duruyordu. En sonunda, hala rüyadaymış gibi dalgın ve sıkıntılı, anlattı:

"Yalnızdım ama henüz çaresizliği bilmiyordum. Belki de hep öyle birkaç günlük pembe bir bebek değildim; ince yüzlü ateş bakışlı adamın buyruğu beni bu hale getirdi. Ama sanki yüzyıllardır bebektim ve dünya sütsü bir bulanıklıktan başka hiç bir şey değildi. Sütsü duvarın ötesindeki adamın adam mıydı? Omuzlarının üzerinde kedi ya da köpek kafasını andırır bir gölge? Sesi giderek daha nefret dolu, ürkütücü ve boşuk oluyordu. Hiç ürkmedim, asla titremedim: henüz çaresizliği bilmiyordum. Bana doğuşunun bir suç olmadığını, ama dışımda ve benden daha çok bu dünyaya ait olan bir kehanetin beni suçlu kıldığını söyledi. Kehanet, doğacak ve hükmedecek birinden sözetmekteymiş. Tapınaklar, tarlalar, Büyük Nehir, insanlar ve özellikle kadınlar üzerindeki tek hükmedicinin kendisi olduğunu ve öyle kalması gerektiğini anlattı. Bebektim, hükmetmenin ne olduğunu bilmiyordum, sanırım bebek olduğum için bilmiyordum. Canım süt istiyordu. Ama adam adam mıydı? Herhangi bir kehaneti bozacak tek şeyin kan olduğunu söylüyordu. Anlıyor muydum? Anlamıyordum. Kendimi birdenbire sütsü bulanıklığın darmadağın olduğu serin bir yerde, nehirde ve bir sepetin içinde bulduğumda bile hiç bir şey anlamadım. Ama artık çaresizliği biliyordum. Uzayan ağaç gölgelerinin serinlettiği nehir, nehrin iki kıyısındaki kamışlar, batmak üzere olan güneş, hiç biri bana benzemiyordu. Yalnız ve çaresizdim....." Koca Dede sözün burasında sustu. Yüzünde acılı bir gerginlik vardı, hala rüyanın etkisi altındaymışcasına çaresizce ve bir şeyler bekliyor gibi bakmaktaydı.

Neyi beklediğini ve beklediği şeyi daha fazla beklemeyeceğini üç gün sonra kucağında kesik

Mecnun rüya

görmediğini, rüya

görmenin mümkün

olmadığını, kısacası,

dün gece başsız bir

bedenle seviştiğini

söyledi fısıltıyla.

Sabah olunca kendini

yatağında yapayalnız

bulsa bile böyleydi bu.

başla çıkagelince anladık. Kesik baş çamura bulanmış, eski dehşetli görünümünü aratır hale gelmişti. Koca Dede kimseye açıklamada bulunmadı, kimse de bu hareketin nedenini sormadı. Ben ve Mecnun, Koca Dede'ye büyük incir ağacının altında eğreti bir mezar kazması ve kesik başı gömmesi için yardım ettik. Ben yine soru sormadım ama Mecnun tam üç kere mezarı bu kadar derin kazmanın gereği olup olmadığını sordu, Koca Dede de onu azarlayıp susturdu. İşimiz bittiğinde, havada taze toprak kokusu ve incir ağacının altında kürek sırtı ile şekillendirilmiş bir tümsek vardı. Köylüler yaklaşıp mırıltılar içinde dua ettiler ya da dedikodu yaptılar, bilemiyorum. Koca Dede onlara dönüp şimdi daha iyi olduğunu, içindeki çaresizlik duygusunun biraz azaldığını ama artık vaazlarını bu ağacın altında veremeyeceğini, çünkü tümseğin altında yatan şeyden bir din adamına yakışmayacak denli çok korktuğunu söyledi. Mecnun ise atılıp "Onu bu kadar derine gömmemeliydik!" diye bağırdı. Sonra azarlanmayı bile beklemeden koşup gitti.

Bununla ne demek istediğini hepimiz biliyorduk. Ama ertesi gece onu elleriyle eşip çıkardığı kesik başa sarılmış, beş öpüp bir ağlarken bulacağımızı hiç mi hiç tahmin etmiyorduk. İncir ağacını çevreleyen insanların on yıl önceki sapkın ilişkisi; bir gün ortadan kayboluveren genç delikanlıyı ve onun için karısını terkeden, yetmiyormuş gibi bütün köye kafa tutan, bu uğurda da aklını kaçırın bu adamı düşündükleri yüzlerindeki utanç dolu ifadeden belli oluyordu. Ama herkes ölümcül bir suskunluğa gömülmüş gibiydi. Sadece Mecnun'un burnunu çekerek ağlaması ve incir ağacının alışık olduğumuz hisirtisi duyuluyordu.

Kesik başı mezarından çıkarmanın bir alışkanlık halini alacağını kestiremezdim. Kestirebilseydim bile bu ilk olaydan korkmamı engelleyemezdi. Kesik bir başı ıslak ve şehvetli öpücüklere boğan Mecnun, onu oradan uzaklaştırmaya niyetlenen bir kaç kişi, bayılan bir kadın, gece, kara gölgeler ve sürekli bir mırıltı... Koca Dede'nin yüzünde suçlu bir ifade vardı. Belki o da benim gibi bir söylencenin yanlış yorumunu yaşamaya başladığımızı anlamıştı ya da bir söylencenin doğru yorumunun zaten olamayacağını düşünmekteydi ya da böylesi karışık bir anda herhangi bir insanın yapacağını yapıyor, hiç bir şey düşünmüyordu.

Birkaç gün sonra bir gece Koca Dede'yi o çok değer verdiği altın parayı kesik başın alınına çakmaya çalışırken yakaladığımızda ben hala az da olsa düşünebiliyordum. Ama ne mantığın ne de sezgin iki gece sonra benim de yakalanmama engel olmadı. Elimdeki bıçağı kesik başın göz boşluğuna saptırmış var gücümle ağlarken buldular beni. Niçin diye sormadıysalarda sorar gibi baktılar, ben de yanıtladım: Kendimi öldürmek istemiştım!

Bir sonraki gece herkes benim gibi kesik başa yeni bir saldırı olup olmayacağını merak ediyordu. Saldırı kesik başa değil bana oldu. Mecnun, "Öldürdün onu " diye bağırarak bıçağını böğrümüne saptırdı, sonra da yanibaşıma oturup onu anlayıp anlamadığını sordu. Anladığımı söyledim. Biriken kalabalık, incir ağacı, açık mezar, herşey süt rengi bir bulanıklıkta yiterken ve gözümün önüne aşık kemiklerinin son dizilişi gelirken anlamının ya anlamamanın farkı yoktu oysa. Tıpkı bir düşün içinde ölmekle, ölümün sonsuz bir düş olması arasında bir fark olmadığı gibi.

**Birkaç gün sonra bir
gece Koca Dede'yi o
çok değer verdiği altın
parayı kesik başın
alınına çakmaya
çalışırken
yakaladığımızda ben
hala az da olsa
düşünebiliyordum.
Ama ne mantığın ne
de sezgin iki gece
sonra benim de
yakalanmama engel
olamadı. Elimdeki
bıçağı kesik başın göz
boşluğuna saptırmış
var gücümle ağlarken
buldular beni.**

Kumun Yazgıyı Altüst Ettiği Yerde Ölçülebilir Bir Derinlik Kalır

Kader Çarkında Kızıl Saltanat

Ruhum gazgısını incelikli bir ağ biçiminde örülmüş
ahlaksal bir nedensellik belirler.

Platon

1995 yılının şükran gecesini Nemrut Dağı'nda kutlarken Soğuğun ve Kasvetin Felsefesi adlı yazımı tamamlamak üzereydim. Böylece ikinci kitabımı bitirme aşamasına gelmiştim. (Tanrıdağlarında Yedi Mevsim). Her son'da açıklayamadığım, sayısız gizler oluşuyordu kafamda. Bunların dizilişleri gramatik kaygıdan uzak bir anlamlar silsilesine bürünüyordu; bu evrilmeler yazgının üzerime seriliş hikayeleriydi ve bu hikayeler Tanrı'nın sağ kolundan daha kuvvetliydi; işte burada yazılanlar bu kuvvetin kanıtlarıdır.

Şuydu: Kaderin karamsar modellenmesi ve metafizik arkeolojisi. Bu neydi ve nasıl anlatılmalıydı? Yazgının kayıp olmadığını, onun sadece gözden uzak olduğunu aynaların anaforuna yakalanmadan nasıl yazabilirdim. Teo-Deterministik yaşamın çekiçleri altında ezilirken, Tin'in algıladığı şeyi, anımsadığı ölçüde ahlaksal bir nedensellik tarafından çekildiğini görmeyi başardım, böylece nesne soyutlaşırken, şeytanla savaşmak daha da güçleşiyordu benim için. Tin'in anımsaması insanlığın en yüce varolma kiplerinden birisiydi. Gerçek bir bilge olan sanat ta akılda tutulamayan kadere tikel bir ad veriyordu. Kader'in belirsizliği, bilinçdışı ile bağlantısı, ironiyi kullanması kötülüğe ilgi duyması, doymayan heryerdeliği bir gerçekçi düşünme salonu gibiydi. O salonu anımsamayan birisi için. Bir başka kuvvet kanıtı, yazgının, dünyanın bilinemezliğini ve gizemini düzene sokan, bize varsayımsal hiyerarşiler ve aracı imgeler veren, akli karıştırıp bize kurnazca en mutlak yolu göstermeye çabalayan gerçeküstü bir gücün yansması oluşuydu. İnsan yaşamının karışıklığından ötürü ve estetik kavrayışın belirsizliğinden ve bu belirsizliğin oyunseverliğinden dolayı, yazgıyı biz de yanılısma öğeleri içeren bir sanat olarak algıladık. En azından ben... Yaşamın anlamı yazgının dile

dökülememesiyle akarak güzelleşiyordu. O sanatın, felsefenin de ötesinde soluduğum o çok ince havanın etrafında dolaşıyordu.

Bir Ortaçağ Platoncusu için ruh ve ruhun yazgısı dünyanın geri kalanından öylesine yüksek, öylesine yetkin bir şeydir ki doğrusu bu geri kalanla hiç bir ortak yanı yoktur. Varlığın kendi yazgısını bilemeyeşinin nedeni belki de tanrının uzak ve eksik bir imgesi oluşuydu. Mutlaklığın doğaüstü izini yazgı olarak farketdiğimde, duyulur dünyada ve yağmurlu bir kuşluk vaktinde yazgının doğruluğunu ve nesnelere aradım. Mutlak öznenin, varlığın, öncesiz-sonrasız özlerine, öncesiz-sonrasız idealarına, duyulur nesnelere uygunluğu olarak bir ipucu buldum. Herşey ağ şeklindeki ahlak sahibi bir gökyüzü tarafından amaçlı olarak çekiliyordu. Kader çarkında kızıl bir saltanat başlamıştı bile.

Yeryüzünün duyusalılığı düşmüş bir alandır Phaidon'a göre. Çünkü filozoflar bu alanda yazgının ve ölümün pratiğini yaparlar. Yazgı, belirsizlikten haz alır ve bunu kabullenir, hiç açıklama yapmadan gerçeği açığa vurabilir. İnsan bedeninde canlı gibi görünerek, gerçekliğin derin yapılarını zaman zaman aydınlatır ve o salt tek başınayken bile, tarihin, felsefenin, dinlerin kanıtlayabileceğinden çok daha fazlasını kanıtlar. Bu onun kuvvetidir. Demirden gizlerin, toplu ölümlerin çınlayan çanıdır.

Husserl'e göre özleme ilişkin sezgi anlayışı deney yapmadan, kuşku duyulmaz savlara ulaştırır, bu savlardan bir tanesi Kader dir. Ve Platonik idealar dünyasına aittir. Vitalistlerin savunduğu gibi organizmanın devamı ve süreklilikteki yönlendirilişi gizemli bir varlık dünyası tarafından tayin edilir (Dirimsel güçler, Arkeozlar, Psikoidler, Dominantlar vs...). Yazgının fenomenüstü varlıksallığı burada ortaya çıkar. Çünkü o, doğrudan ve aracsız olarak verilir. En heybetli vuruşu da trajedidir. Yazgının apriori bir bilgi olmasından ötürü duyusal varoluş ve saf sezgiyle (Kant) iç içedir ve birbirlerini doğrularlar. Yazgının bağımsız akıl yürütmesiyle olan

zihinsel kodlamalar, varlığın takip ettiği betimlemelerle aynıdır. Bu yüzden varlık onun ayak izinden yürür, bu da yazgının, insanın tam belirleyemediği Tin'inin bir fonksiyonu oluşudur.

Geçmişin, şimdinin, geleceğin bütünün ayarlandığına ve hep ayarlanmış olduğuna, yalnızca nevcut olmadığına inananlar, zihinlerimizin düzenlenişiyile ilgili olan öznel bir farklılıktan doğan varoluşsal, belirlenmemiş bir zamansal zincirlemeyi kabul etmezler. Eğer yazgının doğruluğu savını haklı olarak sabit bir gerçeklik olarak görüyorsak, böyle bir savın doğruluğu ya da algılanabilirliği, tüm zamanlarda insanlığın tüm trajik deneyimlerini kucaklayan varoluş ötesi bir realiteyse, bu savın doğruluğu da sonsuzlukta gizlidir. Felsefe her zaman deneyin çitleri üzerinden atlayarak, büyüü ve kendine çekici ereklerine ulaşmıştır. Mistik sezgiyle ulaştığım kader kavramı böyle bir erekli, Ereğin Kuvvet Kanıtı.

Kaderin metafizik arkeolojisi ve insanlığı modellemesi, kaderin en zayıf noktasıydı, karamsarlığın dayandığı son nokta, güç bulduğu tek bağımsız gerçeklik, oyunsever bir tiyatral bilinç. Tanrının sağ kolu gibi, edebi dille, Tanrısız, Ruhsuz, Bedensiz, Yasamsız...

Kumun Yazgıyı Alt Üst Ettiği Yer

Sonsuza dek uyuyabilen ölü değildir. Kader sonsuza dek insanlığın üzerinde uyur.

Fırtınaya yakalanmış çıldırmış bir kum tanesinin kaderin oyunlarını bozduğu ve onu tersine çevrilmiş bir doğru gibi bıraktığı yerlerde, kuşkuya yer vermeyen insani bir derinlik vardır. Ölçülebilen bir derinlik, tanrı ağızıyla konuşan bir sesin yankılandığı çukurdur.

Tanrısal bir esin taşıyan varlığın yazgı karşısındaki tutumu esrimelerle dolu yaratıcı bir deliliktir. Bu ikiz bir hayatın, ikiz bir hatıranın ikiz bir ölümün, insanla insan arasındaki kat değerlerin alt yazgısıdır.

Sayırsız olasılıkların arasında zamanın ayrıntılarına takılarak kendini putlaştıran varlık, anlarını belirlerken, göz ucunda tasvirleşmiş derisi yedi kat bir yalnızlığın içine gömülmüş bir yazgının hakimiyetini ancak histerik bilinç sıçramalarıyla

görebilir.

Varoluşu belirleyen tüm nicelikler farklı başlangıçve sonlardan dokunmuştur, görünen tek renkli bir zaman örgüsüdür. Bu aynı zamanda bir nedensellik tarafından çekilmiştir. Derinlemesine kazılan bir tin, trajediyle kendini belirlilikte bulur.

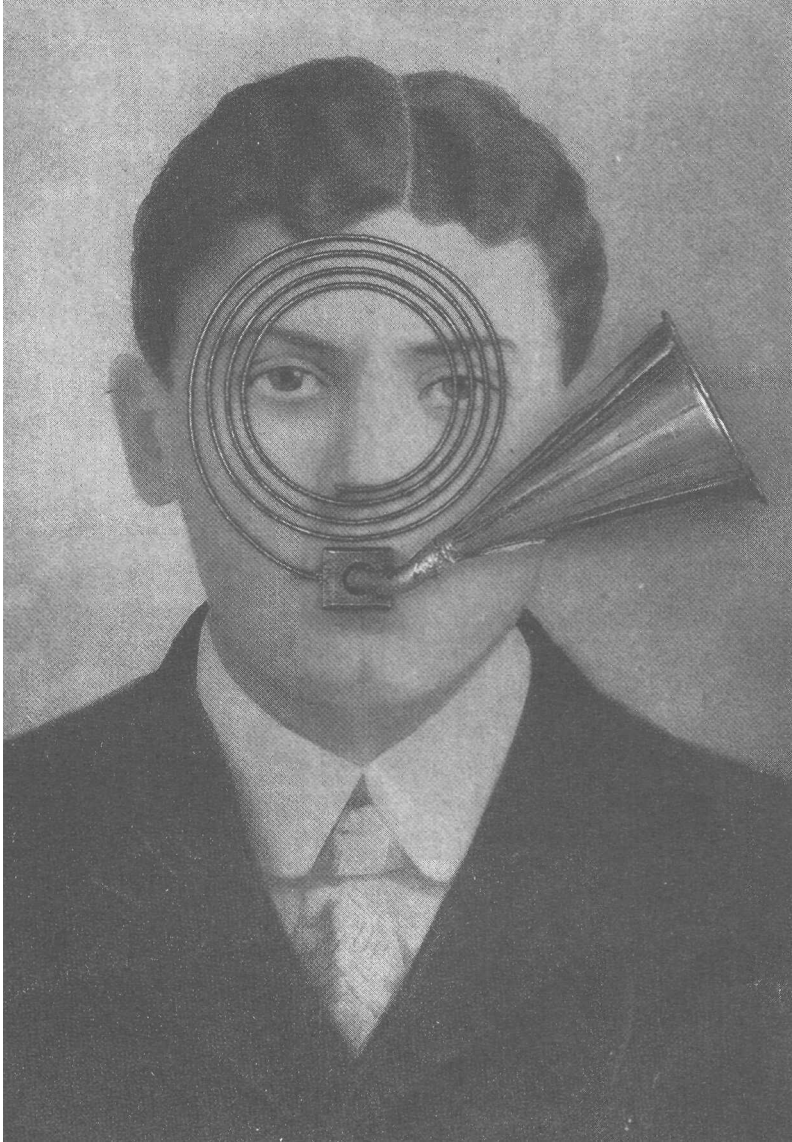
Kader dokuyana dek kendisini yeryüzündeki en kalın örtüye, yaşam ve ölüm daha da ağırlaşarak yinelenenecektir.

Ezelden beri, evet ezelden beri, insanlığın tüm hatıraları, mükemmeliyet denilen o yoğun yeryüzü coşkusu, iradenin sürekliliği, mutluluğun ve aşk'ın sahte görkemi ve tüm geceler ve tüm sabahlar ve herşey, romantik bir kargaşanın içinde anlamını yitirerek kaderin önünde diz çökmüştür ve yazgının güzelliği mevsimlerle insanlığın yüzüne çarpıp onu kendi varoluşundan utandırmıştır, Yazgı Mevsimlerle Gelir, boşluktan başka herşeyi gören gözlerin sahipleri için...

Anımsayabilmek için bile gözlerine perde çekmiş bir kurbanın yazgısındaki acımasızlığı, her öldürüşünüzde onu, tek başına kalmış bir çocukluğu, bir çaresizliği dökersiniz kanlı vücudundan. Ve sadece düşleyebilmek için bile, dikilmiş göz kapaklarından sabahı ve geceyi bağlayan o ölümcül bağı her uyandırışınızda, yalnız kalmış bir dünyanın aldatılmışlığını akıtırız her sözünden... Artık ne soyulmuş bir benlik, ne coşkulu bir yürüme, ne de kendi intiharını özleyebilecek kadar kendini taşlaştırmış bir yürek vardır size kalan.[...]

Anlayabilmek için, kül olmuş kemik parçalarına benzeyen yaşamın ağır sözlerini, kaderin kalkanına vurduğumuz her darbeye kendi ölümlerimizi şiirle büyüleriz. Ve kader vurmussa kilidini ateşle dağlanmış sözlere, sökülecek nice şafaklar vardır, kış vakti parlayan gecede akıtılan erimiş kurşun akan gözlere...

Düşleyebilmek için bile deniz geçmeye mecbur bir

M a l c o l m T a r l o f s k y , 1 9 9 5

**Ve sadece düşleyebilmek için bile, dikilmiş göz kapaklarından sabahı ve geceyi bağlayan
o ölümcül bağı her uyandırışınızda, yalnız kalmış bir dünyanın aldatılmışlığını
akıtırınız her sözünden... Artık ne soyulmuş bir henlik, ne coşkulu bir yürüme, ne de
kendi intiharını özleyebilecek kadar kendini taşaştırmış bir yürek vardır size kalan.**

ozanın yazgısını, her susuşunuzda, bir denizi dökersiniz gözlerinizden, kendi gözyaşınıza ada oluncaya dek... Artık ne deniz sizindir ne de çoktan gözden kaybolmuş olan ad... Böyledir alacakaranlığın kader oyunu.

Büyülemişse kader bir kere, geri dönüş yoktur artık; yaşamayı sevmeyi, seilmeyi unuttur insan, yürüyemez olur koşmadan, uçurumlara atlar, denizlerde yıkanır, tatlı sularda güzelleşir. Bir gün yazgı konuşmak ister gibi yaklaşır ve çevirir bir avuç eti, bir mevsim yapıtına....

Uygarlığı yiyen, sahte yaşayışları linç eden bir trajik anıt. Sonunu belirleyen kaynaktan doyasıya su içerek yazgısını görkeme dönüştüren, yaşaması imkansız bir hayatın kan damarındaki yazgısını ezberleyen tanrısalığın sağ kolu, gerçek kurban Kumun yazgıyı alt üst ettiği yer, bir intiharın izi !

Ölçülebilir Bir Derinlik Var

Sen Kendi Erdeminle yaratmamışken gücünü

Ben ise yürürken dikenli bir uçurumda

Kader Çarkına asılı çıldırmış bir gölge gibi

Bugün Dolunay daha Soğuk, Tanrıdağı daha yalnız

Gözlerimden yaş yerine erimmiş kurşun akıyor;"

Derinlerde doğmuş bir yazgı, varlığın can damarındaki ölümden daha tutarlı ve daha romantiktir.

Eğer tarihin kaderini, kahramanları aşanlar yazıyorsa ve geleceğin karanlığı insanlık için bir umut değilse, yazgı da ölümsüz olmayacaktır. O hiçbir şeyin peşinden gitmemiştir. Basiretli bir ölümlünün gölgesiyle yaşayıp, yaşlanarak son merhaleye ulaştırmıştır hayatı. Yaşamın korkuluklarını kendi değişlerinin çaresizliğinde bırakmıştır. Bu da kaderin önemsemediği bir serüvendi. Her ne kadar kader çarkında yaşansa da kızıl bir kıyamet, tırpanlı adam gelmekte gecikmeyecek...

İnsanoğlu trajik olanın içinde yaşadığı sürece uygarlıkları yaratan kudreti anlayabilir. Acı, varlığı gizli bir içgüdüye yönelten önemli bir unsurdur. Bu gücün farkına varabilen insanlar evrenin ve tin'in kaderini görebilirler.

Beethoven'in IX.Senfoni insanlığın kaderini titreten; dünyayı temelinden sarsıp arındıran; büyük, görkemli, birleşmiş ortak bir yazgının geleceğini ifade eden kaderin hakimiyetinden bahseden benzersiz bir estetikdir. Yapay cennetlerin arasından kaderin kendisini alın yazısına çevirdiği ya da varlığın onu alın yazısı olarak bildiği hayatlar, bu yazının alınlarını nasıl sarhoş ettiğini ve aynalarla nasıl yollarını şaşırdıklarını görürler. Yanılan insanlığın düzensiz mutluluğunun bunamış, bozbulanık ilişkilerde zeminleşmesidir, karanlık yansımaların insanlığa bir yazgı olarak sunulması... Trajik varoluşta eşsiz düzenliliklerle yaşamı kendine çekmesidir. [...]

Kaderin tarihi, yaşanmış gerçek bir ömür gibi iki ağız keskin bir çelik ile yazılır. Sert keskin ve ışıltılı mihenk taşı sökülmeden hiçbir nefes, kara topraktaki sırrını açmaz, çünkü yeşillenmek için bekleyen toprağın sabrı, insanın yazgısı için bekletildiği yaşama aynıdır. Kader sadece kendi ecelini heceleyen kalplerde oyuna dönüşür. Kum yellerinin yazgıyı alt üst yerlerde ise ne ölçülebilir bir derinlik vardır, ne de sıklık ve sessizlik rolü verilmiş şeytanın kamçuladığı dizginsiz koşan bir günlük yaratıcılığın insanları....

Yazgı işini bitirdikten sonra geride hala açıklanamayan bir şeyler bırakabiliyorsa, bırakılanların estetiği yazgının sanatıdır. Anımsanan herşey belirsizlik ve derinlik ilkeleriyle yeryüzü ve gökyüzü arasındaki o trajik kargaşaya serilir ve inançtan daha sert bir duyguyla anılır...

Yazgı, harmonik olmayan genleşmiş bir trajedi; alt üst olabilecek kadar hafif, ölçülebilecek kadar derin bir senfonidir.

"Yazan Da Sensin Yazılan Da"

Çağımızda, kader konusunda düşünmeyi, ileri uygarlığımızda bir gerilik olarak görebilirsiniz. Evet, konunun bizi biraz gerilere götürdüğü kesin; ancak, doğumumuz ve ölümümüz irademizin dışında gerçekleşirken, insan doğal olarak yaşamının da istencine bağlı olup olmadığını merak etmeden duramıyor.

Taberî şu kadim rivayeti, Milletler ve Hükümdarlar Tarihi isimli eserinde çeşitli ravilerden bize aktarmakta: "Tanrı her şeyden önce kalemı yarattı, ona: yaz, dedi. Kalem ey Rabbim! Ne yazayım! diye sordu. Tanrı ona: kaderi yaz, diye emretti. Kalem o vakitten kıyamete dek olup bitecekleri yazdı." Anlaşıldığı gibi İslam, inancında kader, Korunan Levha'ya (Levh-i Mahfuz) hiçbir şekilde kaybolmamak üzere kalemle nakşedilmiştir. Bütün bir varoluş, bu tanrısal metnin çok katmanlı ve yoruma açık hikayesidir. Yaşamdaki ve öteyaşamdaki herşey bu kalemle -yazılmış- olanın kurgusuna boyun eğer. "Birimizin kaderini değiştirirsek, herkesin ve herşeyin kaderi değişir" diyenler de, "yazgıyı tasih edemezsiniz" diyenler de "herkes kendi kaderinin yazıcısıdır" diyenler de aynı kozmik metnin kahramanlarıdır.

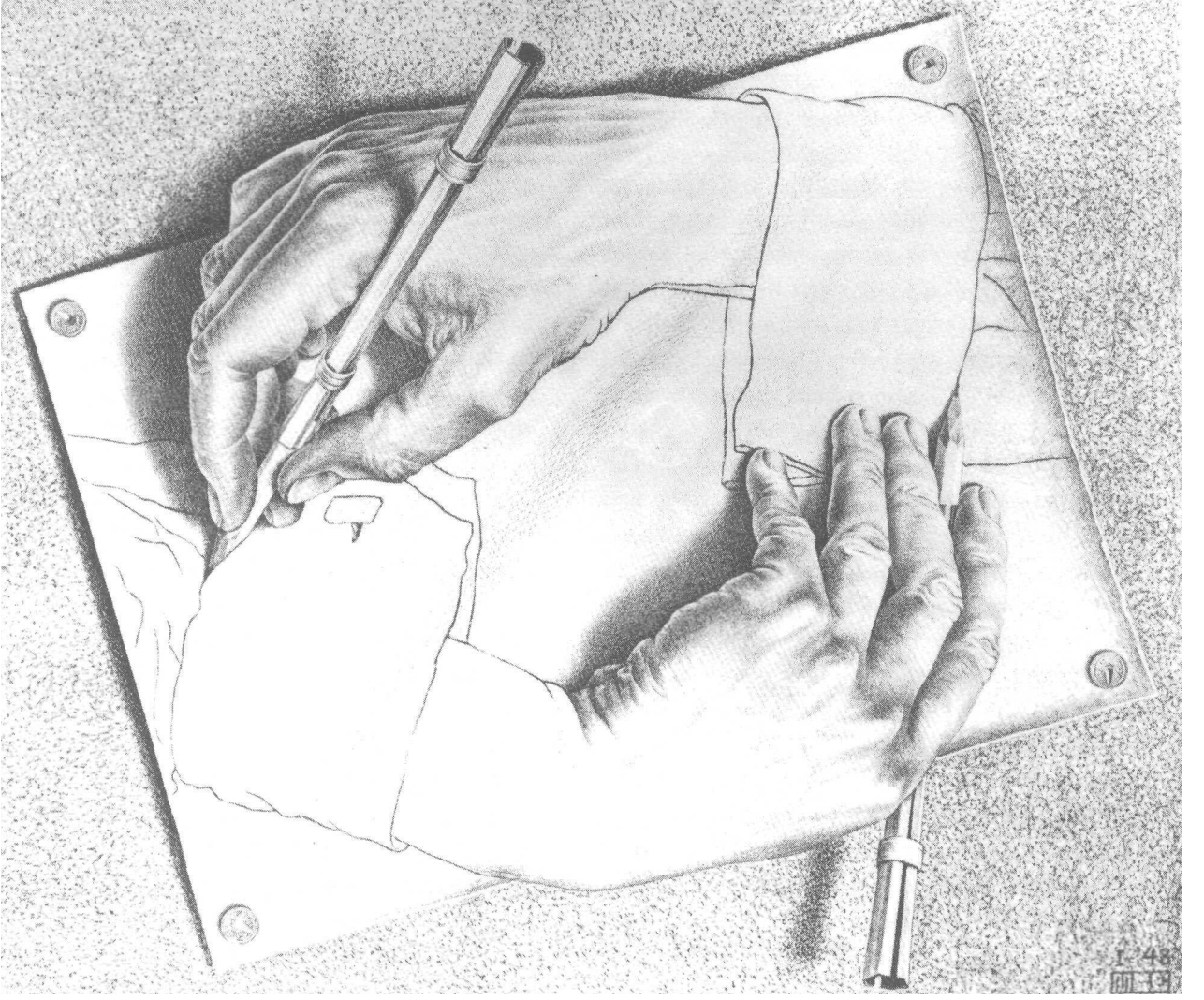
İslam düşüncesinde Kader konusu, Kelâm ilminin (teoloji) iki temel akımı olan Mu'tezile ile Eş'ariye arasında uzun süre tartışıldı. Mu'tezile, insanı kendi kaderini belirleyen bir varlık olarak tanımlarken, Eş'ariler onları akılcılıkla suçladılar; İslamın bir iman meselesi olduğunu ve metafizik sorunların akılla çözülemeyeceğini savundular. Kaderciler açısından tek özgür varlık vardı o da Tanrı'ninkiydi. Çünkü kimse ona, kaleme dikte ettirdiği şeyleri ilham etmemiştir. Yarattığı eser onun kaderi değildi. Yararılmamış ve yaratılamazdı.

Kader üzerine geliştirilen ve birbirleriyle karşıtlık içinde olan bu iki temel düşüncenin uzun süre başka isimler altında kendilerini yeniden ürettiklerini görüyoruz. Ma'bed İbn Halid Cühenî tarafından sistemleştirilen Kadariye, insanların davranışlarını hiçbir doğal veya

ilahi zorlama ile yerine getirmediğini, bu yüzden de onların yaptıklarından bütünüyle sorumlu olduklarını ileri sürdü. Aksi halde cezanın da ödülün de bir anlamı kalmıyordu. Tanrı yarattığı insana iyi ve kötüyü tanıtmış, seçimi ise ona bırakmıştı. Ne ki, bu düşünüş tanrının mutlak gücüne gölge düşürdüğünden büyük tepki ile karşılanmıştı. Aksi görüşü savunan Cehm İbn Safvân, Amentü'nün sonundaki "Kadere, iyilik ve kötülüğün Tanrı'dan geldiğine iman ederim" ifadesini hatırlattı ve insanı iradeden yoksun saydı. İyilik kadar kötülük de Tanrı'dandı. Cebriye diye isimlendirilen bu görüş, müslümanın Allah'a teslim oluşu ve ona kayıtsız şartsız itaat edişi anlamında İslam'a uygundu uygun olmasına ama ahlaki ve hukuksal sorumluluğu ve bundan kaçacak cezayı açıklamakta aciz kaldı. Cebriye düşüncesini sürdüren Sıfatiye, akıl ve irade sahibi olanın Tanrı olduğunu, insanınsa özgür olmadığını yineledi. Tanrı körü körüne değil, bilinçli ve düzenleyici bir tümel güç olarak insanların iyiliğini ve kötülüğünü kısaca kaderini belirliyordu.

Eş'ari okulunun bir başka kolu Kesb, insanın iradesi, cüzzi iradeyle; tanrının iradesi, külli irade arasında bir uyuma olduğunu göstermeye çalıştı. İnsanın irade sahibi ve özerk oluşunu yadsımıyordu ancak sahip olduğu bu niteliklerin yazgısı üzerinde bir etkisinin olmadığını savunuyordu. İnsani irade bir niyetten ibaretti o kadar. Öyle ki onun bu niyeti dahi belirlenmişti. Çünkü insan olacak olanı dilemeye yazgılıydı. Kesb nazariyesi, insanı, sözde irade sahibi göstererek cüzzi ve külli irade arasındaki karşıtlığı yatırtmaya çalıştı. Ancak insanın dilediğini değil de zorunlu olduğunu yapması onun yine de irade sahibi olduğunu göstermiyordu.

İki karşıt irade arasındaki uzlaştırma çabalarından en dikkate değerleri Tasavvufi düşünceden geldi. İlk mutasavvıflardan Hasan Basri, kaderle sorumluluk arasındaki çelişkinin yüzeysel olduğunu savundu. Bu karşıtlık kolayca aşılabilirdi: İnsanda rıza denilen sırrı bir halin meydana gelmesiyle, yani insanın ruhu

Bütün bunları İslam mistiklerinin bakış açısıyla özetlemek gerekirse, kaderin yazıcısı olan el ile yazılanı olan el bir ve aynı eldir. Yazan da O'dur yazılan da.

ile Allah arasında karşılıklı bir arzunun doğmasıyla, sorumluluk ve kader uzlaşmaktaydılar. Böylelikle kader sorumluluğa, sorumluluk da kadere dönüşmekteydi. Hasan Basri, daha açık bir ifadeyle, kendini tanrıya teslim eden sorumluluk sahibi müminin, doğal olarak Allah'ın arzusunu istediğini, böylece kendi iradesini gönüllü olarak Allah'a teslim ettiğini ve karşıtlığın ortadan kalktığını söylemekteydi. "Ben sevdim, o da beni sevdi" hadisiyle bu düşüncesini desteklemeye çalıştı. Kısacası, karşıtlık inançsızlar için sözkonusuydu. Bu açıklama belki imanlıları tatmin etmektedir ama inanmayanları pek de ikna etmediği kesin. Her neyse, Hasan Basrinin açıklamasının bir adım daha ilersini Şeyh Bedreddin'de buluyoruz. Onun farklılığı tanrısal iradeyi, tanrının kaleme yazdığı yazığa bağlı kılmasıdır. Yani, Yaratanın iradesi, yaratılanların iradesinden bağımsız ya da ona aykırı değildir. Şöyle diyordu özetle, "Tanrı bir şeyi ne olursa olsun ister değildir, Tanrı bir şeyin neye istidadı varsa onu diler ve onu işler. Çünkü yaratılan yaratılanın yeteneği doğrultusunda çıkmıştır, dolayısıyla Yaratan yarattığının yeteneğine bağlıdır." Demek ki, Tanrı sadece elverişli olanı dileyebilmekteydi. Öyleyse yaratıcının yarattığının yeteneğine bağlı olması, kendi yeteneğine de bağlı olması demektir. Bu da tasavvuftaki ayna imgesinin bir başka beliriydi. Şöyle ki, tasavvufun vahdet-i vucut nazariyesinde, Yaratan, yaratıcısına aynadır. Eğer yaratıcı yarattığı aynaya bağımlı olmazsa yani kendini yansıtmayan bir ayna yaratırsa kendini görmesi de mümkün olamayacaktır.

Şeyh Bedreddin, insana iki ayrı yön biçiyor. Onu, etki eden yanıyla Hakk, etki edilen yanıyla Halk sayıyor. "Temelde" diyor, "bütün eylemler Hakk'a ait, suretler ise onun aracı. Hakk insan suretinde, suretlerin aracılığıyla eylemekte. Biz fiillerimizin kendi irademiz dahilinde olduğunu düşünüyoruz bu tamamen bizim irademizle O'nun iradesinin birliğindedir." Bu düşüncesini şöyle örneklüyor Bedreddin, "Bir

marangozun yaptığı işi yine kendi yaptığı aletine dayandırmasına benzer bu."

Bu düşünceleri tasavvuf içinde Şöyle de özetleyebiliriz: İnsan davranışının sebebi, bu davranışın asıl sahibini bulmaktır. Yaratanın da yaratılanın da temel arayışı, bilindiğini bilmektir. Bu bilme isteği onları birbirine bağlayan güçlü bir bağıdır. Sufinin bu arzusu temelde onun yaratılarak Tanrıdan ayrılmışlığından duyduğu hoşnutsuzluğun ifadesidir. Bu anlamda, akılsal olmayanın barınma yeri olan arzu, onu tekrar tanrıya yok olmaya sürükler. Sufi, kendini arzulayan Öteki'dir. Yani hiçbir zaman kendisiyle basit bir özdeşlik içinde değildir. Yunus, "Bir ben vardır benden içeri" derken bunu dile getiriyor olmalıydı; bizim, olduğumuzu sandığımız şey olmadığımızı söylüyordu. Ötekilik, bizim neyse o olmaktan çıkmaksızın başkaları olduğumuz ve nerede bulunuyorsak orada bulunmaktan ayrılmaksızın gerçek varlığımızın başka yerde olması olgusunun sürekli algılanışıdır. Eğer biz kendi kaderimizi yazıyorsak, bu tanrının da kendini yazmasından dolayıdır.

Bütün bunları İslam mistiklerinin bakış açısıyla özetlemek gerekirse, kaderin yazıcısı olan el ile yazılan olan el bir ve aynı eldir. Yazan da O'dur yazılan da.

Ağ

Sonsuz zamanlı bir dalışın ve altmış dakika sürecek yeni bir yazgı boşluğunun içerisindeyim. Tonlarca suyun basıncı, basıncın ruhuma yüklediği boşluk ve bu boşluğun karadaki zaman tarafından belirlenen kısa tarihi; kendime hafif yüzgeçli bir yumuşakça kaderi çizecek kadar yeterli. Deniz seviyesinden yüksek yerlerde yetişirken de bunu hayal etmemiş miydim? Planktonla beslenmek; evet planktonla beslenmek. Başkalaşım granitlerinin diplerinde, gizlenerek kotardığım dönüşüm ayınlarında, kulaklarımın yerini iri ve kızıl galsamaların aldığı düşünmek. Camgözlerden kıskandığım, mahmuzlu sırt yüzgeçlerimle kıvrılmak. Alnımın ortasından bir olta gibi sivri fenerimle, bir taban balığı gibi elektrik üretmek ve bu fosforik su aldatmacasının yanılgin erkiyle karnımı doyurmak. Okyanusların dev mantalarını aratmayacak, su altı albatrosu kanatlı vatoz ağabeylerimle, suda zaten azalmış olan çelimsiz yerçekimine kafa tutmak. Bir kofananın yapraktan başlayıp, çinekop, sarıkanat ve lüfer sıralamasıyla güçlenen yaşamına ve korkunç bir hızla yüzebilecek kadar delikanlı olduğunda hırsızlı bir aradeniz olmasına aldanıp, umutsuzca nasip haline gelmesine ve livarı üzerine lüküs oturtulmuş bir aynakız tekne aydınlığına doğru ağır ağır çekilmesine ortak olmak. Manyatçılar, torbalı ağılarıyla yalıtı çevirdiklerinde, beni bütün o su yaratıkları cinneti içerisinde kurtarabilecek ve açıklara yüzmeme özendirerek bir kefal zekasına sahip olmak, bu zekanın cesaretiyle tıpkı hemcinslerim gibi kafamı kuma gömerek, manyat dibinin kurşunlarının çekildikçe sırtımın üzerinden akıp gitmesini hissetmek. Bedenimin ortayerinden yani hiç kaçamayacağım bir yerimden zıpkınlığımda, taşıdığım sivri kromnikel fazlalığı düşünmeden, kendimi iri bir sarıgöz gibi yuvamda saklamak, zıpkıncı siyah ibrişimi çektikçe ve ben debelendikçe vücudumu yaralayıp sert pullarımı kanatan kekamozlara aldırmandan galsamalarımı şişirmek, şişirdikçe gururlanmak gururlandıkça şişmek ve

kovuğumun hacmi kadar büyümek. Pirelikeçiler adasının, poyraza açık dibindeki kanyonun bir kabuklusu olmak; uzun otlukların arasında artık zaman aşımından su cismi haline gelmiş, katran ve paspal kum karışımına gömülmek üzere hazırlanmış bir sivri kışık anforayla karşılaşmak; henüz yavru bir istakoz olduğum için anforanın dar ağzından rahatlıkla girebilmek ve seçtiğim bu karanlık kavki içerisinde yiyip semirdikçe, büyüyen dokungaçlarımın azizliğine uğrayıp dışarı çıkamamak ve aslında görkemli bir böcekken, yazgısı beklemeye kurgulanmış canlı ve düşünebilen bir anfora dolusu şarap gibi yaşamak. Nüfusunu, birkaç denizati ve üzerini kumla örtterek uykuya dalmış bir irinanın oluşturdukları otluklarda, deniz hıyarı gibi boş ve tıkkız bedenimle varolmak; tuzlusu meraklısı küçük bir oğlanın, tırnakları diplerine kadar kemirilmiş minik ellerinde yavaşça sıkıldığımı, sıkıldıkça gözeneklerimden beden özsuyla karıştırdığım suyun fışkırdığı, bunun küçük oğlana ne kadar komik geldiğini ve kahaahalar eşliğinde dikkatlice otluğuma geri bırakıldığımı hissetmek.

Kara için yazılmış kaderlerin adı batsın! Kramp insanoğluna özgü bir rahatsızlık. Birer balık olduğumuzu varsayarak, hiç birimize kramplı kaderler yazmadım ve hiç birinin son satırları suya girmekle başlayacak, bir yeniden doğuş başlangıçlı altmış dakikalık ömürlerle sınırlı su mahlukatları yaşamına ayarlı değildi. Cennet dinlenme bahçesinin, biriket merdivenli kulube tavanında ağlarken ve yazgımın uygun gördüğü alkol miktarının ilk santolitreleri kanıma karışırken, kirpi saçlı şişman ve söylencelere göre çok iyi bir çocuk olduğum için sevgilim olmak istemeyen çocukluk aşkımla, en yakın arkadaşımın çiçekli dans yarışmasına katılışlarını D.C.Lee'nin "See the day" i eşliğinde izledim. Gözlerimdeki yaşları durdurmak istemeden, otuzlu yılların çekme potinlerinin, ihtilal sonrası dönüşümleriyle plastikleşen çeşitlemelerini; ayaklarıma geçirdiğim raf marka ayak kokutanlastik ayakkabılarımı,

F o t o g r a f , D e r y a E r k e n c i

henüz yavru bir istakoz olduğum için anforanın dar ağzından rahatlıkla girebilmek ve seçtiğim bu karanlık kavkı içerisinde yiyip semirdikçe, hüüyen dokungaçlarımın azizliğine uğrayıp dışarı çıkamamak ve aslında görkemli bir hōcekken, yazgısı beklemeye kurgulanmış canlı ve düşünebilen bir anfora dolusu şarap gibi yaşamak.

mezarlığın yanındaki şoseye vurarak ve yürüdükçe daha da büyük bir toz bulutu yaratarak, altında dev ateşböceklerinin ışıklarının yanıp söndüğü dut ağacına geldim. Ve yazgıları bizden önce yağmalanmaya başlanan bu ateş böceği ordusunun yanına, geceleri usuma mezarlık destekli sanrılar düştüğü için gidemedim. Düşlediğim yazgisına çok güvendiğini ve babası zeytinlikler altında büyümüş, güleç yüzlü ağa torunuyla, kadın bakkala gelen üç tane siyah-beyaz gazeteden bir tanesi için belirlenmiş, nefes kesici köy koşuları yapmayı kendime iş edindim. Nisan aylarında, buz kristalleriyle gücendirilmiş kıyılarda üşümek için vücudumuza sürdüğümüz kas gevşetici merhemler eşliğinde, maskelerimiz ve havaborularımız yardımıyla düşlediğimiz hayatları incelerken, mayolarımıza doldurduğumuz yeşil sıtma eriklerini yiyişlerimizi; erikleri tuzlamaya ihtiyacımız olmayışını; ve çekirdekleri havaborularımızdan püskürtüşümüzü, yazgılarımızın vazgeçilmez görüntüleri olarak kaydettim. Yazgıları dut ağacının altında oturup sürekli tütün içerek konuşmak olan, dev ateşböceklerinin ebeveynleriyle top oynarken, kabullenilmiş cezası iskeleden koşup suya atlamak olan bu minyatür kale top oyunlarının, yazgılarımızın hiç eskimeyecek, şerefli birer eğlencesi olduğundan emindim.

Artık sıkıldım, sıkıldım çünkü yazdığım hiç bir yazgı düşlediğim gibi son bulmadı. Gazete koşularımızın sebebi; lacivert-beyaz raf ayakkabılarım, ateşböceklerinin ebeveynleri; volelerle güzey goller atan ağa torunu; parmaklarının arasından sarkıtığı kasımpatıyla karşısındaki esmerin mavi gözlerine bakarak dans eden siyah çocuk; sıtma meyilli erik ağaçları ve dev ateşböcekleri bir gün kilolarca plastik patlayıcı yardımıyla havaya uçuruldu. Ve ben yiten ışığın yerine doldurmak için kocaman sigaralar sardım. Sigaralar büyüdükçe ateş büyüdü, sigaralar büyüdükçe ateş büyüdü, sigaralar büyüdükçe ateş büyüdü.

Tümüyle ben kaynaklı, son bir yazgı yaratabilmek için buradayım. Yaptığım el feneri çağrışimli sigaralar adayı tutuşturdu ve ağustosta öğle güneşini bastıran, yılan ve çekirge yuvası böğürtlenlik yakma ciddiyeti, yangının karşısında bir öğle rakısı sonrası baba sporu oldu. Hakimin burnunda poyraz, alevlere tinimi tütsületiyor; yanan bir adanın karanlıktaki uzak manzara melankolisi, akşam için meze hazırlıyor karşı adadaki iri kalçalı balıkçı karlılarına. Suya girince yangın arkamda kalacak. Yeni bir yazgı için serin su beni yeniden doğuracak. Doğan doğmaz yüzmeye başlayan bir sovyet bebeğin, bol grenli bir gazete haber fotoğrafındaki mutlu yüz ifadesini takınacağım. Dalıyorum, gidebildiğim kadar derine gidip, basıncın kılcal damarlarıma müjdelenecek bir infilâk yaratmasını bekleyeceğim. Planktonla beslenebilme seçeneğinin önü tıkanmış bedenim, tonlarca suyun ezdiği, damarlarımdaki kanın özgürlüğüyle parçalanacak ve bedenimi oluşturan milyonlarca plankton, yazgılarına öykündüğüm yüzgeçlilerin besin maddesi olacak. Her birinin, isimlerini anadilimle söyleyebileceğim karşılıkları olmayan, dalış aygıtlarımı kontrol ediyorum. Long John'umu giydim, üzerine dalış elbisesinin ceket kısmını geçirdim. Başlığımı takıp dışarıda kalan saçlarımı içine tıktım, sekiz kiloluk ağırlığımla belime dolayıp, büyük metal kopçasını göbeğimle göğsüm arasında kilitledim. Dalgıç maskemi, bolca tükürükledikten sonra boynuma astım. Hava tüpümü beni su altında yüzer kılacak olan B.C.'min sırt kısmında sabitledim. Ahtapotumu tüpün ağzına yerleştirip parlak somununu sıktım. B.C.'yi giydim; paletlerimi topuk tokalarını ayarlayıp ayaklarıma geçirdim. Ahtapottaki göstergeden bar cinsinden tanımlanan hava miktarını kontrol ettim. Ağızlığımdan hava gelip gelmediğini denedim. Şimdi dalacağım. Şu berbat yangını ardımda bırakıp, tapteze bir yazgıyla

serin derinliklere doğru gideceğim. İkiyüz bar havanın, ortalama bir saatlik dahş zamanına yeteceğini varsayarak yaklaşık altmış dakikalık ömür için, kısa bir alınyazısı çizdim. Üsumla şekillenecek ve ağır bir derinsu vurgunuyla sona erecek. Sudayım; yüzümü karaya dönüp son kez yangına baktım. Sol elimin işaret ve baş parmaklarını uçlarından birleştirdim ve yangına doğru uzatıp "herşey yolunda" işareti yaptım, baş parmağımı suya çevirerek kendi kendime "Daliyoruz" dedim.

Kuru maki çıtırtilarının bileşimi, büyük uğultu sona erdi. Regülatör sesi iktidarlı bir hava kabarcıkları telaşı içerisinde ağır ağır yüzüyorum. Eski zıpkıncılık günlerinde orda durup söyle bağırdı, sağ kol pazusunun altındaki dövmede "kader" yazan almanca çocuk; "Beklesene beklesene! Kramp girdi beklesene!" Aksanındaki kulak tırmalayıcı "e"lerine karşı sinirli, sebebini Orta Avrupa kültürü kökenli, şımarık bir Osmanlı mistizmi yanılığısı olarak savlasamda, "kader" yazılı dövmedeki görsel cesarete karşı hayrandım. Ve kramp için hep mayoma iliştiğim toplu iğneyle, kilit vurulmuş kalflarını özgür kılardım. Yedi-sekiz farçalık bir kefal sürüsünü, tedirgin etmeyecek bir mesafeden izleyerek derinlere iniyorum. Kefal normal ağlarla kısırılmaz, ince bir bel hareketiyle yuvarlak şamandıraların üzerinden sıçrar, ağır kenarlarına hasır gererler, sıçrayanlar buraya düşerler ve ardından son bir sıçrayış. Bu kez kefallerin bile kurtulamayacağı bir ağ atıldı üzerimize, ne kafamızı kuma gömüp kurşun dizilmiş sicimlerin sırtımızdan kayıp geçmesini bekleyebiliriz ne de saç örgülü hasırların üzerlerinden atlayabiliriz. Sanki işbilir bir balıkçı serpmeye ağı attı üzerimize, dairesel ağı ağır kurşunları çöktü otluk kumluk dibine. Gururlu has kefal sürüsüyle birlikte ışık geçirmeyen sık örgülü metal bir ağı içindeyim; balıkçı torbayı büzdükçe daralıyoruz. Hesaplarım altüst oldu, bu oksitlenmiş sahte kavkının içerisinde olmamalıydım. Kefal sürüsü, tam donanımlı bir balık adam ve milyonlarca planktonla birlikte, itfaiye

helikopterlerinden birinin su tankındayız. Tankla helikopter arasındaki çelik halatlı askı ağır ağır gerildi; taşınma hissinin verdiği bilgiyle, sudan çıktığımızı düşündüm. Yangının kömürleşmiş bir cesedi olmadan son bir yazgı yaratma çabam sona erdi. Elbisemin yanan kısımlarındaki fosfor, metal kavkıyı aydınlatıyor; kefaller minik çekmecemsi ağızlarıyla tabanda çıkış yolları araştırıyor. Sualtı hissi, uçmak eyleminin gereksiz iç çekilmelerine karıştı. Kefaller zekalarını biriktiren deneyimleriyle tanımlayamadıkları bu garip duyguya yenilip tabana çökerek kaderlerine razı oldular. Dev pervanenin yüksek devirli motoru regülatörümün sabit ritmini bastırıyor. Uçuyoruz; herşey berbat oldu. Bir kaç dakika sonra, tonlarca suyla beraber ada yangının en canalıca noktasına bırakılacağız. Yazgıların, bitiş noktalarına olan yabancılığımı korkmama engel olsada, biliyorum. Toprağa varmadan kefal sürüsünden önce korkudan öleceğim. Kırsal teknolojinin yerel bir haber kamerası, yanık bodur ağaç öskeletleri arasında tam teçhizatlı, yanık bir balıkadam saptayacak. Titrek zoom hareketlerinin, dağarcığı dar acemi kameracı kaynaklı görüntüleri, suyu çekilmiş bir mercan adasında, susuzluktan ölen balık adam manzarası halini alacak. Az sonra düşlediğim yazgının tam tersiyle öleceğim. Artık sıkıldım, çünkü hiçbiri hayal ettiğim gibi son bulmadı. Patlamalarla boğulan ışığı diriltmek için yaktığım kalın cıgaralar adayı tutuşturdu. Sigaralar büyüdükçe ateş te büyüdü. Şimdi o ateş beni de yakacak. Kaderim, üzerime örülen metal bir ağ ile hiç oldu. Hafif yüzgeçli bir yumuşakça yazgısının onuruyla yaşama olasılığım artık sonsuza dek kayboldu.

Doğum

I.

Dışta olan herşey içe, içte olan herşey dışa.

Yeni bir kader! Düzenli atıyor nabzım, bir tekerleğin sonsuz yolculuğunda sonsuz kez dönüşü gibi. Nabzın sayılmaz sonsuzluğunun ritminde hapis, doğumunu bekliyor. Ama nereye gidersem gideyim hep bir vücudun ve dünyanın içinde olmak duygusu. Yine de beynim dışarıya çıkmak isteğiyle şimdi eskisinden de iyi çalışıyor. Dışarıya çıkmak istiyorum. Dünyayı, kökleri ve berrak suyu keşfetme arzusu. Benim kaderim vücudumun mekânıyla beynimin mekânı arasında imkânsız bir yolculuğu tecrübe etmeye çalışmak olacak. Kaderimi doğar doğmaz unutacak olsam da. Unuttuğumu hayal meyal hatırlasam da... Biliyorum, ben dünyaya iç mekânı dışta, dış mekânı içte yaşamak için geliyorum.

Alın yazımın, kendi vücudumun mekânında, uzunca bir süre, geçerli olandan başka bir usun aylık döngüsünde çevrilerek yaşamak. Ama vücutların dünyaya fırlatıldığı yerde alın yazılarının yataklarından biri olacağım. Ben kendi bedeninde yalnızca çözülmeyi ve dağılmayı değil doğumu da görebilenlerin cinsindenim. Nasıl bir görmek ki bu? Yaratımda herşey herşeyi görünmez kılıyor... Doğum bir seraptır.

II

Aşka güvenen kimse hayata danışır mı?

İnsan inanabilir ki, bir hiç olan bu dünya bir şey benzeyecektir, vs. Ben inanmaya en yeteneksiz insanlardan biri olmalıyım. İnsanlar çocuk sahibi olmanın en akla yatkın nedeninin kendilerindeki iyi bir şeyi, ya da bu dünyada varolan bir iyi hali devam ettirmek isteği olduğunu düşünebilirler. Böyle düşünen kişiler haklıdır belki de. Bense en çok sevebileceğime inandığım varlığı istiyordum çocuk isterken. Beni gerçekleştirecek şey bu sevgiydi. Peki, dünyada böyle bir aşkın bulunması dünyaya iyi bir şey katar ya da iyi birşeyin sürdürülmesine yardımcı olur mu? Ancak doğru soruyu sormayı bilen kimse akıllıca bir cevap alır denir. Ben bu soru cevap

döngüsüne bir türlü "doğru yerinden" girmeyi başaramayanlardanım.

Bir rüya görmüştüm, uyanması çok acı olan o rüyalardan biri. Uyandığım zaman gözyaşlarımı tutamadım. Rüyamda tabiatın içinde bir grup insandık ve sanıyorum ki hep kadındık. Benim bir iki aylık bir bebeğim vardı, doğanın içinde ona bakıyordum. O benim göğsümdeydi. Patikadan aşağı inip denize ulaşıyorduk. Çamların altında yatırıyordum onu, akarsularda onu görüyordum. Yanımdaki kadınlar onu kucaklarına alıyorlardı. Ona kim dokunsa incinecek diye korkuyordum. Kimse benim ona olan sevgimi anlayamaz gibi geliyordu. Ne var ki onu sarmaladığım bezleri her açışında, onun zayıf vücudunun büyümek yerine her gün biraz daha küçüldüğünü görüyordum, yalnızca elleri şişiyor ve yaşlı bir insanın ellerine benziyordu. Onun bana bakışını unutamam, onu bırakmamamı istiyordu. Onu kaybetmek öylesine inanılmaz bir korkuydu ki, böyle bir şey olursa aklımı kaçıracağımı ya da öleceğimi biliyordum. Dünyada hiçbir şeyi ve hiç kimseyi bu kadar sevemem diyordum, her aşk bunun yanında sönen bir yıldızdır.

Bu rüyanın üstünden bir iki ay sonra gerçekten hamile olduğumu öğrendim. Çok mutluydum ve şunu biliyordum: benim gerçek arzum dünyaya bir şey vermek değildi, kendimde sürdürülmesi gereken kadar iyi bir şeyin olduğuna inanma cesaretini de bulamamıştım hiç bir zaman, benim tek istediğim hayatım boyunca en çok seveceğimi bildiğim o varlıktı. Benim çocuğuma duyduğum aşk bir "bencillikti" diyebilirsiniz. Bu bencilliğin dünyaya bir katkı olup olmayacağı ilgilendirmiyordu beni. Buna karşın çocuğumun dünyada iyi bir şeylerin sürmesine ne kadar katkıda bulunabileceği sorusunu sordum kendi kendime, varabildiğim tek sonuç şuydu: Her insan en değerlisi de, en değersiz de bıkır, ve özlemlerle yola çıkan yolda kimse amacına ulaşamaz.

Gitgide güzelleştiğimi duyuyordum, yaşam benimle

J a v i e r V a l l h o n r a t , 1 9 8 6

Alinyazımın, kendi vücudumun mekânında, uzunca bir süre, geçerli olandan başka bir usun aylık döngüsünde çevrilerek yaşamak. Ama vücutların dünyaya fırlatıldığı yerde alinyazılarının yataklarından biri olacağım. Ben kendi bedeninde yalnızca çözülmeyi ve dağılmayı değil doğumu da görebilenlerin cinsindenim.

haberleşiyordu. İçimde büyüyen varlık hem bir yabancıydı, hem de beklenen, özlenen o sevgili. Ben onu koruyordum, o ise beni kurtarmaya geliyordu. Ara sıra aklımdan geçen bazı düşüncelerin, gördüğüm bazı rüyaların ondan gelen mesajlar olduğunu düşünüyordum, sonra bunun bir kuruntu olduğunu, onun daha bir düşünce ya da bilinç geliştiremeyecek kadar küçük olduğunu ve herşeyi doğduktan sonra bizim çevremizde büyürken öğreneceğini kendi kendime tekrarlıyordum. Mantık ve bilim tanrısı böyle buyurmuyor mu? Ama yine de kuşkuluydum, çünkü içimden bir his bu varlığın benim bütün melekelemlerimi ve dünyaya karşı duyduğum korkuyu ve iğrenmeyi paylaştığını söylüyordu. Onu kanımla ve canımla beslerken, beynimle de beslediğimi ve ona bir tür yayın yaptığımı aslında hep içten içe bildiğimi kendime itiraf etmem için hamileliğimin iyice ilerlemesi gerekti. İnsan bir şeyi bildiğini o şey kendini artık bütün açıklığıyla ortaya koymadan kendine itiraf etmekten çekiniyor.

Doğum tarihi gitgide yaklaşıyordu ama hiç bir belirti yoktu. Hiç bir ağrı sızım yoktu, çocuğum bana iyi bakıyordu. Neredeyse belirlenmiş doğum gününü bir ay geçmişti. İçimdeki aşk gitgide büyüyordu, sevgilim vücudumda büyüyor, ağırlaşıyordu. Bir süre sonra, onun kütesini taşıyamayacak kadar hantallaşmış olan vücudum beni yatağa demirledi. Karnımdaki şişlik yavaş yavaş bütün vücuduma dağılıyor, başka bir vücut içerden, beni sımsıkı kavriyordu. Benim bir doğumla dünyaya fırlatılmış olan vücudum, tüm hareket kabiliyetini kaybederek, dünyaya gelmeyi reddeden bir vücudun yatağı olmuştu. Onu fırlatmak istemiyordum ki... Her ilkbahar nefes borumda bazen dayanılmazlaşan bir ağırlık başlasa da, içimin daralmasıyla vücudumun genişliği arasındaki ters orantı bana sıkıntı verse de paniğe kapılmıyordum. Yatağında hiç kıpırdamadan, başımı çevirip dışarı bakıyorum. Gözlerim çiçek tozlarından şişip kızarıyor, sürekli bir bulantıya, başdönmesine ve öteki yana

dönme isteğine karşı koymaya çalışıyordum.

Çocuğum hiç doğmayacak. Birbirinin üstüne kapanmış vücutlarımız, iki kaderi tek bir bitkisel hayat içinde eritiyorlardı. Sessiz bir dua içinde ruhlarımız konuşuyorlardı. Ruhlarımız ölüme kadar sarmaşdolaş...

III.

Anne ben doğum tarihimden önceki geceler uyumadım mı?

Küçük bir gemi kamarasındaydım. Lumbozdan gri puslu gökyüzünden sıyrılmış bir iki ışık vuruyordu. Annem uykusunda vücudunu yana döndürmeye çalışıyordu. Bütün düşlerimden koptuğumu hissettim. Sarsılmışım. Sanki gemi yoktu da, ben bedenimi azgın sulara bırakmışım. Sular leşimi oradan oradaya sürüklüyordu. Gemi az ötemde gözden kaybolmaktaydı. Sisten denizle göğün birleştiği yeri görmek imkânsızdı. Bayılmışım. Ayıldığımda aradan çok zaman geçmişti. Geriye doğru yürüyerek kaderimle oynadım. Odamdaydım. Değildim galiba... Mezarımdan fırladım, elimde bana kimin verdiğini unuttuğum bir sümüklüböceği tutuyordum. Onu otların arasına yerleştirdim. Uzaktaki girdabın yeşil aydınlığının içinde gördüğüm, bir şehirdi. Midemde bir kıpırdanma hissettim, vücudumda büyüyen başka bir vücudun içinde yüzüyordum.

↓

Düzlüğe Cezalı Bir Bilet Lütfen

Sarışın ses solak mı yoksa sağlıklı mı olduğunu bilmek istedi. Sağlak olduğunu söyledi. Sol elini avuç içi yukarıya bakmak üzere masaya koymayı rica etti. Ricasını yerine getirdin. Parmaklarını avucunu dolaşan çizgilerde gezdirirken geçmişini okumanın kolay olacağını, peçetelikteki kağıt peçetelerden birkaçını düzleyip önüne sürerek doğru bildiği herşey için bunlara bir nokta koymayı söyledi. Avucunda dolaşan uzun tırnaklı ince parmakların kamaştırdığı beyin dudaklarını oynatmakta gecikince "Anlaştık mı Kemal bey?" diye sordu. Bir serginin açılışında, içki kuyruğunda beklerken parmaklarından da ince yaprak sigarasını yakarak tanıştığın, ağzının içinde yankılanan erkeksi sesine kapılıp bir sohbet başlatabilmek umuduyla ilginç bir konu aranırken çakmaklı elini tutarak resimlerden birşey anlamaya çalışmaktan yorulduğunu söyleyen kıza adını ne zaman söylediğini anımsayamadın. Adını duymanın şaşkınlığından sıyrılmak dakikalar sürdü. "Anlaştık." deyip üstteki peçeteye bir nokta koydun. "Başlayabiliriz öyleyse." dedi sarışın ses. "Başlayabiliriz de nereden geldik bu konuya?" "Daha demin birisiyle konuşmaya gereksiniyordunuz, isterseniz vaz geçelim." "Hayır, başlayın lütfen."

"Anneniz sizi istemeyerek doğurdu. Uzun bir gebelik döneminin ardından, nüfus sayımının yapıldığı gün, iki haftadır evinizde yaşayan ebenin yardımıyla doğdunuz. Ebe göbek bağınızı keserken kapıya dayanan bir çift sayım memuru henüz konulmamış adınızı koyma işini de üstlenerek size Kemal adını uygun gördü. Çocukluğunuz süresince annenize kendinizi sevdiremediniz. Babanızın size olan sevgisini annenizi kıskandırır korkusuyla almadınız. İlkokul numaranız yüz yirmi sekiz, ortaokul ve lise numaranız bin yirmi dördtü. Anneniz yüksek öğrenim için yurt dışına gitmenize karşı çıktı. Yurdunuzun dışı açılan kapısını babanızın size olan sevgisi açtı. Ne ki öğreniminizin ikinci yılını tamamlayamadan geri döndünüz. Annenizi ciğerlerinden yakalayan kanser siz döndükten bir ay içinde onu ölümün eline verdi. Aynı kanser bir yıl sonra

da babanızı elinizden aldı." Terleyen avucunu dizlerine yaydığın peçeteye kurulamak üzere masadan kaldırıyorsun, bu arada önündeki kağıt peçeteye yirmi nokta koyuyorsun.

Yarım bırakmak zorunda kaldığınız genetik mühendislik eğitiminden aklınızda yer eden, genlere güvenilmeyeceğiydi. Ailenizin size bıraktıkları arasında kanserli hücreler bulmaktan korkuyordunuz. Ölümünün ardından çekingen, evhamlı bir yaşam sürmeye başladınız. Bitmeyecekmiş gibi görünen askerliğiniz sırasında Kızılay'ın gezici hastahanesiyle gelen bir hemşire sayesinde cinsel hazla tanıştınız." Elini masadan kaldırıp garsona işaret ediyorsun. Bir şişe şarap ısmarladıktan sonra dudaklarını kurulamak bahanesiyle peçeteni yüzüne yapııştırıp kızaran yanaklarını saklıyorsun, bu arada peçeteye sekiz nokta daha koyuyorsun. "Utanmayın Kemal Bey, hepimizin başından geçti bunlar." diyor sarışın ses. "Ama benimki utanç vericiydi." diyorsun. "Hiç de değil. Sevişmenin neresi utanç verebilir ki?" "Sevmeden sevişmiş olmak..." "Biliyorum gücünüze gidiyor." "Gücüme gitmiyor, seviştiklerimi kırmaktan korkuyorum." "Hayır, gücünüze gidiyor, kendinizi kırıyorsunuz, evham her yanınızı sarmış. Nesi kötü olabilir ki kanınızı alan bir hemşireyle sevişmenin? Doğru, kan vermek amaç değil araçtı sizin için. Kan verenin gün boyunca eğitimden muaf tutulacağını öğrendiğinizde bindiniz hastahaneye benzetilmiş o dökülen otobüse. Ama alay komutanı sözünde durmayınca hastahane dönüşünde eğitime çıkarılıp tam teçizat beş kilometre koşmaya zorlandınız, koşunun ikinci kilometresinde gözleriniz karardı, düştünüz, kaşınız yarıldı, bir onbaşıya sizi revire götürme emri verildi, revirin kapısından girerken kanınızı alan hemşireyle karşılaştınız, o sizi onbaşının elinden alıp yeniden otobüse bindirdi. Kaşınız dikildi. Akşama kadar otobüste kaldınız, geceyarısı tadat alanının ortasında hemşireyle seviştiniz. Yüzlerinizi, gövdelerinizi görmeden... El yordamıyla... Bunda utanacak ne var ki?" Sayılarına bakmadan, peçeteye birkaç düzine nokta koyuyorsun. Sarışın sese

hemşirenin adını bilip bilmediğini soracakken vazgeçiyorsun. Çoktan unuttuğun bu adın bir daha silinmemek üzere aklına kazınmasını istemiyorsun. Yine de peçetenin boş kalmış sol alt köşesine bir nokta daha iliştiriyorsun. Nokta kağıda konduğu an cisminden kat kat büyük boşluğu kaplıyor. Canın sıkılıyor. Sohbet koyulaşmıyor. Sarışın ses konuşuyor, sen dinliyorsun ve dinlediklerin hep doğru sözlerden oluşuyor.

"Sıkmayın canınızı. Can sıkıntısı size yaramıyor, evhamların daha iyi. İlk kez can sıkıntısından evlendiğinizi, canınız sıkıldığından boşandığınızı, çok geçmeden saçıyla ayaklarına tutulup evlenmeye zorladığınız ikinci karınızı anımsayın." Saç, ayaklar, zorlamak ve ikinci karın için birer nokta koyuyorsun peçeteye. İkinci boşanmanın ilki denli kolay olmadığını, medeni kanunun aleyhine çalıştığını anımsıyorsun. Kimseye bulaşmadan sürdürdüğün yaşamında edindiğin tek düşmanını, ikinci karının avukatını mahkmeden sonra karınla kol kola çıkarken görüyorsun. Bindikleri taksiyi izliyorsun, torpido gözünde tuttuğun yıldız tornavidayı bir balık lokantasının girişinde yakaladığın avukatın karından uzak omuzuna saphyorsun. Ertesi gün kendini bu kez bileklerin kelepçeli olarak başka bir mahkeme salonunda buluyorsun. "Evet ama hak ettiğiniz cezayı yemeden kurtardınız paçayı." diyor sarışın ses. "Babanızın bir gün öğreniminizi tamamlarsınız diye bıraktığı parayı avukata vererek onu davacı olmaktan caydırdınız. Yaşamınızı renklendiren bu olaylar canınızın sıkılmasını engellemedi. Üstelik canınızı iyice sıkacak bir iş tuttunuz; gümrük komisyonculuğu gibi kişiliğinize yabancı bir mesleğe kapıldınız. Üçüncü kez evlenmeyi gözünüz yemedi. Cinsel hazzı sergi kokteyllerinde tanıştığınız kadınlarda aradınız. Beni buraya kolaylıkla getirebildiğinize göre aradığınızı bulmakta beceri kazanmışsınız. Bundan sonra ne yapacağınıza gelince..." "Umarım bilmiyorsunuzdur." diyorsun. "Şimdilik benimle sevişmek istediğinizden başka birşey bilmiyorum, gelecek konusunda bilgim zayıftır." diyor sarışın ses. Hesabı ödüyorsun, peçetelere birkaç düzine daha nokta

koyup onları sarışın sese uzatıyorsun, evine gidiyorsunuz, saatlerce el yordamıyla sevişiyorsunuz. Tek başına uyanacağını bilerek deliksiz bir uykuya dalıyorsun, uyandıığında ivedilikle giyinip işe gidiyorsun.

Öğleye doğru telefon çalıyor. Sarışın ses arıyor. Telefon numaranı nasıl ele geçirdiğini sormuyorsun, ajandandan açılıyorsun, yaşadığın günün sayfasına kocaman bir nokta oturtuyorsun. Sarışın ses önündeki günlerle ilgili önemli birşey söyleyeceğini, bir an önce buluşmanız gerektiğini söylüyor. Telefonda neden söylemediğini sormaya çekiniyorsun. Öğle yemeğinde buluşmak üzere sözleşiyorsunuz. Telefon nerede buluşacağınıza kararlaştırmaya kalmadan kapanıyor. Canın süzme pilav ve karniyarik çekiyor. Ofisine iki köşe ötedeki esnaf lokantasına gidiyorsun, sarışın sesi her zaman oturduğun masada bir tabak kıvırcık salataya limon sıkarken buluyorsun. Cüzdanındaki kartvizitlerinden birini çıkarıp arkasını noktalamaya hazırlanıyorsun. Sarışın ses mavi renkli bir trenden söz ediyor. Bu akşam kalkacak olan ve dingillerinden birine yerleştirilmiş bombanın patlamasıyla devrilene değin durmayacak bir trene binmeni istiyor. Seni ait olmadığın bir olaya bulaştırmaya kalktığı için onu haşlıyorsun. Kendi halinde bir gümrük memuruyken bombalı bir trende ne aradığını soruyorsun. Tasalanmamanı, bombanın patlamayacağını çünkü patlamadan zararsız hale getirileceğini söylüyor. Bomba patlamazsa trenin durmayacağını, durmayacak bir trenin seni nereye götürebileceğini düşünüyorsun. Yurt dışına mı gidiyorsun yoksa yurt içinde bir kente mi? Adını unuttuğun hemşireyi mi göreceksin yoksa yarım bıraktığın öğrenimini mi tamamlayacaksın? "Trene binme nedeninizin düşündüklerinizle bir ilgisi yok." diyor sarışın ses. "Treni durdurmaya bineceksiniz. Bombayı patlatmadan treni durdurmanın çaresine bakacaksınız. Treni durdurduğunuz yerde bir başka trene atlayıp geri dönebilir ya da yolculuğunuzu

benimle birlikte sürdürebilirsiniz çünkü sizinle geleceğim, bombayı tek başıma bulamayacağımı biliyorum." Durmasını daha şimdiden olanaksız bulduğun bir treni durdurman isteniyor. Bombanın patlamaması, yüzlerce insanın yaşamı, gidecekleri yere tek parça olarak varmaları sana bağlı. "Peki yolcular trenin durmayacağını biliyorlar mı?" "Sorunuz hoşuma gitti. Demek ki bombayı etkisiz hale getireceğinize eminsiniz, treni nasıl durduracağınız düşünmeye başladınız bile. Vermemi beklediğiniz yanıtı gelince, trene her akşam kalkanlardan değişik bir yazgı yüklendiğini yalnızca ikimiz ve bombayı koyan kişi biliyor." Durmamaya direten bir treni nasıl durdurabileceğini soruyorsun sarışın sese. Bilmiyor. Garsonu çağırıp bir porsiyon peynir tatlısı ısmarlıyorsun. Lokantadan ayrılmadan önce sarışın ses çantasından bir çift bilet çıkarıyor, birini sana veriyor, birini kendine tutuyor.

Trende, yataklı vagona, dört kişilik ama iki küşeti yapılmış bir kompartımandasınız. Sarışın ses bir sergi açılışına gidiyor gibi giyinmiş. Senden ayrıldıktan sonra kuaföre uğrayıp saçlarını az daha kırtırmış. Omuriliğinin kafatasına yaklaştıkça incelen halkalarını okşayın diye sana sırtını dönüyor, kısacık saçının iyice uzun gösterdiği boynunu oynatmamaya çalışarak soyunuyor. Kuşetten küşete atlayarak saatlerce sevişiyorsunuz. Kompartımanın penceresinden tanımadığın kentler geçiyor, bitki örtüsü sürekli değişiyor, arada bir cama iri gözlü gece böcekleri çarpıyor. Treni ne zaman durdurman gerektiğini sorduğunda bunun sana kalmış olduğunu söylüyor sarışın ses. Omuzuna attığın elin ensesine, omurilik soğanına doğru kayıyor, yeniden uçsuz bucaksız bir sevişmenin ortasına balıklama atlıyorsun. Yemekli vagona gittiğinizde yemek servisinin çoktan bitmiş olduğunu öğreniyorsunuz. Bara oturup kuruyemiş ve içki ısmarlıyorsun. Sarışın ses soracağını daha sormadan bilerek "Daha değil." diyor. İçki bardağının altındaki peçetenin köşesine bir nokta koyuyorsun da soracağın sorunun ne olduğunu çıkaramıyorsun. Bir süre konuşmadan içkilerinizi

yudumluyorsunuz. Bombayı ne zaman bulup etkisiz hale getireceğini ve treni nasıl durduracağını, sarışın sesin sana ne gibi bir yardımı dokunabileceğini düşünüyorsun. Peçeteyi ayırırken olmadan noktalarla dolduruyorsun. Yemekli vagon yavaş yavaş boşalıyor, ikimizin de üstüne bir ağırlık çöküyor. Bombayla uğraşmayı erteliyorsun, bir şişe içki alıp sarışın sesle birlikte kompartımana dönüyorsun.

Kuşetleriniz yeniden yapılmış. Bu kez iki küşet arasına uzanıp kaslarınız pes edinceye değin sevişiyorsunuz. Kuşetlerinize çekildiğinizde şişeden bir yudum alıp sarışın sese uzatıyorsun, şişeyi bir dikişte yarılmasını izlerken sergi çıkışında uğradığınız lokantada sarışın sesin gözünden kaçtığını sandığın eski bir düşüncen aklına geliyor. "Biliyorum." diyor sarışın ses. "Bir zamanlar zen ustası olmak istemiştiniz. Bir uzakdoğu ülkesindeki en yüksek dağın tepesine bu işler için yerleştirilmiş gibi duran kayaya oturup içkinin nasıl içilmesinden kadının nasıl sevilmesi gerektiğine dek size arıtılmış bir insan olmanın yollarını gösterecek has bilgiler, ince duygular geliştirmeyi düşlediniz. Annenize bu konuyu açmanız söz konusu olmadığından oturduğunuz apartmanın en üst katındaki dairenizde, sık sık tuvalete kapanıp sifonun üstüne tünerek derin düşüncelere daldınız." Yattığın yerden başucundaki askıya asılmış ceketine uzanıyorsun, iç cebinden tükenmez kalem, cüzdanını, cüzdanından bir kartvizit çıkarıp kartvizitin ardına beş altı nokta koyuyorsun. Yol ve yatak arkadaşına geçmişinden söz etmek güç geliyor. Herşeyi bildiğini sana bildirmesinden bıktın. Kalemle cüzdanını ceketinin cebine koyuyorsun, noktalandığın kartviziti sarışın sese vermek üzere küşetine uzanıyorsun, onu bileğinden tutup yanına çekiyorsun ve düşünmemek için beynini uyuşturacak bir sevişmeye girişiyorsun. Sarışın ses yaşamını cinsel doyumun yollarını bulmaya vermiş bir zen ustasının titizliğiyle sevişiyor. Ne yapmak istediğini önceden biliyor, istediğini anında yerine getiriyor. Uykusuzluktan gözlerin kapanmaya başladığında altından sıyrıлып küşetine dönüyor ve tuvalete gitmen gerektiğini

anımsatarak lafını ağızına tıkıyor. Giyiniyorsun, koridora çıkmadan önce kalemini alıp pencerenin önüne vidalanmış masada duran kartvizitine birkaç nokta daha koyuyorsun.

Kompartımana dönecekken aklına bombayı zararsız hale getirmek geliyor. Bunun için de bombanın nerede olduğunu bulman gerekiyor. İki lokomotifin çektiği yirmi vagonun hangisinden başlayacağını düşünürken kendini yemekli vagona buluyorsun. Bar hâlâ açık. Masaların çoğu boş. Bir masada iki kadın oturmuş birbirlerine şapkalarını gösteriyorlar. Bara yakın masada çocuklu bir adam bira içiyor. Çocuğu sonradan görüyorsun; başını adamın dizine koymuş uyuyor. Gözleri açık uyuklayan barmene bir şişe beyaz şarap ismarlayıp bara yakın bir masaya yerleşiyorsun. Az sonra şarabın bir peynir tabağıyla birlikte geliyor. Şarabı getiren karşına oturduğunda servisi başka bir barmenin yaptığını anlıyorsun. "Hayır." diyor bıyıklı ses. "Barmen değilim, sizle biraz çene çalmak istedim. Önce sorayım, sağlıklı mısınız solak mı?" Sağlak olduğunu söylüyorsun. Bıyıklı ses elini sırtı yere bakmak üzere masaya koymayı, sakıncası yoksa geçmişinle ilgili bir iki şey söyleyeceğini söylüyor. Denileni yapıyorsun. Sağ elini kullanarak kadehleri yarısına dek şarapla dolduruyorsun. Bıyıklı ses tepsideki peçetelerden birini önüne sürüyor, üstüne bir kalem bırakıp doğru bildiği her şey için kağıda bir çarpı koymayı rica ediyor.

"Size adınızla hitap edebilir miyim Kemal Bey?" diye soruyor bıyıklı ses. Gülümsüyorsun, başını evet anlamında sallarken kağıda bir çarpı koyuyorsun. "Tek çocuk olmanız size alınan her oyuncuğu arkadaşlarınızla paylaşma isteği uyandırdığından babanızdan sürekli azar işiterek, oyuncaklarınız kırıldığında ya da eve dönmediğinde annenizin çektiği kulak memelerinizi ovuşturarak büyüdünüz. Diyeceğim şu ki sürekli hırpalandınız ve bugüne geçmişinizdeki hırpalanmalarınızı taşıdınız, annenizle babanızdan öc almak istercesine yaşadınız. Ama siz de biliyorsunuz ki güzel günleriniz acılı günlerinizden kat kat fazlaydı. Oyuncaksız kaldığınızda evdekilere yine bir

oyuncağınızın elden gittiğini söylemeyi geciktirmek için odanıza kapanıp oynar görüldünüz ve ne yaptınız kapandığınız yerde? Kitap okudunuz ve bu kitaplardan karamsar olmayı öğrendiniz. Karamsarlığın yolu güzel anılarınızı silmekten geçiyordu. Olağanüstü verilerle donattınız beyninizi Kemal Bey, bir noel ağacı gibi ışıklandırdınız onu. Çocukluğunuzu acımadan rafa kaldırdınız. Yazgınızı aldatabilecek her türlü silahı yüklediniz, yaylı demiri elinize aldınız, namluyu sizi yanlış adamlığa hazırlayan anılarınıza doğrultup tetiği düşürmek yerine ikinci sınıf bir sigortacı olmakla yetindiniz. Yaşamın karşısına cikletten çıkmış pilastik bir su tabancasıyla dikildiniz ve yaşam annenizin bıraktığı kulak memelerinizden tutup sizi bugüne değin getirdi. Yaşam sigortası satabilmek dünyanın en kolay işidir. Sigortalamak istediğiniz kişilere ölümün kaçınılmaz olduğunu, kendilerinin herkesten önce öleceğini, geride bırakacaklarını zengin etmenin tek yolunun da sigortalanmak olduğuna inandırmak sizin için bir çocuk oyuncuğu olması gerekirken onlara ölümün korkunçluğu yanında yaşamın sıkıcılığının hiç kaldığını söylediniz. Sigortalanmayı ancak yaşamdan nefret edenler kabul etti. Çoğu da birkaç yıl içinde canlarına kıydığından aileleri şirketinizden tek kuruş alamadı. Kapısını çaldıklarınıza ölümün parasal bir değeri olduğunu göstererek sigortaladığınız kişilerle birlikte ailelerini de karanlık günlerin kucağına attınız. Kötü bir satıcı olmanızın yanı sıra şirketinizin bağlı olduğu bankanın avukatlarının sizden akıllı olması işinizi iyice güçleştirdi. İlk varoluşçu sigorta memuru olarak tarihe geçeceğinizi bile bile sürdürdüğünüz mesleğinizi. Şirketinizin müdürü olmanız kendinizi işten atmayı engellediyse de sizi paslı bir baltaya bile sap edemedi. Ama başarısızlığından hoşnuttunuz. Kendinize ufak serüvenler yaratmaya zaman bulabiliyordunuz. Para kazanmak yerine tek başına yaşayacağınız, sonu sizi yine yaşamdan bezmiş başka birinin karşısına çıkaracak serüvenlerle zaman harcayabiliyordunuz. Bir yerden bir yere gitmekten ve ayrıldığınız yere dönmek sizi mutlandırıyordu, yolculuk etme zevkinizi doyuracak

kısa kaçışlarda bulunuyordunuz. İçinde dış fırsatından gömleğe dek sizi birkaç gün idare edecek malzemenin hazır durduğu bavulunuza sigorta formlarını doldurup kaçışlarınızı bir iş gezisi kılıfına sokuyordunuz. Derin denizlere açılmaya ürken vapurlarda günübiriğine kıyın kıyın dolaşmalar, otobüslerin yarı rahat koltuklarında kazalarla köşe kapmaca oynamalar, büyük şirketlerin çoktan seferden kaldırdığı uçaklarla havalimanlarının arka bahçelerinde gezinmeler. Yanılıyor muyum Kemal Bey?" Bıyıklı sese yanılmadığını anlatabilmek için çarpılarla doldurduğun peçeteyi gösteriyorsun. Çektiğin derin içi kendine saklayabilmek için kadehini bir dikişte boşaltıp yeniden dolduruyorsun. Burnunda sarışın sesin ensesi tütüyor. Kompartımda seni bekleyen büyük zen ustasının koynuna girmek, yaşamın boyunca kullanma fırsatı bulamasan da aklına getirdikçe seni buram buram terletecek bilgiler öğrenmek istiyorsun.

Bu oyunu pısrıklılığınızdan bezinceye değin oynadınız. Bezginlik ve sıkıntının sizin için aynı şey olduğunu söylemem gereksiz sanırım. Ne yazık ki oynamak istememekle oyun bitirilemiyor. Yaşamları sigortalayan bir memur için oyun elbette memurun kendini öldürmesiyle sonlanır. Yanılmıyorum değil mi Kemal Bey? Trene bu yüzden bindiniz. Gemiler, otobüsler uçaklar derken kendinizi maviye boyanmış bir trene attınız. Tanışalı iki gün olmamış alımlı bir hanımla birlikte... Bu hanımı nereden bulduğunuza gelince. Şirketiniz pek para yapmadığına göre ofisiniz de kentten düşük kirali semtlerden birinde olacaktı. Genelde düşük kirali işyerleri ve genelevler aynı semtlerde bulunur Kemal Bey. Bu işyerlerinde çalışanlar genelevlerin vazgeçilmez müşterileridir. İş adamları başarısız oldukları sürece soluğu bu evlerde alırlar ve başarısızlıklarını sürdürürler. Cinsellik konusunda söz sahibi kitaplardan öğrendiğinizi bu evlerde uygulamaya koydunuz, genelevlerin aranan adamı oldunuz. Başarısız sigortacı Kemal Bey önüne bakarak girdiği evlerde karşısına çıkan her kadının yüreğini yakmayı başardı. Bu da sizin için başka bir sıkıntının kaynağı oldu. Kadınların adı ve evlerin adresi değişse de

sevişme pozisyonlarının sayısı sınırlıydı. Tensel ya da başka türlü, sevginin de bir sınırı vardı. Bir başarı bir başarısızlığı götürüyordu ve akşam eve dönüp de tuvalete kapanmaktan başka şey gelmiyordu aklınıza. Gençliğinizden kalma alışkanlığınızı sürdürüyordunuz, sifonunuzun tepesinde düşünürken uyuyakaldığınızda kendinizden az mı tiksindiniz? Söylediklerimde yanlış varsa düzeltin lütfen Kemal Bey." Olmadığını söylüyorsunuz.

"Gördüğünüz gibi hakkınızda bilinmesi gereken herşeyi biliyorum. Ya siz benim kim olduğumu biliyor musunuz?" diye soruyor bıyıklı ses. "Kompartımda bıraktığım sarışın sesin arkadaşı olabilir misiniz acaba?" diye soruyorsun. "Buna olanak var mı?" diyor bıyıklı ses. "Onun söyledikleriyle benimkiler uyuyor mu? Sizde bir bombayı zararsız hale getirecek bilgi ve yürek var mı?" "Doğru." diyorsun. Patlayacak bir bombayı etkisiz hale getirmeyi becermen olanaksız, olsa olsa patlamaya hazır bir bomba koyabilirsin bu trene. "Doğru." diyor bıyıklı ses. "Böyle bir bombayı koymak için bindiniz bu trene." Aklın karışıyor. Sarışın sesin sana anımsattığı geçmişini, sıkıldığın sergileri, uğradığın esnaf lokantalarını, askerlik günlerini, damarına saplanan kocaman iğneyi, senden alınan bir litrelik kanı, kanına girdiğin hemşireyi, tadat alanının üstünde uzanan yıldızsız geceyi düşünüyorsun. Sıkıntılarla dolu geçmişlerinin arasında bocalıyorsun. İki geçmişinin de ucu gelip bir bombaya dayanıyor.

"Geçmişinizi boş geçin şimdi." diyor bıyıklı ses düşünceni okumuş gibi. "Sizi düzlüğe çıkarmadıkça geçmişiniz olmuş, olmamış neye yarar?" Peçeteye çarpılar koymayı bırakıyorsun. Çarpılar noktaların doğruluğunu, noktalar çarpıların doğruluğunu götürüyor. İki geçmişten hangisi seni düzlüğe çıkarabilecek ölçüde senin? "Size kalmış." diyor bıyıklı ses. "Ne bana kalmış?" diye soruyorsun. "Geleceğiniz." diyor bıyıklı ses. "Aklımı karıştırdığınızın ayırında mısınız?" diye soruyorsun ona vereceği yanıtı az çok tahmin ederek. "O zaman yazgınızın eline mi bırakmak istiyorsunuz geleceğinizi?" "Doğru, alınyazısı diye birşey vardı. Benim de alınyazısı var mı böyle bir

yazıdan?" "Olmaz olur mu?" diyor bıyıklı ses. "Üstelik birden çok var. Geçmişinizin sayısına eşit sayıda. Hangisini seçeceğiniz benimseyeceğiniz geçmişe bağlı." Sarışın sesi, kompartımanda bıraktığın, cinsellik konusunda binlerce kitap yazacak denli bilgili zen ustasını, bir bilek hareketiyle güvdesinden sıyırdığın giysisi yeri bulmadan kuşete uzanmanızı düşünüyorsun. Canın bir şey, bir tatlı, içinde ananas, hindistan cevizi ve kaymak bulunan, uğradığın esnaf lokantalarında rastlamadığından yemeği aklına getirmedığın, tadını, dahası, adını bile bilmediğin bir hamur tatlısı çekiyor. Bir resim sergisinin açılış kokteylinde bulunmak, resimlerden çok çerçevelerine bakmak, kokteyl bitmeden hangilerinin satılacağını tahmin etmek, tuvali cezalandırıcasına vurulmuş fırçaların bıraktığı killarda seni sigorta memurluğundan da gümrük komisyonculuğundan da uzaklara taşıyacak bir yol bulmak istiyorsun. Ama konuşmaların dönüp dolaşıp dayandığı bir bomba var aklından çıkaramadığın. Trenin bir yerlerine gizlenmiş, patlatacağın ya da patlamasını önleyeceğin bir bomba: "İki ayrı bombadan mı konuşuyoruz yoksa tek bir bombanın patlaması ya da patlamaması gerektiğini mi tartışıyoruz?" diye soruyorsun bıyıklı sese. "Bilmiyorum. Bunu bilmek size kalmış." "Ne zaman patlaması gerekiyor bu bombanın?" Onun da sana kaldığını söylüyor bıyıklı ses. "Peki ancak bir bombanın patlamasıyla duracak bir trende bulunduğumuz doğru mu?" "Bunu yanına varacağınız anı iple çektiğiniz hanım arkadaşınıza sorun." diyor bıyıklı ses.

İki aradasın. Altından kalkamayacağın bir yanıtsızlıkla karşı karşıyasın. Çocukluğunda -her iki çocukluğunda- aklını kurcalayan sorulara çözüm getirmek kolaydı. Anımsıyorsun. Uzun boylu apartmanınızın en üst katında, tuvalette, sifonun üstündesin. Bir motosiklete binmişsin, seni çırak edinmiş zen ustasının peşinden gidiyorsun. Gün boyunca bir dağı tırmanıyorsunuz. Sizi doruğa çıkaracak patika çatallaşıyor, çatalın sol kolu sert bir eğimle doğrudan doruğa çıkıyor, öteki yumuşak bir eğimle dağın çevresini dönerek yine aynı doruğa

ulaşıyor. Motosikletini durdurup yanına gelmeni bekleyen ustan aynı yere çıkan bu iki yoldan hangisini tutman gerektiğini soruyor sana. Motosikletinin burnunu kestirmeden tepeye çıkaran yola döndürünce ustan sinirleniyor. Adam olmak istiyorsan zamanı dost edinmen gerektiğini söyleyip motosikletini yumuşak eğimli yola sokuyor, birkaç metre sonra motorun gürültüsüne uyanıp tepesine yağın kayalarla birlikte yolun sağ kıyısında uzanan uçurumun dibini boyluyor. O anda bir parıltı çakıyor beyninde. İki yol ağzına geldiğinde hep dik olanı seçmen gerektiğini yazıyorsun aklına.

Önündeki iki yoldan hangisi daha dik; patlayacak bir bombayı patlatmamaya uğraşmak mı yoksa dokunulmazsa kendine bile zarar vermeyecek bir maddeyi patlatmaya çalışmak mı? Bu da başka bir sorunu çözmeye itiyor seni; patlamaya kurulmuş bir bombanın patlamasını engellersen bu tren nasıl duracak? Öte yandan, bomba yoksa bu tren hiç bir zaman durmayacak. Bıyıklı sese bakılırsa bombayı koymak sana düşüyor. Bombayı koyarsan patladığında trenin durmasıyla birlikte ölme olasılığın yüksek. Ölmek istiyor musun? Ölmek istediğin olmuş muydu? Annenin parmakları arasına sıkışmış kulak memelerini çektikleri acıdan kurtarmanın tek yolu ölmek. Kitaplar böyle demişti sana; bükemediğin eli öpmek istemiyorsan elden kurtulmaya bak, el senden güçlüyse kendini yok et. Sen karamsarlığı seçmiş, seni bugüne getiren günleri ölmekle kalmak arasında bir noktada durarak sürdürmüştün. "Düzlüğün sonsuz sayıda düzlükten oluşması ne sıkıcı." diyorsun bıyıklı sese. "Öyledir, sıkıcıdır." diyor bıyıklı ses. Bir karar vermen gerekiyor. Ölmek istiyor musun, istemiyor musun? Bombayı susturacak mısın yoksa patlamasına göz mü yumacaksın? Bu treni durduracak mısın yoksa başını alıp gitmesine izin mi vereceksin? "Beni birkaç dakikalığına yalnız bırakabilir misiniz, güç bir kararın eşliğindeyim de." diyorsun bıyıklı sese. "Kaç dakika isterseniz. Zamandan bol ne var ki bu trende. Hem izni ben değil siz vereceksiniz kendinize. Ben ancak

geçmişinizle ilgili birşeyler söyleyebilirim.” diyor bıyıklı ses. Son yudum şarabı içiyorsun, çarpılı kağıtları bıyıklı sesin önüne sürüp kompartımanına koyuyorsun. Kompartımanda kimse yok. Açık kuşetler, buruşmamış çarşafı ve battaniyeleriyle duruyor. Gözüne yastığına iğnelenmiş bir not çarpıyor. “Bombayı unutma.” Notu buruşturup açmadığın pencerenin pervazına konmuş kül tablalarından birine sokuşturuyorsun. Kuşetinin altından bavulunu çekip açıyorsun, iç çamaşırlarını, gömleğini değiştiriyorsun, sigorta formlarını kucaklayıp koridora çıkıyor, kondüktörden başlayarak bütün yolculara yaşam sigortası vermeye girişiyorsun. Kimse uyandırıldığından yakınmıyor. Sigortalanmaya karşı çıkan olmuyor. Tren durması gereken istasyonlarda duruyor, son istasyona vardığında herkes iniyor. Sen inmiyorsun. Yemekli vagona gidiyorsun, trenden inmeye hazırlanan barmenin bir eline bavulu öteki eline bir miktar para tutuşturup bavulun içindeki formları sana mümessillik vermiş bankaya yollamasını söylüyorsun. Tren temizleniyor, lokomotifler öteki uca bağlanıyor, görevi devralan barmenle tanışyorsun, yeni kondüktörden cezalı bir bilet alıp bara yakın masalardan birine kuruluyorsun. Önünde seni kestirmeden kentine çıkaracak bir gece var. Aynı trende, hâlâ iki geçmişinden birinin uzantısında olduğuna göre patlatacağın ya da patlamasını önleyeceğin bir bomba da var. Zamana güveniyorsun. Bir yolunu bulup kentine döneceksin. Bulduğun yol seni kentine döndürmekle kalmayacak, başarılı mesleğine, gümrük komisyonculuğuna da kavuşturacak. Bankaya uğrayıp birkaç yolculuğa yetecek para çekeceksin. Bu arada barmene emanet ettiğin bavul başarısız mesleğinin adresine ulaşmış, yeni formlarla doldurulmuş olarak seni bekleyecek. Bavulunu yüklenip yeniden trene binecek, yol boyunca yüzlerce kişiye daha yaşam sigortası alma fırsatı tanıyacaksın. Sonra başka bir cezalı bilet, dönüş ve yeniden yola çıkış. Ücu kendine dokunacak hiçbirşey yapmadan iki nokta arasında gidip gelmek hoşuna gidiyor, barmene bir şişe

beyaz şarap getirmesini söylüyorsun. Barmen şarap şişesiyle peynir tabağının bulunduğu tepsiyi masana getirdiğinde iki geçmişini dinlerken koyduğun noktalarla çarpıların sayısının eşit olup olmadığını soruyor. Bilmiyorsun. Eşit değilse bu trene bir bomba koymak ya da konulmuş bir bombayı etkisiz hale getirmek için sabaha değin uğraşman gerekebilir. Karşına yine iki seçenek çıkıyor. Geri dönmek istiyor musun? Geçmişlerinden birine geri dönüp geleceğini istediğince kurabilecek biçimde yeniden yaşamayı hiç düşündün mü? “Düşünmediniz.” diyor sarışın ses. Dünkü yol ve yatak arkadaşın cinselliğin ne olduğunu tek bir tümcede tanımlayacak kertede bilgisini özümlemiş bir zen ustasının giyebileceği güzellikte giysisiyle karşında duruyor. “Düşünmediniz değil mi Kemal Bey.” diyor elini arkadaşının omuzuna atmış bıyıklı ses. Nerede duysan tanıyacağın bu iki ses yanındaki masaya yerleşirken onlara nasıl oldu da seninle ilgili herşeyin ayırımıdalarken sağlıklı olduğunu bilemediklerini sormak istiyorsun. Ama sormuyorsun. Sorunu yanıtlamayacaklarını biliyorsun. Yerleştikleri masanın altına sürdükleri kutuyu süsleyen ananas resimleri karnını acıktırıyor. Açlığını gidermek için sabahı bekleyeceksin. Böyle istiyorsun. Yeni günü o pek sevdiğin esnaf lokantalarından birinde kahvaltı ederek karşılayacaksın, oradan mesleklerinden birine doğru yola çıkacaksın. Sonra ne yapacağını biliyorsun. Ama yanındaki masada oturanlar bilmiyorlar. “Bilmiyorsunuz değil mi?” diye sesleniyorsun onlara. “Neyi?” diye soruyorlar. “Tek benim bildiğimi.” diyorsun, ağzını mantarladığın şarap şişesini koltuğunun altına sıkıştırıyorsun, barmeni masana çağırıp cebine ikinci geçmişinin başarısız iş yaşamıyla çatışan, yüklü bir bahşiş sokuşturuyorsun, onları bombalarıyla baş başa bırakıp tek kişilik kompartımanına çekiliyorsun.

Kutsal Duvarlar

Gökyüzünün kandilleri bir bir sönerdi, seher yeli esmeye başladı mı. Güneş, nurdan bir süpürgeydi sanki. Doğudan batıya süpürürdü karanlığı. Çekilirdi gece denizlerden, vadilerden, yaylalardan, peribacalarının mihverinden. Silkerdi dağlar geceyi eteklerinden.

Hayal meyal hatırlıyorum, kendine sığmayan Kızılırmak'ın tüm sesiyle akışını. Üstündeki asma köprü'nün sakın sakın salınışını... Bilirdim, duyardım hep Kızılırmak'ın asma köprüye korkunç masallar anlattığını. Bağırırdu bir bir aldığı gelinlerin adlarını.

Hayal meyal hatırlıyorum, peribacalarında oynadığımız oyunları. Perileri arardım. O garip şekilli, zamanın elinin değip geçtiği, taştan oyma evlerde. Saklambac oynardık perilerle. Hiç bir zaman bulamadım saklandıkları yerleri, hiç sobeliyemedim onları. Nemliydi dört mevsim, perili evlerin taştan oyma duvarları. Ağlarlardı bilirdim onun için bu kadar rutubetliydi duvarlar. Rüzgar estiğinde daha bir uğuldardı iç çekişleri. Ben korkardım... Ah! Bir kerecik görebilseydim onları...

Sonraları düşündüm taşındım ve küstüm onlara, neden hep ben ebeydim, neden saklandıkları yerlerden çıkmıyorlardı... Uğramadım evlerine, unutmaya çalıştım nerede oturduklarını, anmadım bir daha adlarını...

O zamanlar küçüktüm, şimdi gülüyorum, o garip yaradılışlı, kocaman külahlı evlerin en kuytularında köşe bucak peri arayışına. Artık şehrin caddelerinde, sanki olmasalar gökkubbe üstümüze çökecek ve biz altında kalacağız hissi veren, arşın sütunlarıymış gibi yükselen gökdelenlerin arasında geziniyor düşlerim. O uzak diyarda, peri bacalarında, kaybettiklerini yüksek binalarda arıyor aklım...

Eski zamanlardan kalma bir ezgi gibi dolaşiyor bugün anılarım, benimle. Sokaklarda, otobüs duraklarında, tren istasyonlarında...

Gitmek istiyorum çocukluğumun hayal şehrine, periler diyarına... karışıyor uzun yol hikayeleri, yelkovanotlarının rüzgarda savrulmasına... uzun yollar

ve uzak diyarlar görüyorum kaç zamandır rüyalarımnda... hep uzun yollar çıkıyor kahve fallarında...

Kendimden kendime bir yolculuk bu biliyorum. Kaderimden nasıl yüz çevirebilirim. Alnıma yazılmış bir yolculuğu nasıl reddederim...

Şehirdeyim, yeşil yandı mı karşıya geçiyor, kırmızı yandı mı bekliyorum. Kavşaklar dönüyor, dört yol ağızlarıyla karşılaşıyorum, yokuşlar iniyor, yokuşlar çıkıyorum...

Yürüyorum, şehrin caddelerinden ruhumun keşfedilmemiş diyarlarına... zaten en büyük seferimiz kendimizin sularla çevrili şehrine değil mi?

Aradığım şey elbet karşıma çıkacak, bekliyorum...

Ve birgün denizin dibinde demlenen yosun tutmuş hatıralarla çıkıp geldi... Adım adım yaklaştı. Uzansa kollarım, tutacaktım. Çok uzun yolculukları andırıyordu gözleri... Uzak diyarları gördüm, iri siyah gözbebeklerinde... Fezanın derinliklerinde, arşı taşıyan sekiz meleğin de ötesinde, zamanın vahdet-i vücuda ulaşip kendinden taşıdığı yerde... tüm bu imkânsızlık ve mekânsızlık içinde... zamanın tek gözünü iki kaşım arasına çoktan nakşetti bile...Ve fısıldadı kulağıma:

"Bu yaşadığın kendinden kendine bir miraçtır... Ya ulaşırsın herşeyin tek olan aslına ya da kaybolursun içindeki şehrin labirent misali daracık sokaklarında..."

Uzun bir koridora açıldı sözleri, kapalı kapılar bir bir aralandı. Asırlık bir aydınlığın sızdığını duyuyordum aralanan kapılardan. Hiç dillenmemiş bir duanın kabuledilişi gibi, binlerce kapı aynı anda aralandı; gıcirtıları zamana karıştı, zamanın ayak sesleri onun sözlerine... Ve devam etti kızıl ırmağın harlamasını en derinlerinde barındıran bir sesle. Başladı kainatta binbir tecelliyle zuhur eden sonsuz varlığın adlarını zikre...

iEy bütün varlıkların heybetine ve saltanatına huşu içinde boyun eğdiği, ey en gizli ve en bilinmez

sırları ve arzuları bilen, ey herşeyi bütün halleriyle; geçmiş ve geleceğiyle bilen, ey yokluk karanlıklarından sayısız varlıkları, tohum ve çekirdekten sayısız nimetleri ve gecenin zulmetinden gündüzleri yarıp çıkartan, ey gökleri yükselten...

Bir yap bozun parçalarıyız aslında, birleştirilmeyi bekleyen. Belki de kadim dilde yazılmış bir kitabın zamana savrulmuş sayfalarıyız kutsi gün geldiğinde toplanmayı bekleyen... Kader, yeni yok oluşlar ve anlık varoluşlar zinciri. İşte bütün zıtlar bundan doğuyor varlığın ve yokluğun aynı mekâna eş zamanlı yansımaları...Bütün her şeyin kaynağı... Varlık bir de yokluk arasındaki dönüş. O her an kâinatı yok ediyor ve her an varediyor... Her şey her an helakta ve yeniden doğuşta...

Ey levh-i mahvuzu yazan kalemi icad etmiş olan, ey bütün varlıkların ecellerini tayin edip günü geldiğinde sonveren, ey kainatı hikmet dolu bir kitap şeklinde yaratan, kuranı hakimle de kainat kitabının sırrını açıklayan..."

"Bırak beni!" diye bağırdım daha fazla dayanamayıp...
"Bırak beni gideyim! Peribacalarında saklambaç oynayan ben değildim..."

Hiç bir tanık yokken beni suçlarcasına salladı parmağını, bulunduğu noktada bulunmamaya can atıyordum o anda... Ne bir ses, ne de rüzgarda kıpırdayan bir yaprak, hiç birşey yetişmedi imdadıma. Korku dolu gözlerle baktım etrafa...

Ve devam etti sözlerine, o uzun koridora açılan sesiyle...

"Neden? Sen çağırmamış mıydın adımları, sen değil miydin beni arayan, nemli duvarlara bakıp bakıp ne için ağladığımı soran... İç çekişlerimden korkan. İşte geldim ve sana anlatıyorum. Beni ağlatıp, aşkımdan divâne, tüm evreni aşışkar, bâtılı da zail yapmanı..."

Bu sözlerinden sonra, bilinmeyene duyulan korku daha bir sardı bedenimi... tekrar, "bırak beni!" diye bağırap deli gibi koştuğumu hatırlıyorum sadece... Tutmasam aklımı yitirecektim, gözlerimin herşeyi içine çeken kara deliklerinde... Unutmak istiyorum şimdi, peri bacalarında arayıp ta, gökdelenlerin arasında bulduğum şeyi...Gözlerimi kapatıp yemin ediyorum belki bininci kere, peri bacalarında saklambaç oynayan çocuk ben değildim diye...

Her neyse... Çok zaman geçti üstünden unuttum sayılır olanları. Sildim sayılır, ruhumun surlarla çevrili şehrine yaptığım, yitirilmiş seferin izlerini... Bana söylediklerinin bir kelimesini bile hatırlamıyorum şimdi. Yalnız iri siyah göz bebekleri...

Evet, evet!... Herşeyi unuttum sayılır. Buralarda tek sıkıntım peri bacalarına peri aramaya gelen çocuklar. Ah! Şu çocuklar...Kızıyorum bazen kocaman külahlı evimin en kuytularında, köşe bucak adımları çağırışlarına...

şifre İmanında buluşalım...

yazışma adresi

MBE 201 Eevent 80600 İstanbul

Telden Tele Sekreter

"Alo merhaba:

Sana söylemek istediğim o kadar çok şey var ki!...

Sanırım hiçbirini söyleyemeyeceğim. Kimbilir, belki de benimle hiçbir zaman görüşmek istemeyeceksin.

Ve ben -elim ne zaman telefona uzansa, ne zaman sana 'görüşelim mi?' demek için yanıp tutuşsam-

kendimi hep engellemek zorunda kalacağım. Arada bir yine düşlerime sokulacaksın. Bilinmezimde bir

ışık ya da bir kabus olacaksın. "Hayır", diyeceksin;

"hayır seni görmek istemiyorum. Bir daha arama beni". Üst üste defalarca reddedilmişliğim

yetmiyormuş gibi... Bir kez daha incinecek bu yorgun

yürek. Bazen de, kapımda belirivereceksin apansız... Dayanamayıp geldiğini söyleyeceksin. Beni çok

özlediğini. Gövdemi gövdeme yaslayacaksın sımsıcak. Kendini bırakınca bana, tepeden turnağa titreyeceğim...

Düşümde elbet, yalnızca düşümde.

İlişkimizdeki çözümsüzlük kimbilir daha kaç yıl sürecek. Belki de ölünceye dek?... Sen değil, ben. Senin

ölümün kadar saçma birşey düşünemiyorum. Yıllardır içimdeki imgenle nasıl diyalog halindeysen

yine öyle yaşayıp gideceğiz birlikte. Sana hiçbir zaman yaklaşamayacağım. Büyüdükçe büyüyecek

içimde ulaşılmazlığın. Bir daha asla almayacaksın beni arka odana, biliyorum. Çünkü zorla... kapını zorla..."

Tiz mi tiz bir biitp sesiyle sıçradı yerinden. Sözcükleri kaydedilmiş, süre bitmişti. Kulak zarını ipince yırtıp

geçen o sinyal sesi de artık çınlamaz olduğunda beyninde... İşte o an büsbütün bir yitklik, büsbütün

bir ölüm sessizliği.... Düştü telefon elinden. Kordonun ucunda, boşlukta sallanıp duran o nesne kendisiydi. O

an, sanki ilk kez görür gibiydi ellerini. O kolları, iki yanında iki demir külçesi. Bacakları gitmiş, iki gülle

gelmişti yerine, Dışında boydan boya bir mengene; içinde cam parçaları... Sözcüklerin susup duyguların

haykırdığı o yerde, kendi karanlığına zincirlenmişti. Gittikçe dibe çekildiğini duyumsuyor, kıpırtısızlığın

ataletinden kurtulamıyordu. Gözleri kara zeminde iki kara leke, gözleri yitmişliğin imlemi. Oysa anlatmak

istiyordu herşeyi bir çırpıda. Anlatmak!... Yolu yoktu.

Sözcüklere sığdırılmaya çalışılan bir dünyanın işkencehanesine ilk ziyareti değildi bu. İlk değildi

"şimdi ve burada"nın içine sıkışıp kalmışlığı. Anın içindeki sonsuzluğu sezinliyor, çıldırtan bir isyan

duyuyordu sınırlara. Her türlü engel, her türlü belirlenmişlik, her türlü zorunluluk ve bütün o

uzlaşmalar, o boyun eğişler alev alev yakıyordu beynini. Varlığını kalıplar içinde dondurmuş bir

dünyanın devingen, direngen, paramparça tutsağıydı o. Dil bir hapishaneden başka neydi ki!

Genlerin belirleyiciliği. Ailenin, çevrenin. İçine doğduğumuz toplumun, kültürün, çağın, düzenin...

Yazgı dediklerinde bir gerçek payı olsa gerek. İnsan bütün bunlardan ne kadar bağımsız olabilir ki?

Yaşama silbaştan başlanabilir mi? Kendini silbaştan kurabilir mi kişi? Yoksa "insanın doğası, özü..."

dedikleri gerçek mi? Belirleyici olan hangisi: Kendimizde -belli bir bilinç düzeyine eriştikten sonra-

yer ettiklerimiz mi? Yoksa bizi içerden ve dışardan kuşatan binbir etmen mi? Belli yasaların, iç

zorunlulukların, iç buyrukların güdüleniminde bilgisayar kadar karmaşık bir makina mıdır yoksa

insan? Başkalarının ve kendinin kuklası olmaktan kaçılabilir mi? Sarkacın ucuna asılı bir kukla: İşte

ben! Ben bir A M B I V A L E N T 'im..."

Dünya durmadan dönüyorsa, insan içindeki ve dışındaki değişmezi nasıl ele geçirecekti ki? Değişenin içinde

değişmeden kalan bir yan, bir öz var mıydı gerçekten? İnsanın doğası diye birşey var mıydı?

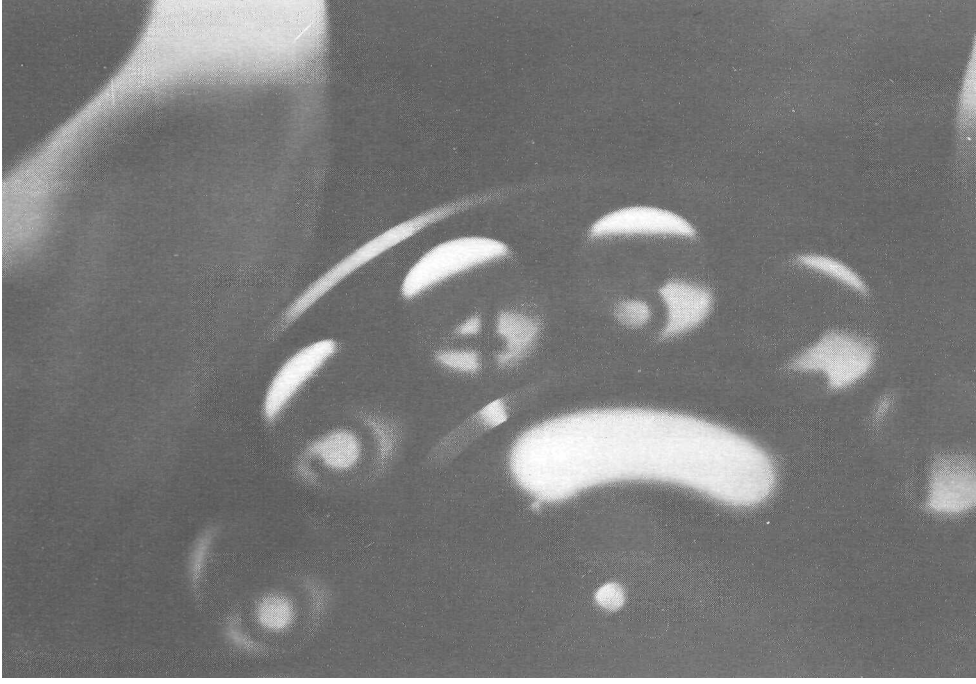
Varolma düzlemindeki değişimi, statikleştirilmiş, dondurulmuş bir içerikle düşünmemiz dilden mi

kaynaklanıyordu yoksa? Değişmezliğin taşıyıcısı öncelikle dil miydi, yoksa varlık mı? Şu vasa

dedikleri neyin nesiydi? Deneylerden elde edilen genelgeçer, evrensel, değişmez gerçekler mi; yoksa

yalnızca insanın kesinliğe, mutlaklığa, değişmezliğe, bütünselliğe, tümellere duyduğu o tarih öncesi

çağlara dek uzanan ihtiyacın doğurduğu

Fotograf Murat Gulsoy

Sana söylemek istediğim o kadar çok şey var ki!... Sanırım hiçbirini söyleyemeyeceğim.

Kimbilir, helki de benimle hiçbir zaman görüşmek istemeyeceksin. Ve ben -elim ne zaman telefona uzansa, ne zaman sana 'görüşelim mi?' demek için yanıp tutuşsam-

kendimi hep engellemek zorunda kalacağım. Arada bir yine düşlerime sokulacaksın.

Bilinmezimde bir ışık ya da bir kabus olacaksın. "Hayır", diyacaksın; "hayır seni

görmek istemiyorum.

hayaletlerden biri mi? Sağlam referans dedikleri bir şey var mıydı gerçekten? Yoksa bu yalnızca bir kabulden mi ibaretti? Bir kabul, ortak bir tasarım belki... Tıpkı ayaklarının altından durmadan kayan bu zemin gibi...

Evrensel ne demektir? Evrensel değerlerden bahsediliyordu hep... İyi ama neydi bunlar, nerden gelmişlerdi? Sözkonusu evren, nasıl bir evren tasarımını imliyordu? Tek tek bireyler, nesiller, toplumlar, kültürler, hatta tür için geçerli olabilecek, hepsini kucaklayabilecek bir evrensellik var mıydı?

"Ne zamandır içinden çıkamadığım sorular bunlar. Yine de birilerinin, hayal bile edemeyeceğim kadar derin bir kavrayışla dünyaya yönelen birilerinin -belki de senin, dostum!- var olduğunu ve olacağını biliyorum. Her zaman daha ince, daha sağlam bakış açılarının olduğunu biliyorum. Benden daha iyi gören, kavrayan, düşünen, bilen, yaratan beyinlerin olduğunu düşünmek bende bir içerleme duygusuna yol açıyor mu dersin? Hayır, bunu olağan karşılıyorum; doğal değil mi böyle olması; ben kendimden başka biri olmaya özenmiyorum ki... Yapabileceğim en iyi şeyin kendi potansiyellerimi gerçekleştirmek olduğunu anladığımdan beri, belli bir eylem gücü kazandım, dünyaya daha sağlam yerleştim. Kendimi başkalarıyla kıyaslayıp kıyaslayıp aşağılık ve üstünlük duygularına kapıldığım yıllar, o dayanılmaz acılarla kıvrandığım yıllar geride kaldı artık. Ardımda bıraktım hepsini. Ama sen bir daha asla almayacaksın beni arka odana; biliyorum. Çünkü dayattım, çok dayattım... Ve çözüldü ilişkimiz. Seninle paylaşmak istediğim herşeyi içime gömmek zorundayım, buna yazgılıyım. Buna yazgılı mıyım gerçekten? Bir daha asla... ASLA açmayacak mısın kapını? Kesip attın, bitti!... Bir daha asla değişmeyecek mi bu kararın? Değişmeyecek mi, değişmeyecek misin, değişmeyecek miyim, değişmedim mi, değişemez miyim, değişemez miyiz, değişemezler mi, dünyaaa! Sen gözlerimin kör noktasına takılı kalan dünya! Hayır istemiyorum

yasalarını senin, istemiyorum zincirlerini... Göğsüme kazıdığın bu yazgıyı sevmiyorum hayır, hayır, hayır... DEĞİŞMELİ!..."

Zorbaydı şimdi. Zorbaydı artık o da. Diğerleri gibi. Katı ve acımasız olmak, kendini dayatanların suratına kapıyı çarpıp içine sığınmak... Buydu tutumu. Buydu yazgısı. Yediği darbelerin, aldığı yaraların, ümitsizliğin yüreğine kazıdığı öz buydu: Acımasızlık: Dışardan bakanlara göre, büsbütün zorbacaydı tavırları. Dışardan bakanlara göre şuydu, buydu işte... Bir yığın değer yargısı, bir yığın yargı, bir yığın karalama, çarpıtma, bir yığın yanılma... Kaçınılmazdı bütün bunlar. Ama artık özerkti o. Onu hiç durmaksızın yargılayan gözlere karşı kendini savunma gereğini duymuyordu. Çünkü fırlatılan oklar, artık yüreğine değmiyordu. Ve belki sevgileri de ulaşamıyordu o'na kimbilir? Öylesine bir koza örmüştü ki çevresine, hiç bir şey duymuyordu. Hissettiği tek şey, hiçbir şey hissedemediği idi artık. Buydu yazgısı: A P A T İ ! Zorba değildi hayır, yalnızca kendini koruyordu. İnsan olmakta bütün çabası, özgürlüğe sevdalıydı. Ama öylesine zorlayıcıydı ki insan ilişkileri, öylesine yıpratıcıydı ki, türlü türlü yargularla üzerine geldiklerinde sertleşiyor, sınıksız kapanıyordu. Üstelik sevgi adına yapılıyordu o dayatmalar, dostluk adına mahkum ediliyordu. Ne dosta ne başkasına kendini anlatamıyordu. Çünkü herkes, kendi diline çevirerek alımlıyordu sözlerini. Çoğu kendi bakış açısının doğruluğundan ödün vermiyor, hatta yanılırları ve yanılmalara aklına bile getirmiyordu. Evet, çoğu böyleydi; düşündüklerimle karşımdaki kişinin gerçekliği acaba bir mi, örtüşüyor mu, acaba onu anlıyor muyum, ya da ne derece anlıyorum?" gibi sorgulamalara girişmiyordu çoğu. Böylesi şüpheler taşımaksızın, karşındaki kişiyi kendince, kendi merceğinden yansıyanlara göre yargılayanlar ordusuna direnebilmenin yolu,

özerk, özgür ve bağımsız kendi dünyasını kurmaktan geçiyordu. Benmerkezciliğin böylesine kök salmış olduğu bir dünyada, kimsenin çekimine girmeden, kendi ağırlık merkezini içine kaydırmak istiyordu. Dışardan ve içerden dayatılan her türlü zorunluluğa direnmek, yazgısına meydan okuyup "özgürüm, özgür" diye haykırmak istiyordu. Ama onlar özgür değilken, ama onlar zorbayken, acımasızken, onlar değerleri harcarken, onlar ezip geçerken, onlar" hayır, asla, imkansız" derken, onlar değişmezken, ama onlar de ğ i ş t i r i l e m e z k e n , kendisi olma şansı var mıydı?

"Nasıl bir zihniyet bu, nasıl bir tutum? Neden başkalarını da ille kendisi gibi kılmak ister insan? Kendi egosunun sınırlarını alabildiğine genişletip diğerlerinin alanına, merkezine girmeye, onları da kendi çizgisine, kendi hakikatine çekmeye niçin can atar bazıları?"

Nasıl bir açlık bu; ötekini yutmak, kendinin bir uzantısı haline sokmak arzusu nerden kaynaklanıyor? Benliğin bu yayılmacılığı, hiçbir sınır tanımayarak kendi değer yargularını, fikirlerini başkalarına dikte ettirme yaklaşımı nerden geliyor? Neyin nesi bu indoktrinasyon eğilimi? Niye bazıları, emperyalizmin itkilerini andıran güdülerle yaklaşırlar ötekilere? İnsanı araç olarak gören zihniyetin yapısı nerede kök salıyor? Özünde kendini de araç olarak görmenin, kişi olamamanın getirdiği türlü değersizlik duygularının, kendini var edememenin yansımaları nereye dek uzanıyor?

Peki ya insanı amaç olarak gören birey? O nasıl yaklaşır başkalarına? Herşeyden önce karşısındakini bir İNSAN olarak algılamaz mı o? Kendi özerk ve bağımsız dünyasında kendine emek harcayarak geliştirdiği özgüven, özkabul, özbeğeni, özsevgi, özsaygı vb. tutumlar eşliğinde başkalarını da kucaklamaz mı? Onun kendine biçtiği misyon, insanların kendi iç yolculuklarında karşılaştıkları engelleri, açmazları alt etmek amacıyla onlara destek vermek, onları kendilerine götüren yolda bir köprü,

bir ışık olabilmek değil midir? Böylesi bir insan, özgür insan, moral değer yarguları kurar mı? Her gördüğünü kılıflara sokmaya, etiketlemeye uğraşır mı? Ona görünenleri hazır kalıplara ya da kendi merceğinden yansıyanlara göre ölçüp biçmeye, yargılamaya, damgalamaya kalkışır mı? Sanki gerçekliğe başka türlü bakılamamış gibi, sanki kişilikler toptan yargılanabilirmiş gibi... Kimse kimseyi olduğu gibi ve olduğu kadarıyla göremez.

Sana son sözlerimdi bunlar. Sana ve beni acımasızca yargılayan, beni harcayan, duyduğum gönülden bağlılığı liğme liğme doğrayan, dostluğumu elinin tersiyle itip bana kapılarını ebediyen kapayan herkese... Son sözlerimdi. Öyleyse elveda hepinize. Alo, elveda!"

Kendisinden her söz açısında birşeylerin eksik, birşeylerin çarpık, birşeylerin görece hatalı olduğunu hissediyordu. Ne denli içten ve açık olmaya çalışırsa çalışsın, kendini tam olarak ve olduğu gibi ifade edemediğini, edemeyeceğini biliyordu. Yanılgı ve yanılsamaları ne dilden, ne düşünmeden tek tek ayıklamanın olanağı yoktu. Yüzde yüz hakikat, yüzde yüz nesnellik, yüzde yüz dürüstlük ve içtenlik, yüzde yüz anlayış... Hayaldi bunların hepsi. İnsançocuğunun vazgeçemediği birer ideal... Kendisinden her söz açısında, sözün ötesine uzanan sezgileri içten içe rahatsız ediyordu onu. Sözleriyle kendi gerçekliği arasındaki örtüşmezliğin keskinleşmiş bilinci, konuştuğu yabancılaştırıyordu onu kendisine. Susunca da aynı şey oluyordu üstelik. Hatta kendi arka odasına çekilip yazdığı zaman bile!... Ne yaparsa yapsın, yüzde yüz kendisi olmadığını, olamadığını ve olamayacağını ta derinden duyumsuyordu.

↓

Zaman ve Kader

Kader anlayışının oluşumunun temelinde fenomenolojik bir bakış

Zaman kavramının¹ keşfiyle beraber insan, orada olma² ve buna denk bir başka meseleyle yüz yüze gelir: orada olmama. Yargılama ve yorumlama gibi ilk tecrübe edimleri buna dayanır. Bu iki temel varlıkbilimsel (ontolojik) sorunsalın yarattığı kaotik ortam, insana içkin (immanent) mekanizmalarla aşılacak durumundadır. Konumuzla ilgili olarak burada bahsedeceğimiz mekanizmalar yalnızca mutlaklık alanıni gerekli kılan mekanizmalardır.

Husserl 1928-29 yılları arasında yayınlanan *Les Méditations Cartésiennes* adlı eserinin beşinci meditasyonunda başkası deneyiminden bahsederken appréhension ve Einfühlung³ kavramlarını kullanır. Başkasının deneyimi aşkın bende eşsunum yoluyla kurulur. Bu kavramlardan hareketle, ölüm ya da orada olmama düşünülürse, insan kendi ölümünü kendinde tecrübe edemeyeceği için, ancak Einfühlung ve eşsunum mekanizmalarıyla ölümü başkasında tecrübe eder⁴. Eşsunum yoluyla ölüm deneyimini tecrübe eden insan kendisini alt üst⁵ eden bu orada olma-orada olmama meselesinin sınırladığı alanda sıkışıp kalmaktan kendisini kurtarmak itilimiyle, kendisine orada olmaya paralel başka bir boyut kurmak ve o boyutun sınırları içerisinde bir mutlaklık alanı tesis etmek mecburiyetindedir. Reel dünyadaki düzensizlikler, bir tasavvur etkinliğiyle kurulan mutlaklık alanına çekilir. Reel dünyaya dair beklentiler düzensizlik içinde sarsıntıya uğradığında, psikolojik benin saptadığı ve belirlediği birleştirici fenomenler yardımıyla homojen düzenlilikler kurarak kozmos izah edilir. Örneğin elindeki elmayı havaya fırlatan bir çocuk düşünelim. Havaya fırlatılan elma reel dünya içerisinde bir düzensizliktir. Fakat çocukta içkin mekanizmalar aracılığıyla kurulmuş olan mutlaklık alanı elmanın yere düşeceği beklentisini dayatır. Bu dayatmanın temel sebebi, insanın anlamlandırma zorunluluğudur. Ölüm deneyimine dönecek olursak, ölümün anlamlandırılmasının da,

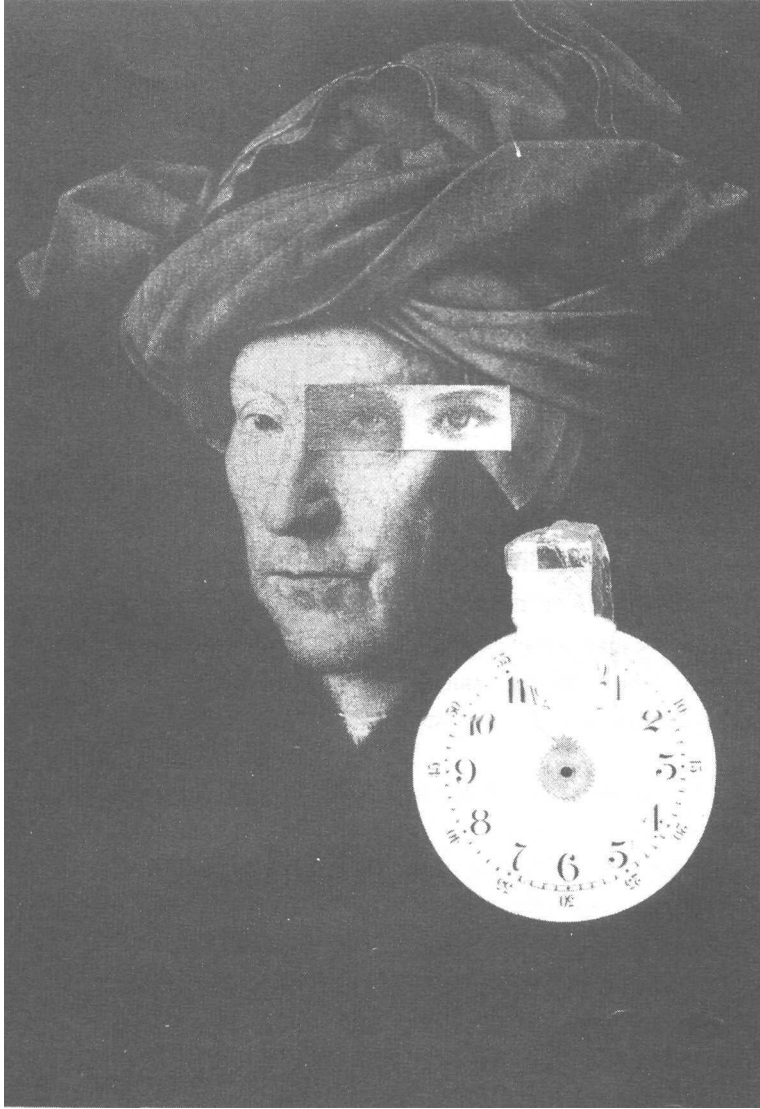
bir yönelim nesnesi olarak idealize edilmiş bir Varolan tarafından olumlanabileceği aşıkârdır.

Bu yönelim nesnesini kültürün yapısına ve aşamalarına bağlı olarak değişik isimlerle nitelese de (Tanrı, Doğa, Objektif Tin gibi.) temel mekanizmanın hepsi için aynı olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Son çözümlemede insana içkin bu mekanizmalar sayesinde kader anlayışı -ilkel veya karmaşık bir şekilde de olsa- her insanda ve her toplumda vardır.

Kültür ve Kader

Yukarıda bahsettiğimiz mekanizmalar çerçevesinde kader anlayışının insanlıkla eş zamanlı olarak ortaya çıktığını söyleme imkanına sahip olmamıza rağmen zaman içerisinde kültürel kimlikle beraber kader anlayışının da farklılaşmaya uğradığı yadsınamaz bir gerçektir. Doğuda cemaat boyutu taşıyan edilgin bir kader anlayışı vardır. Bireyin kaderi cemaatin kaderinin bir parçasıdır. Cemaatin kaderi bir nehirse eğer, birey bu nehirin içinde bir saz olarak düşünülebilir. Bu saz nehrin debisine göre devinir. Batıda ise kader anlayışı daha bireyseldir. Bireyin kendi yelkenli gemisi vardır ve rüzgarın elverdiği ölçüde gemi nehrin akışına karşı yelken açabilir. Batıdaki kader anlayışının bireysel görünümü Kafka'nın *Dava* adlı romanında dile gelir: "Bu kapı yalnız senin içindir!"

Özel olarak bir dinin mutlaklık alanında bile çok farklı kader anlayışları bulabilmemiz mümkündür. Bu tamamen kaderin kültürün etkisiyle oluşmuş spekülasyona açık bünyesiyle alakalıdır. İslam'da Cebriyye ve Kaderiyye taifeleri (grupları) İslam mutlaklık alanına ait olmalarına rağmen, birbirlerine tamamen zıt iki farklı kader anlayışına sahiptirler. Fakat en marjinal düşüncede dahi daha önce belirttiğimiz mekanizmalar çerçevesinde bir kader anlayışı bulunmaktadır. Sorun sadece idealize edilen nesnenin yapısı ve kader anlayışının niteliğiyle ilgilidir. Örnek olarak ateist bir insanı ele alalım, doğal olarak Tanrı onun için mutlaklık alanını kurabileceği bir yönelim nesnesi değildir. Buna

M a l c o l m T a r l o f s k y , 1 9 9 5

Zaman kavramının keşfiyle beraber insan, orada olma ve buna denk bir başka meseleyle yüz yüze gelir: orada olmama. Yargılama ve yorumlama gibi ilk tecrübe edimleri buna dayanır. Bu iki temel varlıkhilimsel sorunsalın yarattığı kaotik ortam, insana için mekanizmalarla aşılacak durumundadır.

karşılık doğayı idealize edilmiş bir yönelim nesnesi olarak kabul edebilir. Bu eşleştirmeleri sonsuza kadar yapabiliriz .

Din ve Kader

Kaderin en karmaşık formları ancak ve ancak dinin mutlaklık alanında hayat bulur ve zenginleşir. Bu konuda tek tanrılı dinlere örnek olarak sadece İslâm'daki kader anlayışını analiz etmekle yetineceğiz, zaten diğer tektanrılı dinlerde de kader anlayışı İslâm'daki kader anlayışının az veya çok bir türevi şeklindedir. Kuran-ı Kerim'in kader hakkındaki metinleri⁶ spekülasyona oldukça müsaittirler. Öylesine ki, bu metinlerden hareketle, İslâm dünyasında, birbirlerine taban tabana zıt düşünceler hayat bulmuşlardır. İslamdaki kader anlayışının bu kadar tartışmalı olmasının temel sebebi, zaman probleminin İslâm toplumu açısından net bir konuma ulaştırılamamış olmasıdır.

İslamiyette üç ayrı zaman kavramından söz edebiliriz. Bunlardan ilki, reel dünyada tecrübe ettiğimiz zaman yani kozmik zaman'dır. İkincisi, noktasal zaman adını alır. Allah, Kuran-ı Kerim'de insana hitap ederken geçmiş, gelecek, şimdi gibi zaman kiplerini kullanır. Fakat bu öyle bir kullanıştır ki, O'nun kendisi bu üç zaman kipini tek bir nokta olarak algılar. Bu nokta olarak algılama bir zaman kipi değil, Allah'a has bir şeydir. Ancak üçüncü ve en temel bakış açısından, Kuran-ı Kerim'e göre Allah zamandan münezzehtir. O'nun her daim varolması (omni-temporalité) O'nun zamansız (a-temporal) olmasıdır. İşte bu zamansızlık diye nitelendirebileceğimiz üçüncü bir tür zamandır. Bu üç zaman arasındaki ilişki problematiktir. Nasıl oluyor da, zamandan ve mekândan ayrı olarak düşünülen Tanrı, insanın cüz'i iradesiyle kozmik zaman içinde yaptığı edimleri noktasal zamana uygun olarak biliyor? O bu edimleri bizde görerek mi biliyor, yoksa biz, O öyle istediği için mi sözkonusu edimleri yapıyoruz? Bu sorunun arkasından çok temel bir kelâm (teoloji) sorusu sorulabilir: Allahın bildiği bir şeyi bizde tekrar deneyemesinin anlamı ve

amacı nedir? Ya biz kendi yazdığımız senaryonun aktörleriyiz ve bu senaryo yukarıda anlattığımız noktasal zamana uygun olarak Tanrı tarafından anda biliniyor (Anda demekle zaman kiplerinden bağımsız olarak bildiğini söylemek istiyoruz) veya biz sadece yazılmış bir senaryonun oyuncularıyız ve özgürlük alanımız sadece ve sadece oynadığımız rolle sınırlıdır. Birinci düşünceyi kabul ettiğimizde Kutsal Kitabın bazı metinleri açıklanamıyor. Örneğin, "De ki, Biz ancak Allah'ın bize yazdığını yaşarız." (Tevbe 51). Edilgin kader anlayışı olarak nitelendirebileceğimiz ikinci fikre gelince, buna göre, irade-i cüzziye olarak bize verilen otonom özgürlük alanı diye bir şeyden söz edemiyoruz. O zaman da cehennemde cezalandırılma fikri temelden çöker (Mürchie akımı bu tezi benimsemiştir). Bu paradoks içerisinde, İslam düşünürleri, genel olarak, söz konusu olan iki marjinal görüş arasında orta yolu izlemeyi uygun görmüşlerdir. Daha açık bir ifade ile Kutsal Kitaptaki metinleri yorumlamaksızın aynen kabul etmişlerdir.

Notlar:

1. Buradaki zaman anlayışını, kozmik zaman olarak anlamak (konumuz ve yazımızın hacmi açısından) yeterlidir.
2. Varolanın, varolan olarak (Sein des Seienden) varlığını tecrübe etmesi. Biz orada olmayı Heidegger'in kullandığı anlamda ele alıyoruz. Varlığın tecrübesi için zamanın kendini sunuşu ve bunun nasıl olduğu yazımız için bilinmesi gereken bir önkoşul değildir. Fakat yine de Martin Heidegger'in 'Was ist Metaphysik?' (Metafizik nedir?) adlı kitabının yazımızın daha iyi anlaşılması açısından okunmasının faydalı olacağına inanıyoruz.
3. Bu kavram, İngilizceye 'empathy' olarak çevriliyor. Felsefi anlamda Türkçe karşılığı yok. Sözlük karşılığı, 'başkalarının duygularını sezgi inceliği olarak veriliyor.
4. Aslında ölümün başkasında tecrübesi başkasının ölümüne bizzat tanık olmaya indirgenemez. Başkasının zaman içindeki bedensel dönüşümü, yaşlanma, yüzdeki kırışıklıklar vs. yoluyla ben ve başkası arasında kurulan benzerlik (ähnlichkeit), ölümün önceden verililik alanını oluştururlar. Benzerlik kurmak için başkasının bir insan olması gerekli şart değildir. Bunu biraz daha açmak gerekirse, şunu söyleyebiliriz: hemcinslerimizin bulunmadığı bir ortamda, benzerlik kurmak için başka bir tür canlı ile temas yeterlidir.
5. Aslında birey kendisinde hiç bir zaman kaotik ortamı tecrübe edemez. Onun yaşadığı sadece beklentilerinin yerine gelmesinden kaynaklanan hayal kırıklığıdır. (dception). Çünkü bireyin kaos tecrübesini yaşayabilmesi için varoluşunun iki unsurundan birinin, yani zaman veya mekân fenomenlerinden birinin iptal edilmesi lazımdır. Böyle bir durumda da insan yaşadığı kaos'u anlamlandıramaz. Anlamlandıramayan, bir şeyde tecrübe edilemediğinden birey kaos tecrübesini yaşayamaz.

6. Enam 59 - Tevbe 51 - Hadid 22/23 - Kamer 49.s

Umudun Usulsüz Ezgisi

Susturulan dilim fısıldadığında doğuracak zamanım henüz gelmemiştir. Ölümü de içine alan kocaman, garip bir yaşama duruyordu önümde. Ve korku... Üç alabilir miydi görünmeyen, duyulmayan, yok olan o? Bir sabah, kulaklarıma kadar yırtılmış ya da çarpılmış ağzımla uyanabilir miydim gerçekten?

Gözlerime dokunma!

Tüm bu ağaçlar, çiçekler; bu dağlar, kırlar, kayalar içimden sökülmiş sanki. Nehirler denizlere içimden dolmuş. Rüzgarlar almış soluğumu. Bana hiçbir şey kalmamış! Bana hiçbirşey! Et kalmışım. Kemik, ilik, kan, sidik, balgam!

Sesim! Sesim!

Saçları ne güzel. Dişleri yasemin aklığında. Çağla yiyor. Uzun... iki parlak çakıtaşı, sabahın ortasına düşmüş iki gece. Düşlerine mi çağırıyor beni? Nerden gidilir, nasıl girilir? Uzak kokuyor.

Sancı!

Gözlerimi yumuyorum: Işık. Saçlarımı öpüyor yasemin kokusu. Topuklarımı yalayıp geçiyor bir nehir. Bir dağ yalçınlaşıyor göğsümde. Giderek derinleşiyor karnımdaki uçurum.

Kızıl imge! Aşk!

Koşuyorum. Kaçıyor muyum yoksa? Neden? Unut şimdi. Herşeyi!

Sen benden doğdun, diyor. Gizimi çözmeye çalışma! Peşimden gel. Ben gerçek ve tek kurtarıcıyım. Arzuladığın ölümsüzlüğüm. Hep aradığımdım, buldun; sonsuzunum. Her şeyi sil, beni yaz, bana yazıl. Sığın bana. Kanatlarımın altına gir. Unut karmaşayı. Unut unutulmayı. Unut anlamsızlığı. Tutun bana, tutun yoksa düşersin. DÜŞERSİN! izimi ara, izimi sür, yüz sür, ağla! Benden başkasına dönüp bakma sakın! Dokunduğun her ten, olsa olsa bir yalnızlık yatağıdır kendine sunduğun. İmgelerle, özlemlerle donat beni. Budur aşkımın ilkesi.

Şiirimi yaz!

O da böyle konuşur, şunu istermiş: adak yapıp takdirimi bozduğunu sanırsan, yanlıştır, yanılırsın. Sen bilirsin yine de.

Dua et!

Isırılmış, çürümüş, kokuşmuş et!

Bu ipler kalbimi, sevgimi...

Cennet yok! Cennet yok!

Kısıldı, söndü işte gülümsemem.

Sevincim yüzüstü bıraktı beni.

İncelip uçtu özlemim.

Kırık düşüncelerimin beşiğinde sallanan ne!

İşıldayan aklım mı deliliğim mi?

Kes! iplerini kes!

Karanlık... Boşluk... Sancı... Zar... yırtıldı

Göründüm işte

Sular beni... Sular beni... Burası neresi?

İşte yine arıyorum, yüreğim hep uzaklarda.

Ama, ya gücüm, gücüm yetecek mi buna? Dokunamadığım düş olarak mı kalacağım? Hayır! Hayır, bu kez hiçbir şeyi koymayacağım yerime. Kendimi kendimle çarparım, ağzımı kendim yırtarım kulaklarıma kadar, gerekirse.

Ama ellerim, onlar ne kadar zavallı! İşte uzanmak istiyor şu sıcaklığa. Isıtan mıdır, yakan mıdır yoksa?

Uyan içimdeki ateş, harla ve sına. Ve sen, ateşini bana sunan, kendini de yaktın mı bu ateşle? Birlikte savrulalım, küllerin nerde? Benim yalnızlığım bu. Küllerin nerde? Geçsem içinden, tek ayağımın üstünde bir buz yontusu gibi anlarca düşünüp kalır mıyım şimdi? Şimdi? Ya şimdi?...Ey umut, uzaklarımdan onmaz yolcusu, ne getirdin bana? Yok olan zaten yoktu, var olanla ilgili bir yanılırsam daha, öyle mi?

Umudun usulsüz ezgisi:

Su ol, nehir yatağında seviş.

Kanat ol göklendir sevgiliyi.

Hepsi bu. hepsi bu. Değil tabii.

Arayışlarla kazınsın köle kıvancın.

Uykuların düşü ol, sev loş yüreğini.

Hepsi bu hepsi bu.

Değil tabii

Hepimiz Rehineyiz

Neden yaşlılık sonucu, beklenen, önceden bilinen, aile içinde ölüm -İbrahim'den büyükbabalarımıza, geleneksel topluluk için tam bir anlamı olan tek ölüm- bugün artık bu anlama hiç te sahip değil? Artık dokunaklı bile değil, neredeyse gülünç, her durumda toplumsal olarak anlamsız. Neden bugüne dek cemaat için bir anlam-dışı olan (bizim için intihara denk bir biçimde hoş bakılmaz ve lanetlenirdi) kaza sonucu, şiddetli ve rastlantısal ölüm bizim için bu denli anlam taşıyor: söylentileri yalnızca o canlandırıyor, büyülüyor ve imgelemi harekete geçiriyor. Octavio Paz'ın dediği gibi kültürümüz bir kez daha Kaza'nın kültürü.

Ölümün medya tarafından aşağılık bir şekilde sömürüsü mü? Hayır: onlar, hesapsız ve dolambaçsız herkes için doğrudan önem taşıyan olayların sadece şu ya da bu şekilde ölümle ilgili olanlar olduğu gerçeği üzerine oynamakla yetiniyorlar. Bu anlamda en aşağılık olan medya aynı zamanda en nesnel olanıdır. Ve burada da bastırılmış bireysel itkiler, bilinçdışı sadizm ifadeleriyle yapılan yorum boş ve ilgisizdir, çünkü söz konusu olan kollektif bir tutkudur. Korkunç ve feci ölüm iğrenç kitlesel medyanın yönlendirdiği küçük bireysel bilinçdışını tatmin etmez (Bu ikincil bir görüştür ve üstelik ahlaki olarak hilelidir). Bu tür bir ölüm çok derinden sarsar çünkü bizzat grubun kendisi için tutkusunu ortaya koyar, kendi gözünde değiştirir ve kurtarır.

"Doğal" ölüm anlamdan yoksundur çünkü grubun hiçbir katkısını taşımaz. Sıradandır çünkü sıradanlaşmış bireysel özneye, sıradanlaşmış aile hücrelerine bağlıdır, kollektif yas ve neşe içermez. Herkes kendi ölüsünü gömer. İlkelerde "doğal" ölüm yoktur: her ölüm toplumsal, kamusal ve kollektiftir; ve her zaman grup tarafından içe çekilmesi gereken bir iradenin sonucudur (biyoloji değil). Bu içe çekme şenlik ve ayinlerle yapılır. Şenlik irade değiştokuşudur (şenliğin biyolojik bir olayı nasıl gidereceği anlaşılmaz). Ölünün başında kefaret ayinleri ve kötü iradeler değiştokuş edilir. Ölüm oynanır ve sembolik

olarak kendini kazanır: ölü kendi statüsünü kazanır ve grup bir partnerle daha zenginleşir.

Bizim ölümüz ise bırakıp kaçan biridir. Değiştokuş edecek bir şeyi yoktur. Daha ölmeden önce bir kalıntıdır. Bir birikim yaşamının ifadesinde toplamdan çıkandır o: bu iktisadi bir işlemidir. Heykeli dikilmez: yaşayanların ölümler üzerindeki aşikâr üstünlüklerinin görgü tanığı haline gelir. Bu düz, tek boyutlu bir ölümdür, biyolojik parkurun sonudur, bir alacağın ödenmesidir: "ruhunu teslim etmek", içindeki boşaltılan bir kap gibi, bir araba lastiğı gibi.

Böylece tüm heyecan şiddetli ölüme sığmır: kurban verme gibi gözüken tek ölüm budur. Kurban, yani grubun iradesiyle gerçek tür değişimi. Ve ölümün bir kaza, işlenen bir suç ya da bir felaket sonucu olması çok önemli değildir: doğanın bir meydan okuması olan "doğa" nedenden uzaklaştığı ölçüde grup meselesi halini alır, kollektif ve sembolik bir cevap gerektirir. Tek bir kelimeyle, aynı zamanda kurban verme heyecanı olan yapay heyecanı uyandırır. Doğa düzdür ve anlamı yoktur. Bir ölünün doğaya teslim edilmemesi gerekir, katı kuralları olan ayinlerle değiştokuş edilmelidir ki ölümün enerjisi ve ölünün enerjisi gruba yansısın, bir doğa kalıntısı olmaktansa grup tarafından içe çekilsin ve harcansın. Ölümü ve onun kopuş enerjisini içe çekmek için artık etkili ayinlerden yoksun olan bizlere ölümün şiddetli oyununda kurban fantazması kalıyor. Otomobil ölümün yoğun ve derin bir biçimde kollektif tatmin yaratmasının kaynağı budur. Ölümcül kazada büyüleyici olan, ölümün yapaylığıdır. Teknik, doğadışı, o halde (belki de kurbanın kendisi tarafından) istenmiş ve dolayısıyla yeniden ilginç hale gelen, çünkü istenmiş ölümün anlamı vardır[...]

Rehin alma olayları herkes tarafından kınanır; derin bir korku ve neşeye yol açar. Ve siyasetin kayıtsızlığa gömüldüğü bir ortamda çok önemli bir siyasal ayin haline gelmek üzeredir [...] Burada bir tür kurban zamanı, infaz ayini vardır: bu, toplu olarak beklenen ölümün eli kulağındalığıdır. Bu ölüm hiçbir şekilde

hakedilmemiştir, bunun için de kurban verme açısından kusursuzdur, ayini yöneten papaz, "suçlu" genelde sonunda ölmeyi kabul eder ki bu hepimizin, iktisadi düzenden daha derinden katıldığımız sembolik bir değiştokuşun kurallarına uygundur[...]

Hepimiz rehineyiz; rehin almanın sırrı burada ve hepimiz yıpranarak aptalca ölmektense ölümü almayı ve ölüm vermeyi istiyoruz. Çünkü vermek ve almak sembolik bir edimdir (sembolik edimin kendisidir). Bu edim ölümün, sermayenin "doğal" düzeninde sahip olduğu tüm kayıtsız olumsuzluğu ortadan kaldırır. Aynı şekilde nesnelere ilişkimiz artık ne canlıdır ne de ölümlü: araçsaldır -onları imha etmeyi bilmiyoruz ve bizi öldürmelerini beklemiyoruz- İşte bu nedenle ölü nesnelere bunlar ve sonunda bizi öldürecekler ama tıpkı iş kazasında olduğu gibi, bir nesnenin diğerini ezmesi gibi. Çünkü ölüm paylaşılan bir şeydir ve diğer insanlarla olduğu gibi nesnelimizle de paylaşmayı öğrenmeliyiz onu. Ölüm, ancak verildiği ve alındığı zaman, yani değiştokuş sonucu toplumsallaştığı zaman anlamlıdır. İlkel düzende bunun için gerekli herşey vardır. Bizim kültürümüzdeyse tersine herşey ölümün asla bir başkasından değil, bedeninin miadının dolması gibi yalnızca "doğadan" gelmesi için herşey yapılır. Ölümümüzü vücudumuzda kayıtlı "reel" bir kader gibi yaşıyoruz ama onu sembolik değiştokuş ayinine dahil

etmeyi bilmiyoruz. İktisadi siyaset gibi, "Reel" in düzeni bedeninin "nesnelliğinin" düzeni bu değiştokuştaki kopmadan kaynaklanır. Bedenimiz, o andan itibaren değiştokuş edilemez ölümün kapatıldığı yer olarak var olmaya koyulur ve sonunda bedeninin o biyolojik özüne inanırız. Ölüm o özü gözetler, bilim de ölümü. Biyoloji (dirimbilim) ölüme hamiledir, çizdiği beden ölüme hamiledir; hiçbir mit onu özgürleştiremez. Ölümü bilimin bu baskınlığından özgürleştirecek mit ve ayin kaybedilmiştir ya da henüz bulunamamıştır.

İşte bu nedenle ötekileri, nesnelimizi, kendi bedenimizi bir araçsallık içinde sınırlamaya çalışıyoruz: onlardan ölüm almamak için. Ama yapacağımız bir şey yok: ne ölüm için, ne başka şeyler için. Sonunda almak ve vermek istediğimiz için bizi, kendi bedenimizin hayaletine [simulacre] hapseden o oluyor.

↓

Not: BAUDRILLARD J., L'Echange Symbolique et la Mort, Gallimard, 1976, s.250-254'ten derleyip çeviren Nazlı Ökten.

Gelecekte uğrayacağımız İnanlar:

şifre
dip
keşif

Abı-ı Hayat

Yaşlı düşünür Aboniel, kendini kimya çalışmalarına ve gizli ilimlere adanmış Balkh şehrinde yüksek bir kulede yaşıyordu. Laboratuvarına hiç kimse girmemişti. Yine de Aboniel insanoğlu ile ilişkiden bütünüyle kaçınmazdı; aksine, sihir ve simyanın yasak bilgisini kendine ayırarak, arada sırada felsefe ve tüm meşru bilgileri öğrettiği, şehrin en soylu ailelerine mensup yedi genç öğrencisi vardı.

Bir gün yedi öğrencisini gizemli dairesine topladı. Saygı ve merakla içeri girdiler ama üstünde suyu andıran berrak bir sıvıyla dolu yedi kristal şişecik duran bir masanın ardındaki düşünürden başka bir şey görmediler.

"Öğullarım," diye başladı düşünür, "ne gayretlerle, doğanın gizli sırlarını anlayan ve tüm çağların filozoflarını cezbetmiş ve aciz bırakmış meseleleri çözen biri olarak namlandığımı biliyorsunuz. Bu rivayette, tıpkı benim amacımda olduğu gibi değişiklik olmaz; ama düne kadar benim talihim de benden öncekiler gibiydi. Başardığım küçük şey başarmamaya mecbur kaldıklarım ile karşılaştırıldığında hiç bir şey sayılır. Başarım şimdi bile kısmi olmaktan öteye geçmez. Altın yapmayı öğrenmedim; ölüme kadar hayat kaidesini hatırlayamadığım ya da cansız bir maddeye hayat aşılama yapmadığım gibi. Ama eğer yaratamıyorsam muhafaza edebilirim. Ab-ı Hayat'ı keşfettim."

Düşünür, öğrencilerinin çehrelerini incelemek için bir an durdu. Yüzlerinde büyük bir şaşkınlık, ustalarının doğruluğuna şeksiz inanç ve kendilerinin de onun açıkladığı aşkın keşfin katılımcıları olabileceklerine dair ürkek umudun pırıltılarını okudu. "Eğer sizin de arzunuz buysa," diye devam etti, "bu sırrı size de bildirmek istiyorum."

Bir ağızdan bir sevinç nidası bu noktada bir belirsizliğe gerek olmadığına ikna etti onu.

"Fakat unutmayın ki," diye tekrar başladı, "bu bilginin de diğer tüm bilgiler gibi mahsurları ve kusurları var. Bir bedel ödenmeli ve öğrenmeye geldiğiniz zaman

bu bedel çok ağır görünebilir. İleri sürmek üzere olduğum şartların benim dayatmam olmadığını bilin; bu sır bana iyi olmayan ruhlarca ve mecbur bırakıldığım koşullara kesin olarak uymak şartıyla bahşedildi. Ve şunu da bilin ki bu bilgiyi kendi hayrıma kullanmak fikrinde değilim. Hayatla seksen senelik aşinalığım beni onu uzatmaktan çok kısaltma usulleri için can atar hale getirdi. Şayet yirmi yıllık tecrübeniz sizi de aynı sonuca ulaştırdıysa bu sizin için iyi olabilir."

Bu zaten saygıdeğer hocalarının öğretisi olageldiğinden, hayatın boşluğunu, beyhudeliğini ve genel yetersizliğini peşinen kabul etmeyen ve gerçekten gayretle savunmayan tek bir genç adam bile yoktu. Bununla birlikte o andaki tavırları, teori ile uygulama arasındaki uçurumun büyüklüğüne ve fitri bir içgüdü'nün varlığı karşısında, entellektüel kanaatin güçsüzlüğüne Aboniel'i ikna edecekti, belki de ikna olmaya ihtiyacı olduğu için.

Hep bir ağızdan, akla gelebilecek her tehlikeyi cesaretle karşılamaya ve ustalarının harika sırrını paylaşmak için bir şart olarak ileri sürülebilecek her denemeye katlanmaya hazır olduklarını ifade ettiler.

"Peki, "dedi bilge," şimdi de şartlara kulak verin."

"Her biriniz, sadece birinin içinde Ab-ı Hayat olan bu yedi küçük şişeden birini rastgele seçmeli ve hemen bir yudumda içmelidir. Diğerlerinin muhtevası çok daha farklı: sadece benim ustalığı'mın yapılmasını mümkün kıldığı ve bilimin hiç birinin panzehirini bilmediği ölümcül altı zehir. İlki bağırsakları ateş gibi kavurur; ikincisi tüm damarları dondurmak ve tüm sinirleri felç etmek suretiyle öldürür; üçüncüsü ise delice ihtilaçlarla. Buna kıyasla dördüncüyü içene ne mutlu ki içer içmez yıldırım çarpmış gibi ölü olarak yere kapaklanacaktır. Bahtına beşinci şişe düşene de hemen bir uykuya dalacağı ve acısız bir unutkanlık içinde öleceği için çok fazla acımam. Ama ne yazık ki altıncuyu seçen yaşayan ölüye: saçları başından dökülür, derisi bedeninden soyulur ve uzun süre müthiş acılar içinde can çekişir. Yedinci şişecikte

arzuladığınız şey var. Şimdi ellerinizi aynı anda masaya uzatın; herkes kaderin onun için tahsis ettiği iksiri tereddütsüz alsın, cesaretle içsin ve talihinin neticeyle tasdik ettiği hasleti olsun." Yedi öğrenci yedi ifadesiz suratla birbirlerine baktı. Sonra bakışlarını hep birlikte hocalarına çevirdiler, simasında bir şakacılık belirtisi bulmak umuduyla. Simasında soğukkanlı bir vakardan başka birşey keşfedilemezdi, yahut şans eseri bu vakarın altına gizlenmiş bir ironi ifadesi gibi bir şey vardıysa bile bu görmeyi istedikleri türden bir ironi değildi. Sonunda, ölçülemeyecek kadar küçük bir farkın Ab-ı Hayat'ı zehirlerden ayırmaya yardım edebileceğine inanarak şişecikleri incelediler. Ama hayır, kaplar dış görünüm olarak farksızdı ve muhtevaları da eşit derecede renksiz ve berraktı.

"Ee," dedi Aboniel, sahibici ya da sahte bir şaşkınlıkla, "daha ne bekliyorsunuz? Çok daha önceden altınızı ölüm acıları içinde göreceğimi sanmıştım."

Bu söz yedi kararsız öğrenciyi cesaretlendirmede. En cesur ikisi ellerini masaya yaklaştırır gibi yaptılar ama yaptıklarının takip edilmediğini algılayarak biraz mahcubiyet içinde geri çektiler.

"Ey büyük hoca, şahsen bu değersiz varoluşa kıymet verdiğimi sanmayın," dedi içlerinden biri en sonunda, kuşatıcı sessizliği bozarak, "ama hayatı benimkine bağlı olan yaşlı bir annem var."

"Benim," dedi ikincisi, "bakmam gereken evlenmemiş bir kızkardeşim var."

"Benim," dedi üçüncüsü, "hiç bir suretle yüzüstü bırakamayacağım yaralı ve candan bir dostum var."

"Ve benim de seve seve intikam aldrıtacağım bir düşmanım" dedi dördüncüsü.

"Benim hayatım," dedi beşincisi, "tamamen bilime adanmıştır. Yedi iklim denizlerine dalmadan önce onu feda edebilir miyim?"

"Ya ben aydaki ilk insan olarak konuşma yapmadan?" diye sordu altıncısı.

"Benim," dedi yedinci, "ne annem var ne de kızkardeşim, ne dostlarım ne de düşmanlarım; bilim

şevkimin arkadaşlarıminkine eşit olmadığı gibi. Ama kendi bedenime daha büyük saygım var; herşeye rağmen benim gözümde son derece değerli."

"Sözün özü," diye özetledi bilge, "hiç biriniz ölümsüzlük kadehi için bir girişimde bulunmayacaksınız, öyle mi?"

Genç adamlar ustalarının alayının doğruluğunu onaylamaya gönülsüz ve onu reddedemeden, sessiz ve şaşkın öylece kaldılar. Halihazırda olmayan bir orta yol aradılar.

"Kura," dedi biri en sonunda, "kura çekemez miyiz? Herkes kaderin uygun gördüğü gibi sırayla bir şişe alır."

"Buna karşı değilim," diye yanıtladı Aboniel, "yalnızca, herhangi birinizin şansını artırmak yoluyla şartları ihlal etmek için girişilecek en küçük teşebbüsün herkesin işini bozacağını unutmayın."

Öğrenciler hızla farklı uzunluklarda yedi tüy kalem bulup malum biçimde çekmeye giriştiler. En kısası tüy kalemleri tutanın elinde kaldı; mazeret olarak annesine karşı evlatlık vazifesini ileri sürenin.

Kararlılıkla masaya yaklaştı, elini yarı yarıya yaklaştırdı. Sonra ikinci tüy kalemi tutana, kızkardeşi olana dönerek aniden dedi ki: "Anne ile oğul arasındaki ilişkinin kardeşler arasında olandan daha kutsal ve candan olduğunu herkes bilir. İlk riski benim yerime yüklenmen daha uygun olmaz mıydı?"

"Yaşlı bir anneyle yetişkin bir oğul arasındaki ilişki," diye imalı bir tonda yanıtladı kendine söz söylenen genç "her ne kadar çok kutsal ise de, ölümlü sona ermesi gerektiğini göz önüne alırsak, doğal olarak uzun ömürlü olamaz. Buna karşın kardeşle kızkardeş arasındaki ilişki, şayet Allah da isterse, yıllarca sürebilir. Yani ilk tecrübeye senin girişmen daha uygun."

"Bilge Aboniel'in bir talebesinden böyle bir safsata

mı duyacaktım?" diye hiddetle feryat etti il konuşan.
"Annelik ilişkisi..."

"Bu saçmalığı bir son ver." diye bağırdı diğer altısı,
"şartları yerine getir ya da görevi bırak."

Öğrenci bu zorlamayla elini masaya uzattı ve şişeciklerden birini tuttu. Ama kendi imgeleminde, sıvının uğursuz kokusunda onu diğerlerinin masum kokusundan ayıran bir şey bulduğunu tasavvur edince, güçlkle yaptı bunu. Hızla şişenin yerini değiştirdi ve bir diğerini tuttu. O anda başlarının üstünde bir ateş topu ve bir gökgürültüsü patladı ve yedi öğrenci baygın olarak yere uzandılar.

Yeniden akılları başlarına geldiğinde kendilerini Aboniel'in evinin dışında, şoktan sersemlemiş olarak ve oynadıkları rolden dolayı utanç içinde buldular. Gizliliğin bozulmayacağına hep birlikte yemin ettiler ve evlerine döndüler.

Yedilerin sırrı, yedi kişinin sırrından beklenebilecek kadar iyi korundu. Yani, yedi günün sona ermesine kadar Balkh sakinlerinin yedide altısından fazlasınca bilinmiyordu. En son öğrenen, askerlerini hemen bilgiyi yakalayıp Ab-ı Hayat'a el koymaları için yollayan Sultan'dı. Aboniel'in dış kapısından girmeyi başaramayınca kapıyı kırarak açtılar ve odaya girince onu, yaşam bahşeden iksir için horgörüsünü gösteren herhangi bir itiraftan daha belagatlı bir durumda buldular: Koltuğunda ölüydü. Önünde masada, yedi şişecik altısı tamamen dolu, yedincisi boş olarak duruyordu. Elinde, üstünde şunların yazılı olduğu bir kağıt tomarı vardı:

"Yetmişiki yıl bilgiyi ele geçirmek için çabaladım ve şimdi dünyaya zahmetimin meyvasını, altı zehir miras bırakıyorum. Bunlara ölümcül bir zehir daha ekleyebilirdim ama bundan sakındım."

"Mezartaşıma, burada insanın ıstırabını devam ettirmekten kaçınan ve kendi başına zararsız olabilecek ölümcül bir lütuf bahşeden biri yatıyor diye yazın."

Davetsiz misafirler, Aboniel'in son sözlerinin anlamına nüfuz etmeye çalışarak birbirlerine baktılar.

Bakınırken, yakın bir odadan gelen büyük gürültüden ürktüler, büyük bir maymunun dışarı atlamasıyla daha da huzursuz oldular. Maymunun parlak tüyleri, coşkun oyunculuğu ve anormal çevikliği hepsini merhum düşünürün aşırı bir istihza ilhamı etkisinde Ab-ı Hayat'ın her bir damlasını hayvana içirdiğine inandırdı.

Notlar:

Çeviren: Balku

Richard Garnett, The Twilight of the Gods, Penguin Books, 1947

RICHARD GARNETT (1835-1906)

Richard Garnett, kağıt üreticisi bir ailenin oğlu olarak İngiltere-Ofley'de doğdu.

Tanınmış bir filozof olan babası Rev. Richard Garnett'in 1851'de ölmesinden sonra 15 yaşındayken Siz Anthony Panizzi tarafından British Museum Library'e alındı ve 1899'da emekli oluncaya kadar 48 yıl kütüphanede çalıştı. 1905'te yayımlanan British Museum katalogu onun 25 yıllık çabasının ürünü sayılabilir.

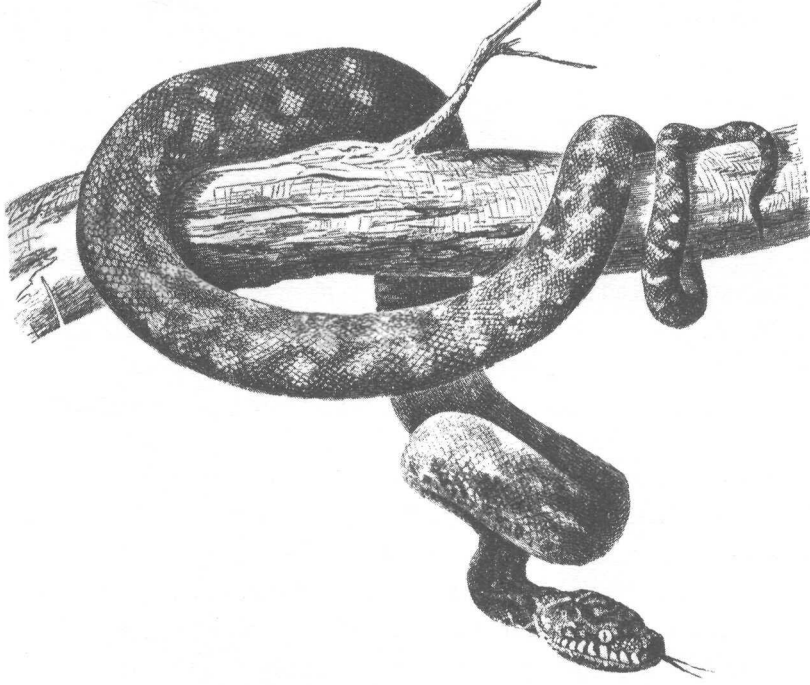
Almanca, İtalyanca ve Portekizce'den yaptığı çeviriler var. Ayrıca bir çok biyografinin ve eleştiri kitabının yazarıdır.

The Twilight of The Gods daki hikayeleri onun alışılmış çalışmalarında mümkün olamayacak bir şekilde hayata karşı sinik tavrını ve ince olayını yansıtır. Bunların, Yunan yazarı Lucian tarzında fabller olarak tanımlandığı da olur.

The Elixir of Life ilk olarak temmuz 1881'de Our Times adlı bir derginin üçüncü sayısında yayımlanmıştır.

Battaniye Kaplanı

Gözlerimi açtım. Geceyi, üzerime örtülü kaplan postu desenli battaniyemin, kabusların vahşi hayvanlarına karşı sağladığı güven duygusuyla geçirmiştim. Ama uyandığında pek de güvende olmadığını anladım. Battaniyenin tam üzerinde, dal parçasına sarılmış bir yılan, açık ağzından dışarıya uzanan çatal diliyle karşımda duruyordu. Sivri dişlerinin arasında bileye büyüklüğünde bir kehribar dikkatimi çekti. Çok yavaş hareketlerle altından sıyrılabirsem ondan kurtulabileceğimi düşündüm. Aksi halde beni ısırması içten bile değildi. Yanılmışım. Ne kadar gayret etsem de başarılı olamadım. Beceriksizce kendisinden kurtulmaya çalıştığımı farkedince, küçük birer ok görünümündeki dişlerini etime saplayıverdi. Zehirin içime doğru sızarken yaydığı sıcaklığı ve ardında bıraktığı keskin ağrıyı hissediyordum. Önce bağırıp inledim. Acıyla açılan ağzımın yukarıya doğru ittiği sağ yanağımın bulanık görüntüsü görüş alanımı kapattı. Çıkardığım sesleri duyamıyordum. Ses denilen şey benim için sadece gırtlığımdaki gıcıklayıcı titreşimlerden ibaretti. Dişlerini battaniyenin ve altındaki kalın yorganın üzerinden böğrüme geçiren bu yılanın varlığını bir türlü kabullenemiyordum. Olanları yeniden düşündüm. O ana değin bende gerçeklik duygusu yaratan ve neredeyse yüzüme dokunacak kadar yakınımda duran bu varlığın sadece üzeri gözalcı parlalıktaki pullarla kaplı bir gövdeden ibaret olduğunu anımsadım. Onun bir yılan olduğunu düşünmem de bu yüzdendi. Aslında başını kesinlikle görmemiş, varlığını sadece bu etkileyici gövdeden çıkarsamışım. Ancak yılan gerçek değilse, ısırarak verdiği acının nasıl böyle gerçek olabildiğini anlayamıyordum. Başını görmeye çalıştım, fakat uyandıığım zaman sadece sağ gözümü açmış olduğumu farkettim. Ve sağ gözümün görüş alanı içinde onu bütünüyle görmem mümkün değildi. Görüntünün diğer yarısını da tamamlamak, bunun gerçek bir yılan mı, yoksa battaniye kaplanının bana oynadığı bir oyun mu olduğunu anlamak için öteki gözümü de açmam gerekiyordu. Hafızamda, sol göz kapağımın yerini aradım. Ama boşuna, gözümü harekete geçirecek kaslarımın nerede olduğunu bir türlü bulamıyordum. Bedenimin sol yarısı, tatlı bir uyuşuklukla battaniyemin kaplan postuna karışmış, derin bir uykuda; Kerberos'un salyasına bulanmış diğer yarım ise koruyucumu öldürmüş Kaplanboğanlar ormanında uyanıktı.

Değişikçe Aynı

I.

Rakamlarla bölümleyebilseydim hayatımı...

II.

İki. İşte yeni bir bölüm diyebilseydim rakamları görünce.

Sevinseydim. Ümitlenseydim. Nasılsa, 'bundan bir kaç yıl sonra ...' diye başlayan bölüm öncekilerde yaşananları bulanık ve zararsız hatıralara dönüştürecek gücü taşıyacaktı kelimelerinde. Her kelimeyi heyecanla okuyup, her bölümde bir kez daha dünyaya gelmiş olmanın sevincini taşıyabilirdim o zaman. Oysa hiç bir şey tasarlanmış gibi değil...

III.

Bazen hayatın, kutsal bedeninin ve onun içinde saklanan ilahi ruhun şımarıklıklarına hizmet eden bir film olduğunu zanneder insan. İnsan. Yani ben. Ben demekten korktuğumda hemen insan diyen ben. (Bazen tek bir cümle ne çok şey barındırıyor. Belki apaçık anlatmıyor ama gizliyor. Hep gizlediğim gibi.) İtiraf edilmemiş bir suç gibi sevmişim onu. Kendime bile açık vermektan korkarak. Zihnimin derinliklerindeki, onun sayılmayacak kadar çok resimlerinin sergilendiği galerinin koridorlarında dolaşan yitik ruhum, gölgesinden bile ürken, kendi dehlizlerinin karanlık bilinmezliğinde soğuk terler döken zavallı ve çirkin ruhum her resminin karşısında secdeyi alniyla öptü yıllar yılı.

IV.

Ne, ne zaman olmuştu? Şimdi bir çok şeyi birbirine karıştırdığımı anlıyorum ama engel olamıyorum. Adını ve ötekinin adını ve kendi adımları anmaktan duyduğum korku yine kelimeleri yardıma çağırıyor. Sıfatlar ve zamirler sarmal biçiminde örüyorlar belleğimdeki resimleri.

V.

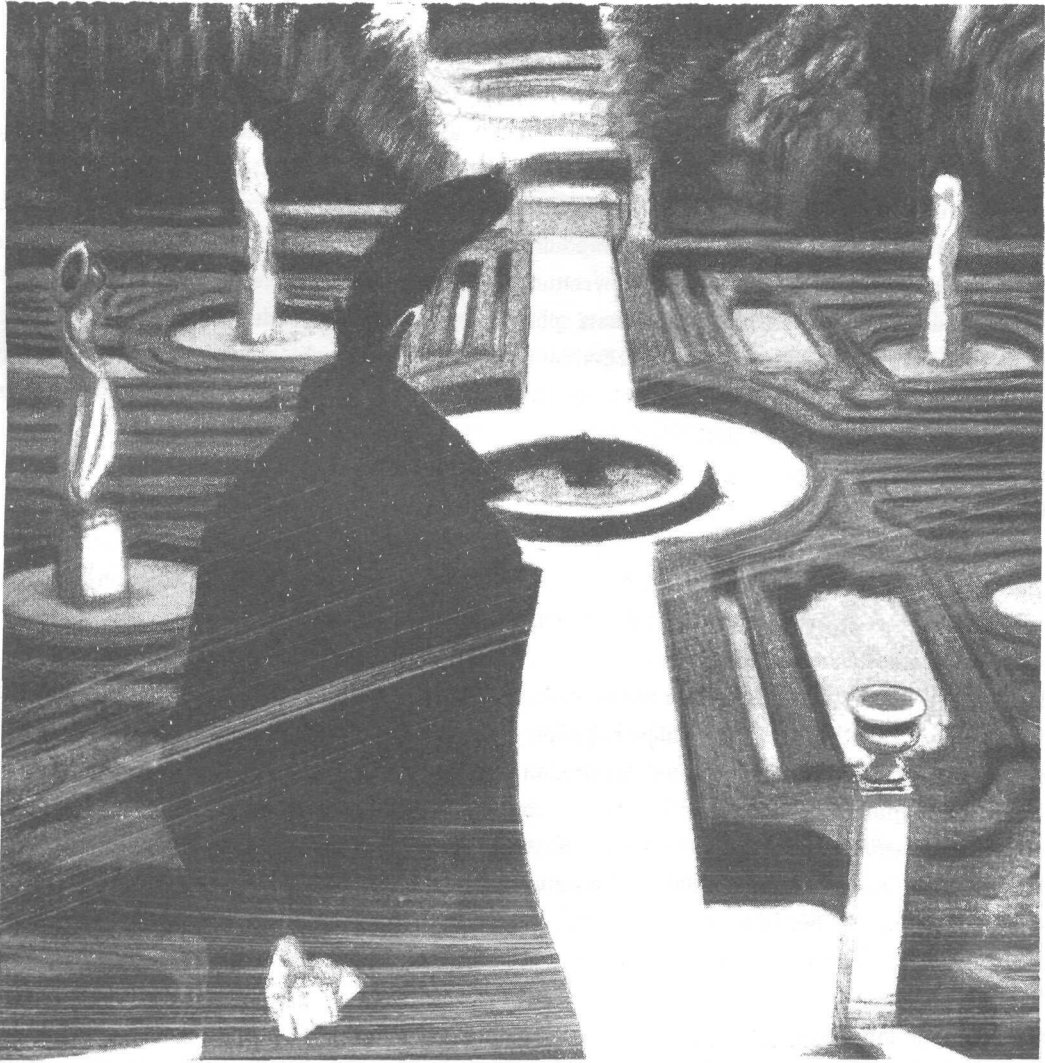
Bir kır gezintisi. Bol ışığın ısıtıp aydınlattığı ve aldattığı bir manzaranın ortasında yürüyoruz. Sırtımızda çantalar, çantaların içinde kitaplar, defterlerimiz, geniş bir örtü, yiyeceklerimiz, gözümüz gibi baktığımız bir şişe şarap, fotoğraf makinamız; yüzümüz güneşten kızarmış, yürüyoruz. Aramızda bir

kaç metrelik mesafe kendini sürekli hissettirecek bu görüntüye olağandışı bir boyut katıyor. Bizi hiç yalnız bırakmayan bu bir kaç metrelik mesafe, o ve ben; inanılması güç bir dostluk üçgeni kuruyoruz.

Hayır, birbirine aşık iki genç olarak hiç yaşamadık. Yaşayamadık diyemiyorum çünkü böyle bir şeyi hiç arzulamadık. Çünkü aşkın ne olduğunu da pek bilmiyorduk. Birbirimizi seviyorduk, bu doğrudu ama aşk? Onu üçümüz de kavrayamıyorduk. Aklımıza zaman zaman başa çıkılması güç bir tutku düştüğünde, en çok üçüncümüz korkuyordu olası gelecekten. O zaman alıp başımı giderim diye içleniyordu bu bir kaç metrelik mesafe. Başkalarıyla yaşarım diye kuruyordu, ama çok iyi bildiği bir şey vardı ki bizim kurduğumuz bu kutsal üçgeni asla bir daha kimselerle kuramayacaktı. Böyle zamanlarda bu bir kaç metrelik mesafe ve ben evde kendimizi manzum hikayelerle ve alkolle avuturduk. Yan dairede tek başına, masasının üzerine eğilmiş dalgın dalgın ders çalışan, arada sırada başını kitabından hiç kaldırmadan bir mandalina soyup kabuklarını yanbaşındaki sobanın üzerine koyan, ve bir kaç dakika sonra odaya yayılan meyva kokusunun keyiflendirmesi ile uzun süredir suskun duran teybin düğmesine basan, müziğin iç rahatlatan notaları ile mutfığa gidip çay demleyen dostumuzun neler yaptığına kulak kabartırdık. Kapısını çalmamak için zor tutardık kendimizi.

VI.

Aynı okulda okuyorduk. Aynı şehirden gelmiştik buraya. Evlerimizin yanyana olması da tesadüf değildi. Her işi büyük bir beceriklilikle halleden annem, sanki daha önce yüzlerce kez yaptığı bir işmişcesine büyük bir ustalikle okula kaydımı yaptırdıktan sonra bu evi bulmuş, içine ihtiyacım olacak kadar eşyayı eski eşyalar satan dükkanlardan pazarlıkla alıp yerleştirmiş ve beni alnımdan öpüp gitmişti. "Allah zihin açıklığı versin..." deyip gidişinin ardından kendimi oldukça yalnız hissetmiştim. Kocaman bir apartmanın küçük bir dairesinde, geldiğim yerlerde

L o r e n z o M a t t o t t i

hiç bir zaman rastlamadığım bir soğuk ve ürkütücü rüzgarın adeta beni ele geçirmeye çalışmasından korkarak bıçak sırtı uykulara daldım. İlk korkunç yılın ardından gelen, çektiklerimin ilahi bir ödülü gibiydi. Annemin kimbilir nereden tanıdığı birilerinin kızı da aynı okulu kazanmıştı. Benim için uyguladığı stratejiyi başarılı bulan annemin kararlı bir şekilde aynı apartmanda bir daire daha bulması, hem de bitişik daireye rastgelmesi, onu bana emanet edip gitmesi ve annem gittikten sonra onunla yalnız kaldığımız ilk kutsal gün hayatımda bir dönüm noktası olacağını anlamıştım.

VII.

Sessiz biriydi. Sessizliğinin bir okyanus kokusu vardı. O bütün şairlerin aşık oldukları kadın imgesinin sanki kendisiydi. Nedensiz bir hüznün rengiyle boyanmış olan gözlerinin siyahlığından kopan kara kanatlı kelebeklerin gelip, genç ruhumun henüz doğru dürüst tanımadığım kıvrımlarına birer birer konması beni şiire ve aşka aşık mecnunların dünyasına yaklaşıyordu. Ne yazık ki bir şair değildim. Başkalarının şiirleri ile ruhumu aydınlatmaya çalıştım hep. Onların dünyalarının bir yerlerinde kendime ve karanlık

gözlerin sahibine bir yer arayıp durdum.

VIII.

Bir gün onu okulun تنها bir köşesinde bana benzeyen bir oğlanla öpüşürlerken gördüm. Önce inanmadım. O olup olmadığını anlamak için uzun uzun seyrettim bu hararetle öpüşen çifti. Oğlan tüm yaşitlarımız gibi hafif utangaç deviniyordu. Hareketleri tedirginliğini ve heyecanını hemen belli ediyordu. O ise büyük bir iştahla ve sevgiyle öpüyordu çocuğu. Elleriyle sıkıca ensesini kavramış, bedeni dev bir penis haline gelmiş olan oğlana bir sarmaşık gibi dolanmıştı. Gözlerini sıkıca yummuştu. Yanakları ve boynu kızarmıştı. O olduğundan iyice emin olduktan sonra yüzüme ve bedenime yayılan ateşin etkisinden kurtulmak için hızlı adımlarla oradan uzaklaştım.

Midem bulanıyor, gözpınarlarım karıncalanıyordu. Kendimi eve atar atmaz müthiş bir paniğe kapıldım. Herşeyin sona erdiğini, herşeyin onun tarafından kirletildiğini, bittiğimi düşünüyordum. Bütün gün içtiğim içkileri akşamüzeri çıkarıp sızdım. Kapı çalındığında uyandım ve olup bitenleri unutmuş olarak kapıyı açtım. O her zaman ki saf haliyle karşımda duruyordu. O anda her şeyi hatırladım ama çok eskiden görülmüş bir rüya gibi, önemsiz ve gereksiz ayrıntılar olarak zihnimin uzak bir köşesine attım. Birlikte yemek yedik. Her zaman ki huzur dolu gecelerden biriydi. O masasına eğilmiş çalışıyor, ben ise onu profilden görebileceğim şekilde yer yastığına oturmuş sırtımı sobanın sıcaklığıyla ısınmış duvara dayamış, satırların arasında geziniyordum. Bazan aramızdaki o bir kaç metrelik mesafenin dürtmesiyle kendime geliyor, onu hayranlıkla seyretmekten kendimi alıkoyuyordum.

Ona öyle bakmamalıydım. Onu öyle görmemeliydim. O benim sevgilim değildi. Hiç bir zaman da olmamıştı. O benim dostumdu. Dost muyduk gerçekten? İnsan dostuna böylesine acı çektirir miydi? O muydu gerçekten acı çektiren? Evet kaynağı oydu ama...

IX.

Karmaşık düşüncelerle orada, o sobanın dizlerinin

dibinde kaç gece oturdum hatırlamıyorum.

X.

Daha sonraları o sevimli delikanlının aramıza katılmasıyla dört kişi olduk. O, sevgilisi, ben ve aramızdaki o birkaç metrelik mesafe... O sevgilisi ile mutlu görünüyordu. Delikanlı onun evine yerleşmişti. Beni yine eski sıklıkta çağırılmaya devam ediyordu ama ben ve aşılması imkansız mesafem bir karar vermek zorundaydık. Aklımızı başımıza toplayıp biraz uzak kalmaya ve bu mutlu çifti rahatsız etmemeye karar verdik. Benim yeni arkadaşlar edinip başka renkli bir hayata adım atmam da böylece gerçekleşmiş oldu. Yıllardır onun atmosferinde bir bitki gibi sürdürmüştüm yaşamımı. Şimdi ise yeni bir hayat vardı önümde. Daha doğrusu eski yaşamıma yeni bir yaşam daha eklenmişti. Mesafeyi, acıyı ve ümitsizliği evde bırakıp, kapıyı üzerlerinden kilitleyip kaçtığım yeni hayatım beklenenin aksine sefih bir mutsuzluk oyununa dönüşmedi. Herkes gibi biriydim işte. Herkesle beraber, herkes gibi...

XI.

Her delikanlı gibi ben de, ruhlarının bir yerlerinin aşkla kanamasını bekleyen kızlara şiirler okudum, çiçekler verdim, ürkek buselerini kabul ettim. Fakat ne vakit eve dönsem, karanlıkta elyordamıyla yönümü bulmaya çalışsam karşıma onun kutsal hayaleti dikiliyordu. Kaybedilmiş saflıktı o benim için. İlahi aşktı. Etkisinden asla kurtulamayacağım kaderimdi. Gerçi ne zaman istersem o zaman görebiliyordum onu ama... Ama onu görmek başka hayatları yaşadığımızın bir kez daha yüzüme vurulmasından başkaca bir duygu uyandırmıyordu. Ve içimde taşıdığım sır, onunla her karşılaşmamızda kafesinde rahatsız edilen bir kaplan gibi içimi tırmalıyordu.

XII.

Sırrımı kimseyle paylaşmayı hiç bir zaman düşünmemiştim. Fakat paylaşmadıkça büyüyen bu sır, eski dostum bir kaç metrelik mesafe ile kolkola girerek insanlarla aramda bir duvar oluşturuyordu. Her ne kadar onlar gibi davransam da hep bir şeyler

eksik kalıyordu. Tüm bunların hayatımdaki yansımaları ise yazmaya çalıştığım lirik hikayeleri okuttuğum yaşlı dostum tarafından gözleniyordu. Ötekilere benzemeyen bir adamdı. Bazen çok şeyler yaşamış olduğunu, bazense bir ergen kadar tecrübesiz ve saf olduğunu düşündüğüm bu dostuma bir gün, herşeyi açıkca yazdığım bir hikayemi götürdüm. Belki iyi hikaye yazamıyordum ama bir kez hikayeleştirildikten sonra herşeyin büyüsünü kaybedip, etkisinin azalacağını biliyordum. Hoş bilmesem de hep aynı şeyleri yazıyordum zaten. Fakat o hikaye yazdığım diğer tüm hikayelerden farklıydı. Orada ruhumdan büyük ve acılı bir parça vardı. Peçesi kaldırılmış bir ruh...

Yaşlı dostum hikayeyi büyük bir sessizlik içinde okuyordu. Hatta her zaman yaptığı gibi dolmakalemi ile imla hatalarını bile düzeltmiyordu. Ben hep yaptığım gibi kitaplıktan rastgele kitaplar çekip onları karıştırıyordum. Tam elime Gizli İlimler adlı kalın ve eski kitabı almıştım ki yaşlı dostum sessizliği bozdu: "Böyle biri gerçekten var mı?". Önce herkese hazırlamış olduğum kaçamak cevaplardan birkaçını gevelemek istedim, ama sonra neden bilmiyorum suçlu suçlu sustum.

O gece sabaha kadar hikayenin gerisini anlattım. Mandalina buharına bulanmış kış gecelerinden, kır gezmelerimizden, çektiğimiz fotoğraflardan, onun duruşlarından, hareketlerinde gizli olan ilahi estetikten, kullandığı kelimelerden, bu kelimeleri onun hizmetine sunan gücün memnuniyetinden, okulun bahçesinden, öteki delikanlıdan, kendi zavallılığımından, çıkışsızlığımdan, kaderin acıklı labirentinden bahsedip durdum. Hep başka bir şeyleri hatırlar gibi dinledi beni. Zaman zaman gerçekten üzüldüğünü, onun da içinde bir yerde buna benzer bir sır olduğunu, belki de herkesin böyle bir sırrı olduğunu anladım.

Sonra biraz laf olsun diye, biraz da isyan ederek sordum: "Kaderi değiştirmenin bir yolu var mı!"

Sorumu cevaplamak yerine o da bana kendi sırrını açtı.

Yıllar önce, henüz çevresine parlak ışıklar saçan bir gençken, gece vakti sabahlara kadar telefonda konuştuğu ancak yüzünü tek bir kez gördüğü bir kadından bahsetmeye başladı. Karanlıkların içinden acılı bir müzik gibi gelen bu sesin sahibi ile yaşadıkları umutsuz acıyı anlattı. Aralarındaki aşılması güç ve aşıldığında bir çok şeyin yiteceğinin habercisi olan mesafeyi anlattı.

Anlatırken sanki yanımda değildi. Sanki içinde bulunduğumuz gece, onun yaşadığı tüm gecelerin toplamıydı. Masa lambasından yayılan sarı, ölgün ışığın belirsizleştirdiği nesnelere içinde sadece onun derinden gelen sesini dinliyordum:

"Bazen karanlıkta konuşulur. O zaman duyulan sesin her tınısı ayrı bir önem taşır. Her kıvrımı farklı ve çoklu manâ alemlerine geçit verir. Harfler ne kadar safları sıkılaştırmaya çalışsalar da yine de tek başına, çıplak kalıverirler sözcüklerin içinde. Harfler harf olduklarından ürkerler. Çünkü sözcükler dünyaya karışır, cisimler dünyasında kendilerine bir yer edinirler. Kısa bir zaman sonra varlıklar alemi de kendilerine benzetir, onları ait oldukları çamurdan koparır, hayallerin büyüdü dünyasını vaadederek kanıdırır ve belirsizliğin ortasında birdenbire bırakıverirler. Her telefonu kapattığımızda kendimi o noktada bulurdum. Artık o noktadan ne geri dönebilir insan, ne de o muazzam ülküye varabilir... Elde tek bir şey kalır: ümit etmek ve acı çekmek. Kaderi değiştirmek boşuna bir çabadır. Çünkü değiştikçe kendisi olan tek şeydir kader. Ama yine de bir yerlerde yazılmış olan bir şeye inanıyorsan bir yolu var."

Sonra bana Levh-i Mahfuz'dan bahsetti. Allah'ın Kalem'e "Yaz!" diyerek olacak olan herşeyi üzerine yazdırıp sakladığı levhayı, bu levhada yazılı olanın dışında hiç bir şeyin olamayacağını, sadece oradaki yazıyı değiştirmek için bazı yöntemler olduğunu, ve bu yöntemlerin alışageldiğimiz büyüden farklı ve çok daha korkunç olduğunu anlattı. Bu yöntemin kökeninin bilinmediğini ama bilinen tüm

uygarlıklarda şu veya 'bu şekilde varlığını sürdürdüğünü ve en mükemmel noktasına geldiğinde yazıya döküldüğünü, Kenz ül Havas adlı kitapta toplandığını, tüm iyi büyücülerin bu kitabı anlamaya hayatlarını adadıklarını, ve uygulamayı başardıklarında korkunç sonuçlar aldıklarını söyledi. Bir kaç saat önce kurcalamaya yeltendiğim kitabın, Kenz ül Havas'ın eksik ve yanlışlarla dolu bir tercümesi olduğunu söyledi.

XIII.

Ondan sonraki geceler boyunca hiç bir yere gitmeyip bu kitabı inceledim. Saatlerce okuyor, anlatılanların anlamlarını kavramaya çalışıyordum. Hiç bir zaman inanmadığım ve inanmayacağım bu sapkın inanca bir oyunmuş gibi yaklaşıyordum. İçimde ise gerçekçi düşüncelerimle taban tabana zıt bir ümit, nabız gibi atıyordu. Haydi diyordu içimdeki ümit, haydi kaderini değiştirmek fırsatını yakaladın, kullan onu ve henüz çok geç değilken onu geri döndür. O delikanlıdan kurtulalım ve eski güzel günlere geri dönelim diye sevinç çığlıkları atıyordu o bir zamanlar aramızda soylu bir eda ile gerinen bir kaç metrelik mesafe.

Bense şaşkın şaşkın vefkleri, esmaları, duaları, fal çeşitlerini okuyordum. Hemen hemen her şey için bir büyü yapma yolu vardı. Kaybolan bir malın bulunması için olanından, diş ağrısı, sara, kalp hastalığı için olanına, kazadan ve nazardan koruyanından zengin mevki sahibi bir insan olmak için yapılanına kadar akla gelebilecek her şey için bir büyü vardı. Tabii ki karı koca arasını bozmak ve terkeden sevgiliyi geri getirmek için de onlarca çeşit vardı. Kader kurbanlarına kör bir umut ışığı olan bu kitabın değersizliğini kavramam uzun zamanımı almadı ama yine de hangi kurala göre yanyana geldikleri anlaşılamayan ve oluşturulduğunda kader çizgisinde değişiklikler yapma kudretine sahip olduğu iddia edilen sayı matrislerine karşı duyduğum merak bitmedi.

Aklıma takılan soruları bu konuda benden önce derinlemesine düşünmüş olan yaşlı dostuma

danışıyor, aslında onun da cevaplarını bilmediği sorular üzerine fikir yürütüyor büyü sistemini çözmeye çalışıyorduk.

İlk takıldığımız nokta tabii ki Levh-i Mahfuz'du. Eğer bu levhanın üzerinde olmuş olan ve olacak olan her şey bir kez yazılmışsa, bu yazılanların değiştirilmesi mümkün müydü? Ayrıca eğer her şey başından belirlenmişse bizim irademizin hareketlerimiz üzerinde bir etkisi yok muydu? Eğer yoksa, nasıl bir ödül ve ceza sistemi var olabiliyordu? Hiç bir dini öğretinin doğru düzgün yanıtlayamadıkları bu sorunun cevabını elbette ki bulamıyorduk ama fikir üretmemize bir engel yoktu.

Sonunda kendimize göre bir sistem tanımladık ve büyü, kader, irade arasındaki ilişkileri bu sisteme göre açıkladık. Ve her kuramın yaptığı gibi açıklayamadıklarımızı yok saydık. Sistemimiz kabaca şöyleydi:

Birincisi gerçekten de her şey o levhaya yazılmış ve o levha saklanmıştı. Fakat kader denilen bu yazılmış olanlar zamandan bağımsız bir varlık olan Tanrı tarafından yazdırıldığı için zaman dışında yazılmıştı. Zaman dışında yazıldığına göre öncelik sonralık gibi kavramlardan bahsetmek ancak bizi yanıltırdı. Yani o levhaya her şey yazılmıştı, halen yazılıyordu ve gelecekte de yazılmaya devam edecekti. Herşey, tüm zamanlar koskoca bir anın içinde tanımlanırsa bu sorundan kurtulabiliyorduk. Böylece hem özgür bir iradenin sonuçlarını yaşıyor hem de kader çizgisinin üzerinde yürüyorduk.

Peki kaderi, yani yazıyı değiştirmek mümkün müydü? Eğer mümkün olduğunu kabul edersek, nasıl mümkün olduğunu açıklamamız gerekecekti. Ve eğer açıklayabilirsek o zaman büyü'nün mümkün olduğunu kanıtlamamıza gerek kalmayacaktı. Büyü ile kader arasındaki ilişki yazıdan geçiyordu. Ya da yazının kendisiydi demek daha doğru olacak. Herşeyin kelimelerden dolayısıyla harflerden dolayısıyla sayılardan oluştuğunu düşünürsek, aynı bir atomun proton sayısını değiştirdiğimiz zaman başka bir

elementin atomunu elde ettiğimiz gibi, belli harfleri veya kelimeleri -ki bu anlamda dua da işlevsel anlamına kavuşmuş oluyor- bir araya belli bir sıra ile getirirsek yazılmakta olanı değiştirmek mümkün olabilirdi. Yani sözlerin, duaların, kelimelerin, harflerin büyüü zaten herşeyin onlardan ibaret olmasında yatıyordu.

Bu ve buna benzer kuramlar uydurarak geçirdiğimiz her gecenin sonunda eve dönüp de yalnızlığımın yanına uzandığımda ve onu özlediğimde, bu uydurduğumuz saçma sapan düşüncelerin dünyasına daha çok yaklaşıyor, korkuyordum.

XIV.

Bir gece onu öteki delikanlıdan uzaklaştıracak büyüü yapmak amacıyla kitabı açtığımda karşıma şu bölüm çıktı:

‘Esmaların ve ayetlerin şerhleri sırasında yazmak zorunluluğunda kaldığımız gerek celbiye ve gerekse kahriye gibi bazı hassaları kötüye kullananlar bir gün düşar olacakları her hangi bir reaksiyondan dolayı beni değil kendilerini levim edip hayıflansınlar.’

Bu satırların aniden karşıma çıkması bir an tereddüte düşmeme neden olduysa da amacımın kutsallığına ve aşkımin büyüklüğüne sığınarak malum büyüü yapmaya koyuldum. Ondokuz gece süren büyü süresince onunla karşılaşmamaya özen gösterdim. Onların her zamanki gibi bir yaşantı sürdürdüklerinden emindim. Hatta yaptığım büyüün hiç bir etkisi olmayacağına duyduğum güven de tamdı. Gerçekten de hiç bir şey olmadı.

XV.

Büyüü yapmam gereken zaman bittikten sonra onları tekrar görmeye başladım. Hayatlarında fazla bir değişiklik yoktu. İkisi de on gün sonra diplomalarını alacaklardı. Bir takım planlardan bahsedip duruyorlardı. Galiba yakın bir gelecekte nişanlanacaklardı. Birden gözümün önüne onların on yıl sonrası canlandı. Oradan oraya koşuşturan çocukları seven sapkın ve karanlık ruhlu bir amca olarak kendi varlığını da tahayyül ettim.

Gözlerimin önünde canlanan geleceğin boğuntusu gecelerimi karartmaya devam ediyordu. Hiç bir şeyden ümidim kalmamıştı. Çünkü yapabileceğim şeylerin en ucuna, komik duruma düşmeyi göze alarak gitmiş, saçmalıklar dünyasının prensinden el istemiştim. Belki de tüm hissettiklerime gölge düşürmüştü yaptıklarım. Onların ayrılmalarının herşeyi eski haline getireceğini kim garanti edebilirdi ki? Ama, ama diyordu içimdeki cılız ses, bu sefer kendimizden, aşkıımızdan, tutkumuzdan eminiz; engel aradan kalktığında gidip ona sunabileceğimiz muazzam bir yüreğimiz ve ısl ısl bir ruhumuz var...

XVI.

Bir gün engel ortadan kalktı. Daha doğrusu, bir gün o, gözlerinin karasından karanlık kelekelerin kalkıp ruhuma konduğu, uğrunda yıllardır acı çektiğim o kadın elinde bavulu ile apartmanın dev kapısından çıkıp gitti. Ben görmedim. Öteki delikanlı anlattı. Bütün gece burnunu çeke çeke anlattı. Kavga etmişlerdi. Yurtdışında bir burs bulmuş olan sevgilisi gitmek istemiş, delikanlı ise gitmekten ürkmüş, istememiş en sonunda da ‘Ben kalıyorum’ deme zayıflığını göstermişti. Ve sonuç olarak o gitmişti.

Yaşadığım şaşkınlığın dehşet verici boyutlarını asla anlaması mümkün değildi. Gözleri ağlamaktan kızarmış, dili ağzının içinde dolanan, ne yaptığının ayırdına her şey bittikten sonra varmış bir insanın çaresizliği ile evime -kaybedilen sevgilinin dostuna-sığınmış bu çocuğa üzülüyordum.

Üzülmek ne kelime adeta kahrolmuştum. Tüm bunlara sebep olduğumu düşündükçe içimde bir şeyler kopuyor, saflıktan, iyilikten ne kadar uzaklaşmış olduğumu, ettiğim büyüü duaların şeytanın salyalı ağzını öpmekten başka bir şey olmadığını anlıyordum.

Bütün gece konuştuk. Ona yardımcı olmaya çalıştım. İçtenlikle, samimiyetle ruhumu onun ruhuna yoldaş ettim. Gerçi ne yapsam azdı içimdeki vicdan azabını gidermek için. Bir yandan da bir geri döndürme büyüü yapmayı planlıyordum. Ve bu sefer gerçekten

de öteki delikanlı için yapacaktım büyüyü.

Fakat sabaha karşı, hayalkırıklığı ve yaralı ruhunu alıp gidince delikanlı, onun artık eskisinden de uzak olan hatırası ile kalakaldım. Artık onu göremeyecektim bile. İçimden yaşlı dostumu aramak geçti. Saat çok geç olduğu için buna cesaret edemedim. Ona olup bitenleri nasıl anlatacağımı kurdum saatlerce. Sonra da onun bana vereceği cevapları. Herşeyi gerçeklerin diline tercüme ettiğinde ortada son derece tablo olacaktı. Olup bitenlerin büyüyle, duayla falan ilgisi olmadığına ikna edecekti beni. Fakat yine de bozuk niyetlerimden duyduğum utanç ve onu ebediyen kaybetmenin acısı hep içimde kalacaktı.

XVII.

Hatıralar da yaşlanır, değişir ve eski berrak çizgilerini kaybederler. Onlar bile zamanın gücüne karşı direnemezler. Çünkü zamanın eline öyle tılsımlı ve ilahi bir güç verilmiştir ki, bir bölüm sonra bir bölüm önce yaşadıklarımıza baktığımızda sadece buruk bir tebessümle şaşarız, yaralarımızın nasıl böyle ıstalıkla sarıldığına... Zaman, usta bir saat tamircisinin sabrı ve dikkati ile üzerine düşeni yapar sadece.

O hiç dönmedi. Sadece arada sırada bir kartın arkasına yazdığı iki üç satır selam ve ne anlama geldiğini kavrayamadığım iyi dilekler...

Öteki delikanlı da her şeyi unuttu sayılır. Sevgilisinden kalan evi bırakmadı, hâlâ komşuyuz yani. Onun hatırasına sadık kalmak için bu evden ayrılmadığı sanılmasın. O benim rolüm. Onunkisi sadece bir alışkanlık. Onu ne kadar ve nasıl hatırladığını bilemem. İnsan yalnızca kendi acılarını hissedebilir. İnsan, yani ben... Ve her yalnız kalışında, beni gözlerinde derin bir acıyla izleyen eski dostum bir kaç metrelik mesafenin de yardımıyla onu düşünürdüm. Gözlerini, karanlık kanatlı kelebekleri, uçumuzun de mutlu olduğu o kayıp cenneti... Sonra neden peşinden gitmediğimi sorardı eski dostum.

Aşkın peşinden gitmemeyi ab-ı hayatı bulup da içmemeye benzetirdi; kışkırtmaya çalışırdı beni aklınca. Ben de ona neden ardından gitmediğimi, neden durduğumu, hayatımı değiştirmekten nasıl tedirgin olduğumu anlatırdım uzun uzun:

"Korku. Tüm yaşantımı ele geçirip, damgasını vuran bu kelimedenden kurtulmak için bir şeyler yapmak yerine, yaklaşmakta olanı durdurmak amacıyla hep geri çekiliyorum. Geri çekilirken sağlamlığına güvenmek istediğim duvarlar örüyorum, setler çekiyorum, siperler kazıyorum. Fakat tüm bunların boş çabalar olduğunu da biliyorum. Çünkü geri çekildikçe arkamda duran içdünya denilen o uçurumun uğultusunu ensemde hissediyorum. Buna rağmen gözlerimi ufuktan ayıramıyorum. Hiç bir şeyin değişmediği, gerçekte hiç bir tehditin apaçık ortaya çıkıp görünmediği uzak ufukların hâlâ korkunç bir şeyleri barındırdığını hissediyorum. Onun gidişinden önce de bu böyleydi, sanırım hep öyle kalacak. En fecisi de, yaklaşmakta olduğunu zannettiğim şeyi durdurmak için ördüğüm duvarların bir gün önüme birer engel olarak çıkması... İşte o zaman kımlıdayamıyorum. Onun ardından gidemeyişim gibi. Onunla birlikte gidemeyişim gibi. Ona hiç bir şey veremeyişim gibi. Çünkü benim korkularımdan ve yalnızlığımdan başka verebilecek bir şeyim yok..."

XVIII.

Sonunda elimde ne kalıyor mürekkep lekelerinden başka? Yorgun bir beden, kuru bir beden, bir kabuğun içinde, asla sindirilmeden, en ufak bir etkileşime girmeden duran renkli bir meyva gibi... Öylece duruyor uzak geçmişin çocuksu rüyası içimde bir yerde. O hatıranın dışında kocaman bir boşluk var. İçi dolu bir boşluk. Toplandıklarında birbirlerini sadeleştirip geride önemsiz bir sıfır bırakan şeylerle dolu bir boşluk.

Güzel bir rüyadan uyanmış olmanın verdiği sıkıntı gibi ondan sonraki yaşantım. Herkes gibi, herkesle beraber.

XIX.

Kısacası sonu kötü bitiyor bu hikayenin. Benim hikayemin.

I M A G I N E
R O C K C E N T E R
CD - K A S E T
K İ T A P - D E R G İ

Jazz, Blues,
Rock,
New Age, Classic,
Hip hop...

Yenilik İz Bıraktığı Sürece Güzeldir...

Imagine Rock Center İstiklal Cad. Halep Çarşısı 140/95 Beyoğlu Tel: 212 / 244 12 48

